Vincartis

Vergl. Aufl. 1969.

gibelin 1740

(1. Ausg. = 1640)
Landwehr 716

R. P.
JOANNIS VINCARTIJ
Gallobelgæ Insulani
E Societate JESU

SACRARUM HEROIDUM EPISTOLÆ.

EDITIO SEXTA.

Cum Privilegio Sac. Cæs. Majestatis, & Serenissimi Electoris Bavariæ ac superiorum Permissu.

MONACHII,
Sumptibus JOANNIS JACOBI REMY, Bibliopolæ.
Typis MARIÆ MAGDALENÆ RIEDLIN Viduæ, Anno M. DCC. XXIII.

R. P. JOANNIS VINCARTIJ GALLOBELGÆ INSULANI E SOCIETATE JESU.

SACRARUM HEROIDUM EPISTOLÆ.

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGUMENTUM.

Um Hebrais lege sancitum esset, ut ter in anno Jerosolymam templum adirent; eóque Joseph, ex more cum MARIA *& puero* JESU *jam duodenni profectus esset in Paschate, qui dies apud Judæos præcipuæ observantiæ, & cultûs erat; accidit, ut* JESUS *clam parentibus, facta oblatione Nazarethum revertentibus, Jerosolymæ remanserit. Quod statim* MARIA *ad primam scilicet reditûs vesperam animadvertit;*

rit : siquidem puerum antehac viris permistum arbitrata, qui diversam à feminis viam tenebant : subitò vi ingentis doloris saucia, filio requirendo animum pedésque convertit. Verùm cùm Jerosolymæ diem jam tertium partim labore itineris, partim luctu atque angore fatigata, frustra impenderet; hanc Epistolam ad eum scribit, mittitque per Angelum. In hac autem quidquid questûs & lacrymarum maternus amor exprimit, operosè adhibet: tum & rationum momenta precésque inserit, quibus amissum profugúmque inducat, ut quantocyus revertatur, seséque matri afflictissimæ restituat. Luc. 2.

MA-

Maria Chriſto.

SYMBOLUM.

Turtur hic & *Virgo* uti loco proximæ, ita & ſimul gemunt: turturi enim id proprium eſſe docet *Plinius* & *Virg.* Eclog. 3.

Nec gemere aëra ceſſabit turtur ab ulmo. Si cauſam inquiris, certe ut turturi amiſſum comparem, ita & *Maria* Filium lugenti, meritò adſcripſeris.

Quia ſola.

Maria Christo.

Mittitur à Solymis, ubi te mea gaudia, Fili
Perdidimus, luctûs nuntia charta mei;
Ut te non lateat; tamen hæc tibi Mater, Jesu,
Tradidit Aligerâ verba ferenda manu.
Ad questus pia turba meos properavit; amicam
Et notus Gabriel obtulit ales opem.
Attamen, heu! quantùm diversam vidit ab illa
Cùm tu visceribus conciperêre meis.
Qui mihi tunc niveo candebat lumine vultus,
Fuscabat madidas nubilus imbre genas.
Nec malè: venturi solis mihi nuntius ille
Obtigit; amissi nuntius alter erat.
Quod facit hoc gratum est; i protinus, Angele dixi;
Longa mihi damni vel brevis hora mei.
Nectuntur scribendo moræ? suffecerit istud
Dicere vel sola, voce: MARIA dolet.
Scribo tamen; sic cogit Amor: quamtumlibet udis
Luminibus calami præpediatur opus,
Qualcunque aspicies charta squallente lituras,
Perlege: maternæ pondera vocis habent.
Tertius affusas sol mundo eliminat umbras,
Et madidam sparso lumine siccat humum,
Cùm mihi, sed frustrà, pectus suspiria rumpunt
Et Solyma amissus quæreris urbe puer.
Sive diem numeres, seu tardæ tempora noctis
Non caruit lacrimis ille, nec illa meis
Sæpe locum incusans, qui nos acceperat ambos
Venimus (exclamo) si duo, redde duos.

Vel nato matrem, vel natum redde parenti;
Quodlibet hospitium dulce duobus erit.
Cur animis juncti tecto non jungimur uno?
Heu! ubi pars nostri maxima, CHRISTE, lates.
Hæc ego dum gemebunda queror, subnixa fenestræ,
Pallidáque aspiciens sidera, tristis eram.
Nimirum ut tacito palentia sidera mundo
Eniteant, summæ luminis unus abes.
Penè (fatebor enim) cælo convicia feci,
Ausáque sum verbis astra ferire meis.
Astra, quid? inclamo: Reges duxistis 1. Eoos
Ad cunas pueri, qui mihi natus erat:
Ducite nunc matrem; nec enim malè debita posco?
Usque reor, parvum est, quod præeatis iter
Vix ea finieram, cælo indoluisse putabis
Sidera, nube suas occuluêre faces.
Ite, licet, stellæ; confundite nubibus ora;
Non regitur vestro lumine noster amor.
Sidera bina tui, JESU, quæruntur ocelli,
Sidera maternam ducere docta ratem.
Cætera quid memorem? seu primi vesperis umbras
Seu loco tristitiæ conscia facta meæ?
Reddita erant Solymo Paschalia munera templo,
Cœperat & notâ quisque redire viâ.
Josephus comes inde viris, comes inde redibam
Matribus: incertum, cui comes ipse fores.

A 4 Cre-

1. *Eous, matutinus, sive Orientalis: Græcis enim ἠώς & ἕως aurora dicitur.*

Credula res amor est; malè sed conjecimus ambo
Inter & isse viros, inter & isse nurus
Interea 2. Ramæ 3. Gabæque relinquimus urbes,
4. Cissæáque, olim regia tecta, domos.
Jámque propinquabam 5. Macmas, sistíque jubebat
Ultima pars lucis, primáque noctis iter.
Cùm mihi nescio qua subitò formidine tactæ;
Incerto mœstum vulnere pectus erat.
Nec tenui gemitum: stabat quæ proxima nobis,
Quid subiti casus pectora turbat? ait.
Ipsa ego nil aliud quàm formidare locuta;
Suppressi lacrimis cætera verba meis.
Scilicet hinc aberas, frustra quærendus, JESU.
Sive viros inter postmodo, sive nurus
Fit clamor: gemitúsque: feror circùm anxia mater:
Acta est in lacrimis nox mihi: quanta fuit:
Manè erat; egredimur flentes, Solymámque redimus!
Tempestiva meis, heu, nimis illa malis!
Quid facis ô Solyme? quo te vesania raptat?
Quo mihi commisso durior esse potes?
6. Infantem quondam dedimus tibi; furta rependis:
Heu, mala perfidiæ nuntia prima tuæ!

Dura

2. 3. Rama & Gabaa sive Gabe, urbes, quæ Hierosolymâ Nazarethum revertentibus primæ occurrunt: & Gabaa quidem Saulis, 4. filij Cis ortu, ac postea regio domicilio nobilis.

Dura ſed eſt Solyme, nec noſtris ſurda querelis
Tangitur immiti condita rupe Sion.
Affer opem, JEsu, mœſtámque reviſe parentem:
Plus mora quàm lethum, te ſine, fellis habet.
Confiteor, quondam peregrinas viſimus oras,
Qua prope limoſis 7. Nilus oberrat aquis.
Dulce tamen ſic ire fuit, comes additus ibas;
Exulis & nati mater & exul eram.
Sarcina pendebas collo, brevibúsque lacertis
Quam premeres matrē, tam leve pondus eras.
At modò qua Solymæ profugus ſtatione moreris.
Nec mihi, quæ ſubeas limina, ſcire licet.
Hinc Joſephus abit; feror huc: clamatur, JEsu;
Sed loca, quod reddant, nil niſi nomen habent.
Eſt aliquid (fateor) nobis locus adgemit: ille,
Quam differs, matri ferre videtur opem.
Interea, quas calco, viæ ploratibus hument,
Combibit & lacrimas quælibet herba meas.
Ventum erat ad portas: qui ſtabat miles in armis,
Multa mihi de te, multa rogatur anus.
Addimus & faciles (ſi te modò viderit uſquam)
Quò citiùs nobis repperiare, notas.
Biſſeno puer eſt anno, violacea veſtis.
De tenui filo textile matris opus,

5. Macmus oppidulum quinto abs Jeroſolyma lapide: quò vero ſimile eſt Mariam ac Joſephum primâ reditûs veſperâ perveniſſe. 6. In purificatione, quando ex lege oblatura filium in Jeruſalem detulit. 7. Nilus Ægypti fluvius, qui & eandem alluvione ſua oblimat, fœcundátque.

Cæſaries illi criſpum flaveſcit in aurum,
Depingit niveas purpura viva genas.
Lætitiam vultu ſpirat; cognoſcitur illâ:
Tolle fugam, nulla parte dolendus erit.
Illa ſibi viſum templi circùm atria, narrat;
Egreſſum muris, altera narrat anus.
Accreſcunt curæ: nunc huc, nunc dividor illuc;
Ardor inexpertum nil ſinit eſſe meus.
Et modò per Solymæ vicos, templique receſſus,
Et modò mactandas quæreris inter oves,
Excurro, ſurgunt. 8. oleis quà culmina: vel quæ
9. Golgotheus ſiccis oſſibus albet apex.
Quin 10. Zachariadæ quoties latebroſa recurſant,
Teſqua, illuc etiam me novus ardor agit;
Quis ſcit enim, mores num fors pertæſus iniquos,
Ponere vis iſtâ bis duo luſtra caſâ?
Effice, quidquid erit; partes veniamus in illas;
Poſſumus & nuda ponere corpus humo.
Et mihi mella placent, quernis ſudantia truncis;
Quique ſitim gelidæ proluit humor aquæ.
Ipſa comes veniam; nec me ſpelæa movebunt,
Antrà ve crudeles ſueta fovere lupos
Nimirum ſylvâ ſi quis lupus accubat iſtâ,
Hoſpitio cœpit mitior eſſe tuo.

Nec

8 *Mons olivarum.* 9. *Golgotheus Calvaria mons ab Hebræo Golgotha* 10. *Zachariades Joannes Baptiſta à Zacharia Patre.*

Nec nocet hîc serpens; nec virus lusibus apta
11. Vipera, quo quemquā lædere possit, habet.
Ipsa ego poma legam, summis pendentia ramis,
Et plenâ carpam dulcia fraga manu.
Sic agimur votis: quantus, dulcissime, nôsti
Sis mihi nunc Solyma perditus urbe, dolor,
Et dolor & timor est: auget timor ipse dolorem,
Dū tam falsa animus, quàm mala certa timet.
Seu quis Pontificis, seu Præsidis atria narret:
Hæc mihi sunt ipso nomina dura sono.
Seu quis 12. Maltacidem Solymæâ viderit aulâ:
Maltacides nostri causa timoris erat.
Interdum timui, ne quòd sine matre vagaris,
Causa tuæ fuerim forsitan ipsa fugæ.
Parce precor, puerum tractavi viribus impar;
Cætera fœmineæ non valüere manus
Quòd primùm gelidæ sensisti frigora brumæ,
Straminea recubans vix bene natus humo:
Quid potui genitrix? genitor sic jusserat edi,
Idque tuum fuerat jussa sequentis opus,
Attamen & madidos siccavi flentis ocellos,
Et tepido fovi membra tenella sinu.

11. Habitabit lupus cum agno, & delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis, & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. Isa. *s. Quod quidam ad tempus Messiæ referunt, impletúmque ajunt ad litteram in Joanne Baptista, qui puer in desertis habitans, Leonibus ac serpentibus innoxiè colludere solitus fertur.* 12. *Maltacides Archelaus, Herodis Infanticidæ ex Maltace conjuge filius.*

Hic quoque molle dedi: panem crescentibus annis,
Et quidquid potui reddere mater opis.
Debueras aliam, puer, ascivisse parentem:
Ancillæ officio vix bene digna fui,
Atque utinam ancillas inter modò! forte petenti
Porrigerem promptâ candida liba manu.
Hæcque tibi tradens, puer ô pulcherrime, matre
Quò sine, subjicerem, quò sine matre fugis?
Hîc remane paullùm, matrémque accersero: dicat
Hoc, ancillarum quæ tibicunque favet!
Interea lacrimis, dum scribo, perpluor ora;
Víxque capit jussas uda tabella notas:
Solatur Joseph (socio nam scribimus illo)
Mox erimus plures; nec puto, fallor, ait,
Effice nos plures, lacrimis, precibúsque petite,
Et penitùs toto corde recepte mihi.
Sic faveant Genij, cæli lætissima turba,
Sed propè jam lacrimas mœsta videre meas.
Sic mihi succrescant majora ad vulnera vires;
Golgotheo quando monte sequendus eris.
Sic mihi parcat Amor, donec te funere perdam,
Déque tuo nostrum, transeat hasta latus.
Sic mea supremo claudatur Epistola voto,
Quod cupiam vultu matris amante legi.
Vel puer ad matrem fugitive revertere: vel me,
Quo properas, Domini more venire jube.

EPI-

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

JEPHTE *Galaadites, qui Ducis inter Israeliticos nomen famámq; obtinuit, cùm adversus Ammonitas dubio Marte pugnaret, Victoriam Voto pactus est. Deo scilicet immolandi, quemcunque primum, à cæso stratoque hoste revertens obvium haberet. Accidit autem, ut filia ejus unica (quam quidam* SEILAM *appellant; nobis autem à patre* JEPHTIADA, *seu* JEPHTIN *appellare placet) prima in occursum parenti Victori gratulabunda processerit. Quod ubi advertit* JEPHTE, *gravis eum subitò dolor & pœnitudo invasit, utique voto, de quo jam memoravi, obnoxium.*

Quamobrem contravenire non ausus, de nece & victima, quam in sacrificium, neque alienæ victoriæ pretium pactus erat, filiam admonet: similiter hæc religione paterni Voti aucta, parenti se se ultrò permittit. Nihilominus binos menses postulat, obtinetque quibus per Sylvas errabunda cum sodalibus, primum juventæ suæ florem, propero fato occupandum, deploret. Dum hæc agitat, sensimque dies elabuntur; sub extremum mensis secundi; hanc Epistolam ad patrem scribit: in qua infortunium suum exagitans rationes adfert, quibus paternum animum emolliat, & à cruenta sententia retrahat. Cæterum ut ut fuerit, statuto tempore venturam se pollicetur, jugulúmque ferro oblaturam, ut nova victima ad aram procumbat, Judic. 11.

Jephtias Jephte.

12

SYMBOLUM.

Lepus, timidum naturâ animal, atque adeò in fugam pronum. In hoc *Jephtiadem* agnosce, nemora inter & saltus pavidam: sibique mortis effugium per Epistolam quasi captantem, Utrique lemma convenit.

—— Si forte salutem
Cursûs meta ferat.

Jephtias Jephte.

QUæ tibi JEPHTIADIS signatur Epistola voto,
Venit ab umbrosis Galaad illa jugis.
Causa viæ justa est: venit oratura salutem,
Quæ nunquam insonti jure negata fuit.
Forsitan incultam mirabere fronte papyrum,
Albáque pulvereas vellera passa notas.
Da veniam genitor: fatis agitamur iniquis:
Quam trahimus, vitæ convenit iste color.
Nimirum occursat lethi feralis imago,
Pallidáque in vultus transvolat usque meos.
Otia seu sylvis, seu fontibus otia captem,
Fata mihi sylvæ, fata loquuntur aquæ.
Est locus, unde tibi nunc scribimus, obsitus umbrâ:
Plurima quâ viridem taxus opacat humum,
Alta quies illic, circúmque silentia locum
Horrificant: nullas esse putabis aves.
Sola sibi raucùm defuncto compare turtur
Adgemit; ut media cætera nocte silent,
Illa suo, nostro sed & adgemit illa dolori,
Erudit & gemitus ad mea fata suos.
Ah, quoties dixi: turtur gemebunda, quid usque
Concinis infaustum 2 præfica carmen avis?

Sci-

1 *Galaad regio trans Jordanem, ipsiúsque terræ promissæ limes. Ad orientem, montosus, ac nemorosus: quem Jephte è tribu Manasse oriundus incoluit, unde & Galaadites dictus est.* 2. *Præficæ apud antiquos mulieres erant conductitiæ ad lamentabilem cantum elendum in funeribus.*

Scimus, & ille mihi cantus fatum occinit; ille
 Sanguinolenta mei vota parentis habet.
Interea quamvis lethi niger ingruat horror,
 Sylváque conſpectus terreat atra meos:
Saxa tamen miſerata meas ſine crimine pœnas,
 Molliri noſtris edidicêre malis.
Nam quoties clamo toties nemus, antráque clamant:
 Méq; ſilente ſilent, méque gemente gemunt.
Ergo etiam duræ plangant mea funera cautes?
 Cautibus ipſe pater durior unus erit?
JEPHTIAS infelix! meliori digna parente,
 Si tam ſaxoſum pectore robur habet!
 Vincimus? an contrâ necdum pater exuit iram?
 Et revocat patrias in ſua jura fibras;
Vincimus, ô genitor: ſuccedunt tædia voti,
 In tua quæ charus pectora verſat amor.
Forſan & abſenti ſuccíamas: filia vive:
 Vive, nec unius funere perde duos.
Cùm fatis conjux ceſſit, tibi, téque relicta
 Dimidia genitor parte ſuperſtes eram.
Quò rapimur? culpa eſt, cædem voluiſſe: quid ultra
 Urgemus pavidas ad fera juſſa manus?
Novimus 3. Abramidem; jugulum malè præbuit enſi:
 Quod pater incepit, 4. reſcidit Ales opus.
Quid facis? exclamat: vibratæ parce ſecuri:
 Sta, voluiſſe ſat eſt, nuntius Ales ait:

Fun-

3. *Abramides Iſaac ab Abramo, ſive Abrahamo patre ita dictus.* 4. *Gen.* 22.

Fundere quem properas, non hæc sitit ara cruorem :
  Respice, quę petitur victima, dumus habet.
Constitit hîc aries implexus cornua dumo:
  Hic jussam effuso sanguine tinget humum.
Non ego sum tanti ; verùm hac sub imagine mortis
  Erigor, & votis blandior ipsa meis.
Namque sub occasum lucis, cùm fortè vagarer ;
  Quà propè 5. Masphatico sylva recedit agro,
Protinùs exiliens nemoroso cerva recessu,
  Me petere adversam ; nec hostis erat :
Constitit ut propiùs, juvit spectâsse ; diúque
  Detinuit vultus molliter illa meos.
Circùm colla fuit maculosi velleris ; illam
  Excipias labem, cætera lactis erant.
Hanc ego cùm primò dubitarem stringere ; Jephti,
  Stringito, de nostris una sodalis, ait.
Quis scit, an hæc patrium tinctura est sanguine cultrum ?
  Nempe quod olim aries, hoc quoque cerva potest :
Stringo feram ; sequitur non indignata, ligari ;
  Molliùs ut traherem, serica zona fuit.
Ex hoc (crede mihi) sacros nutritur in usus,
  Si quando letho sufficienda meo est,
Ah, quoties blandæ dum tergora mulceo cervæ,
  Implevi lacrimis talia verba meis!

In-

5. Maspha sive Masphath, regio trans Jordanem, ad radices montis Hermon Jephte patria Judic. 11.

Indoleo, pia cervâ, tibi! qua parte minetur;
Quáque ruet, neſcis, in tua colla mucro!
Quòd tibi ſit cervix collo maculoſa, futuri
Indicium certè vulneris ille gerit.
Grande tamen cædis pretium tibi: crimina tolles:
Quæque inſons per ſe filia vivat, erit.
Quidquid id eſt, timeo; lacrimæque per ora cadentes
Vicini tacitum funeris omen habent.
Proditus es, genitor: quid voto crimen obumbras
Eſſe pius, fuſo ſanguine, nemo poteſt.
Conſule, quas leges naturæ ſcripſerit ordo;
Ille mihi juſta plùs quoque parte favet.
Fallimur? an caſus populum ſervaverit hoſtis;
Unáque, quam perdat, Galaaditis ero?
Profuerit pater externis; ego filia cædar?
Reddita victori cantica, crimen erunt?
Ah! utinam tunc, cùm tectis exire parternis
Mens fuit, hæc ſiſſet pes mihi fixus humo!
Artubus aut laſſis violenta febre ſtetiſſent
Languida virgineo tunc mea membra thoro.
Quæ malè feſtivâ pulſavi tympana dextrâ,
Debuerant bellis inſonuiſſe tuis.
Non erat ille ſonus victi prænuntius hoſtis;
Ille ſonus verè bella moventis erat.
Nec tamen averſor mortem, votúmque retracto:
Sufficit exiguæ copia facta moræ.
Quam gero, non tumulũ, connubia poſtulat ætas:
Carpitur ante ſuum floſculus iſte diem,
Si

Si mihi JEPHTIADES patria colluderet aulâ,
Fortia qui magni facta referret avi;
Depositis certè majori parte querelis,
Inciperet noster mitior esse dolor.
Viveret ô utinam mater! fera jussa parentis
Molliret lacrimis forsitan illa suis.
Sed frustra est: perstat duro sententia patri:
Sanguine, quo facta est, dissoluenda fides.
Nulla mora est, genitor! venio tibi victima: tinget,
Quem mihi donâsti, jam tua tela cruor.
Ante oculos aræque meos, cultrique nefandi;
Ante meos oculos in patre tortor adest.
Deprecor hoc unum, tibi cùm nova victima sistar,
Casura ad patrios sanguinolenta pedes.
Ultima plectendæ libes pater oscula natæ,
Lenibunt pœnas scilicet illa meas.
Forsan & adjicies jam formidabilis ense:
Quod facio, constans filia, perfer opus?
Quem priùs ira tulit, pietas nunc sustulit ensem;
6. Ammonibus gravis hic, hic tibi mollis erit:
Viderit iste Deus, qui nunc mea pectora versat:
Atque umbræ placidus sit precor ille tuæ.
Forsitan ista refers, lacrimis tingentibus ora,
Et gemitu medios impediente sonos;
Ipsa ego disponor, reditúmque ad patria tecta
Apparo, tecta oculis mox rapienda meis.

In-

6. Ammon, unde Ammonitæ populi erant Israëlis adversarij, ex Loth & minore ejus filia oriundi, quos Jephte profligavit.

Interea Nymphæ, charæque valete sodales,
Admissæ memores sed tamen este mei.
Excurrisse domo, nimium fatale puellis:
Altera 7. Jacobias, altera plector ego,
Hoc ades ô 8. Thamarilla, meis comes addita fatis,
Et fidâ sepeli corpora cæsa manu.
Tu quoque postremis consors ploratibus 9. Ægle
Huc confer lacrimas, ultima dona, tuas.
Pluráque vaticinor: venient huc mœsta, puellæ,
Agmina, Galadij flósque decúsque soli:
Pars calatho violas, pars candida lilia fundet:
Pars tenerâ sparget nostra sepulcra rosâ,
Quáque per umbrosas valles protenditur 10. Hermon.
Ibitur in tristes, 11. annua festa, choros
Tympana pulsabunt, malè quæ pulsavimus olim:
Conveniunt fatis scilicet illa meis.

Popu-

7. *Jacobias, Dina à Jacob patre ita appellata: quæ progressa ad Ludorum spectacula, à Sichemo Hemoris Hevæs principis filio oppressa est.* Gen. 34.

8. 9. *Thamarylla & Ægle pro nominibus sociarum filiæ Jephte hic sumuntur.*

10. *Hermon mons Galaaditidi regioni adiacens, amœnis hinc inde vallibus.*

11. Exinde enim (*ait sacer Textus*) mox increbuit in Israël, & consuetudo servata est, ut post anni circulum conveniant in unum filiæ Israël, & plangant filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor. *Judic. 11.*

Populus eſt illic denſo pulcherrima ramo;
Illa meum ſcripto cortice nomen habet.
Popule, vive precor mea poſt quoque funera: quamvis
Triſtior atratâ conſpicienda comâ.
Quæque udo inſcripſi funebria carmina libro,
Fac creſcant titulis officioſa meis.
Atque utinam ſylvâ quoties ſpatiabitur illâ,
12. Scripta Manaſſæus perlegat iſta nepos.
Jeptias infelix, florenti nubilis ævo,
Concidit ad patrios victima caſa pedes.
Fecit & hoc genitor, fecit quoque filia: cauſam,
Hæc necis occurſu præbuit, ille manum.

12. *Poſteri Jephtæ ex tribu Manaſſe oriundi.*

EPI-

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

FUIT ex tribu Nephtali TOBIAS vir fidei ac pietatis, quàm fortunæ pertinaciâ clarior: quippe qui subactâ Palestinâ à Salmanasaro Assyriorum Rege, ita in exilium cessit, urbémque Niniven incoluit: ut contra infortunium validus, nunquam animum ab eo, quod equum justumq; erat, deflexerit. Cæterùm cæcitate ad summam rei familiaris inopiam adjectâ, cùm pecuniæ meminisset, quam aliàs apud Gabelum contribulem deposuerat; eò filium Tobiam mittere statuit. Cùm autem Gabelus in Rages civitate Medorum domicilium haberet, quærendusq; viæ ductor & comes esset; Historia prodit Raphaëlem Angelum sese ad id muneris obtulisse, talemq; se gessisse, quanquam simulato nomine, habituq;. Igitur rebus constitutis dant se in iter: sed cùm ambo tardiùs quàm promiserant, reverterentur (siquidem Tobias cum Sara consobrina Raguelis filia matrimonium contraxerat) parentes de ejus salute solliciti variè agitari, tùm verò maximè ejus mater Anna irremediabilibus lacrimis flere cœpit. Quæ quidem hac Epistola angores suos & lacrimas filio exhibet, simul obsecrat, ut, si quid penes eum pietatis adhuc supersit, parentes anxios omni metu eximat, & quàm primùm expeditis negotiis domum revertatur. Tob. 10.

Anna Tobiæ.

21

SYMBOLUM.

Vinea, quam aſpicis effractis avulſiſque fulcris humi repentem, *Tobiæ* parentes exhibet, luctu proſtratos: emiſſo videlicet, nec adhuc reduce filio, quem *ſenectutis ſuæ baculum* vocitabant. Quàm utrobique verum!

Sine ſtipite languet.

Anna

Anna Tobiæ.

TE tua TOBIADE, mater lacrimabilis ANNA
  Ultra pollicitum tempus abeſſe queror,
Limine cùm primo ſtares abiturus, & illic
  Exciperes verbis ultima juſſa meis,
O mea lux! dixi; ſi te pia cura parentis
  Tangit, fac redeas ad mea vota celer.
Tu quoque complexus inter, lacrimáſq; parenti
  Exiguo dixti talia verba ſono:
Nec dubita, mater, reditûs me cura laceſſit,
  Et tuus huc etiam ſponte reducet amor.
Tempora fac numeres: cùm plena coiverit orbe
  Luna, viæ finis, quæ modò cœptat, erit.
Luna, ſemel, totóque iterum ſemel orbe coivit
  Nullâque de reditu nuntia fama tuo.
Ah: meliùs, qui te peregrinas nummus in oras
  Expulit, intacta delituiſſet humo.
Non, tibi quas abſens calamo tranſmitto, que
  relæ,
  Cepiſſent tantas in mea damna moras.
Aureus ut multis fuerit, qui protulit aurum;
  At nobis certè ferreus ille fuit.
Cur ſileam? gemino currunt mihi lumina fonte,
  Inque abeunt ſimiles ora ſoluta modos.
Heu! ubi lentus abes? Cur te dimiſimus unquam
  Nate, dolor matris; nate, parentis amor?
Non erat, infelix repetenda pecunia tanto
  Pignore; tu nobis omnia ſolus eras.
Quid faciam? quò ſola ferar? cæcóve parenti
  Te ſine quis poſthac ſuppeditabit opem?

Matri

Mater anus, seniórque pater, sine viribus ambo;
Ille suum fatum sustinet, illa suum.
An tibi vis scribam, quis pectora concitet æstus,
Udáque quàm crebris ora rigentur aquis?
Finge tibi, matrem scissâ tunicáque comáque
Lugentem nati funera? talis ego.
Adde quòd & genitor, quantúmvis lumine cassus,
Plùs solitò affligi se quóque nocte gemit.
Scilicet exul abes: quem cùm domus una teneret,
Jucundi nobis luminis instar eras.
Ah! quoties pater exclamat: quid fecimus ipsi;
Divitiis potior natus habendus erat.
Vive, licet, quamvis rapuisti lumen, hirundo:
Magna, sed antiqui signa doloris habes.
Plùs mihi 1. TOBIADES absens nocet: ille tenebras
Condensat; nostrum surripit ille diem.
Hæc genitor: justâ mater turbatior irâ
Condemno nimia credulitate senem.
Quid facis? inclamo; nunc nunc circumspice mente,
Quò per distractas spes tua venit opes,
Funera curabas, vivos ut condere posses;
Héu miser! illa tui meta laboris erat:
Fortior ille tamen redituri tempora nati
Præcipit; & questus temperat ille meos:

B ANNA;

1. *Tobias ab hirundine obcæcatus est, de quo sic habes* c. 2. Contigit autem, ut quadam die fatigatus à sepultura, veniens in domum jactâsset se juxta parietem & obdormîsset. Et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos ejus, fieretque cæcus.

ANNA, quid in luctum fereris lacrimabilis? inquit:
Cur sic immodicis fletibus ora rigas?
Mitte queri, quem sic frustra ploratibus urges,
(Singultus Precor ô! comprime) vivit, ait.
Nec reor hoc falso: ductoris provida certè,
Ut credam virtus, sedulitásque facit.
Quin & vaticinans, venturáque tempora doctus
Longa tibi vitæ stamina nenda canit.
Nimirum stabili properantibus ordine fatis
Ille meos oculos comprimet, ille tuos.
Interea tamen usque tui me cura fatigat,
Et placidam dubius non sinit esse dolor.
Non aliter flatu turbantibus æquora ventis;
Fluctuat incerta quassa phaselus aquâ,
Non aliter validis segetes Aquilonibus horrent
Et lævis in madidâ canna palude tremit.
Quid quòd scire avidus causámque modúmque morarum
Multa sibi fingit suspiciosus amor?
Nam modò Gabelū mordacibus increpo verbis
Nec prohibet reditus forsitan ille tuos.
Forsitan at fato Gabelus cessit, & inde
Cogeris incertas ire, redire vias.
Fallimur? an 2. Saræ forsan connubia captas?
Heu mihi funestâ flebiliora tubâ!
TOBIADE moneo: Saræ connubia vita;
Ne consanguineus funera jungat Hymen.

U

2. *Sara Raguelis filia & consobrina Tobiæ septem viris tradita fuerat. Qui primâ nuptiarum nocte ab Asmodæo dæmonio strangulati sunt*, cap. 6.

Urgeat hoc ductor quamvis, Raguelque: parentem
Fas mihi sit, dicas, consuluisse prius.
Interdum timui, ne, dum transmittitis amnes,
Ore necaturas acciperetis aquas.
Nec timui frustra: juvenem propè fluctibus haustum
Nuper fama fuit: quique referret, erat.
Membra lavaturus juvenis descenderat, inquit,
Quà 3. Tigris primas porrigit amnis aquas.
Cùm subitò exiliens metuendo corpore piscis,
Ore minax, prædæ visus hiare suæ.
Extimuit juvenis, totóque expalluit ore,
Frigidior tactâ tunc quoque factus aquâ.
Et periturus erat, sociam nisi protinus alter,
Qui comes astabat, voce tulisset opem.
Addidit & 4. fellis tractas de viscere partes,
Lenimen cassis utile luminibus.
Subjeci tacitè mecum: opportuna marito
Fellea quantumvis, ista medela foret.
Erigor interdum, nostrique offensa querelis
Accuso lacrimas fortior ipsa meas.
Sæpe videns cælum puro spectabile Phœbo,
TOBIADES dico, si valet, ipse redit.

3. *Tigris fluvius Assyriam perluens, à velocitate sic dictus: quòd eam feram vel sagittam, quam etiam Medi Tigrim appellant, fluctuum rapacitate imitari videatur.*

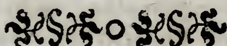
4. *Fel piscis à Tobia sepositum Archangeli jussu, fel enim* valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, sanabuntur. *cap. 6.*

Et cur non valeat? subdit pater: ah! valet, in-
quit,
Et reducem mediâ suspicor esse viâ.
Talibus erigimur dictis primásque subinde
Capto tui reditûs officiosa notas.
Monte minor collis, campis sublimior æquis
Stat propè, quà 5. Medium 6. Niniva pand-
iter.
Hunc ego conscendens molli proclinor in herb.
Latáque prospectu metior arva meo.
Nec lacrimæ prohibent, illis quantumlibet u-
Longiùs assueto lumina nostra vident.
Inde ego quas longè venientes conspicor um-
bras,
TOBIADEM credo protinus esse meum.
Fallimur ah! quoties! quoties mendacia dix-
Exemplóque nocens sum propè facta tuo!
Vidimus hesterni sub primam vesperis hora-
Ire canem, Domini signa sequentis erant.
Ut vidi, ut solita cœpi compellere voce,
Lætáque complosæ signa dedêre manus!
Constitit attonitus; falsam me denique sensi!
7. Qui tecum exierat, non fuit ille canis.

I-

5. *In Rages civitatem Medorum.*
6. *Ninive urbs Assyriorum, in qua Tobias ex-* *domicilium habebat*
7. *Sic enim cap.* 6. Profectus est Tobias, & can- secutus est eum, *&* *cap.* 11. Tunc præcucurr- canis, qui simul fuerat in viâ: quasi nuntius a- veniens, blandimento suæ caudæ gaudebat.

Indignor, faliíque pudet; jam jámque parabam,
Quæ ſolet iratus promere verba dolor.
En canis hoc timuit; vel ut hoc timuiſſe putarem,
Obliquà fugit longiùs ille viâ,
Sic ubi ſera dies fuſco decedit Olympo,
Claráque laſſatis ſol juga demit equis:
Mœſta domum repeto; ſuſpiria crebra ſequuntur,
Quámque premo, lacrimis humet arena meis.
Utque domûs tetigi primum mœſtiſſima limen,
Et ſtrepitum inſertâ clave dedêre fores.
Obvius accurrit genitor, greſsúque labaſcens,
ANNA quid? (exclamat) quid precor ANNA refers?
TOBIADES rediit? ſuſpiria reddimus; illa
Nempe negaturæ pondera vocis habent.
Nec mora, congemimus, lacrimæque per ora cadentes
Inque ſinum, rigui fluminis inſtar eunt.
Et tu lentus abes; nec te promiſſa reducunt,
Quique tuo forſan pectore friget amor?
Huc revoca greſſus; precor ô miſerere tuorum,
Per lacrimas oro, per mea jura patrum.
Rumpe moras vel dede neci? par pœna parenti eſt,
Seu mors, ſeu longæ, quas trahis uſque, moræ.

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

HERODES *Ascalonita domo Idumæus, cùm pe* MARIAMNÆ *nuptias; quæ ex Assamonæis, & Machabæis Genus ducebat, Judaico sceptro inhia ret; idq; initiò aliquamdiu vafrè dissimulasset tandem gloriæ & sanguinis appetens animus, vi rus, quod fovebat, nec sine crudelitatis facinor profudit. Nam primò Hyrcanum annis gravem, a Pontificem summũ apud Judæos, nec non* MARIAM NÆ *avum ex Alexandra filia interfici jubet. Tu Aristobûlum* MARIAMNÆ *fratrem primam adhu intra juventam; Hyrcani in Pontificatu successo rem per insidias aquis suffocat. Exinde verò* MA RIAMNAM *quoq; conjugem, quasi Veneficij accusa tam carceri mancipat, morte postea, uti contigit mulctandam. Cùm igitur* MARIAMNA *id per sa tellitem intellexisset, ex carcere hanc ad* HERODE Epistolam *scribit: in qua ferociam ejus ac barba riem accusando, graviter conqueritur, Filioru item Alexandri & Aristobûli, quos ex eo tulerat & juniores relinquebat, infortunium deplorat: le getq; tam barbaro patre natos, à quo ipsimet quo postea in judicium & capitis pœnam accersendi fu rent. Ut ut sit affirmat, se quidem libenter, quand ita necesse esset (quamquam per summũ nefas) mor tem oppetere. Deniq;* HERODI *infelicem exitum a diras non tam imprecatur, quàm veluti vatici nando denunciat: quod utique evenit, turpi atqu infelici morte defuncto.* Josephus Salianus tom. 6

Ma

Mariamna Herodi.

49.

SYMBOLUM.

Cupido ſive Hymenæus, qui Nuptiarum Deus apud veteres habitus eſt, ſepoſitâ ad latus tædâ & arcu, lanium hîc agit: ſimúlque *Herodem* exhibet, *Mariamnæ*, quam ſibi conjugio copulaverat, interfectorem. Quippe etiam interdum in amore dolus eſt; & ne fallaris.

Stringunt quoque ſerica fauces.

Mariamna Herodi.

PErlegis? an feritas prohibet tua? perlege sunt hæc
Ultima damnatæ verba notata manu.
Infelix MARIAMNA tibi malè nupta marito;
Judice te moriens in tua facta queror.
Nec queror; humana quòd te prece posse mover
Fortè putem; pectus tigridis intus habes.
Da veniam pietas animi vetus hospita; cogit
Si modò succensens aspera verba dolor.
Proderis, HERODES: tua te per facta revelas,
Semina sanguineæ nil nisi mentis alis.
Non te terra tulit, qui sylvis horret Idume:
Te rupes, sævæ te genuêre feræ.
Penè manus calamum excussit: quid, inania, dixi,
Et frustrà duro scribimus ista viro?
Sed cùm perdiderim sceptrum, 1. fratrémque 2. patrémque:
Mox etiam vitam; perdere verba leve est.
Scribimus, atque utinam venis mucrone reclusis,
Exiret jussus in mea scripta cruor!
Nimirum quam mitto, meo livere cruore
Debuit, & factis charta rubere tuis.
Da breve scribendi spatium, scelerate; rubebit,
Tinctus & à nuptæ cæde libellus erit.
Sed malè quò rapior? quò me dolor ultimus urget;
Tempestas animo non sedet æqua meo.

Illa

1. *Aristobûlum.* 2. *Alexandrum, vel si mavis. Hyrcanum Pontificem Mariamnæ avum.*

Illa dies nocuit, quâ junctâ fœdera dextrâ
Contraxi, in thalamos uxor itura tuos
Non aliter ſævo accipitri ſine felle columba,
Non aliter rapto jungitur agna lupo,
Non ego peccavi; ſuaſit connubia mater,
Et malè ſuccenſas prætulit illa faces.
Quid? quòd & Hyrcanus mitrâ gravis auctor, & annis
Annuit; arbitrium neptis habebat avus.
Túque fefelliſti, blandis ſermonibus uſus:
Quem gereres, vultus non erat ille tuus.
Scilicet occultè genialis imagine tædæ,
Prenſabas avidâ regia ſceptra manu.
Quid quid id eſt (fateor) pudor eſt placuiſſe tyranno,
Téque feram verbis detinuiſſe meis.
Vos quoque, vos mecũ Solymæ peccaſtis amicæ,
Quæ mihi porrectâ membra locâſtis aquâ
Cùm gemas digitis, cùm tortile crinibus aurum,
Feſtáque nubenti vota daretis heræ:
Sæpius illacrimans (memini) ſuſpiria traxi;
Nec mihi, nec patriæ candidus Hymen erat.
Quod petit, HERODES, nil eſt niſi regia Judæ,
(Veráque ſum vates) ſceptra cruórque meus.
Nec differre diu placuit, quin ſanguine fuſo
Pollueres fœdâ non tua ſceptra manu
Prima ſecuturas inter cadis hoſtia cædes
3. Hyrcane, & nudam ſanguine tingis humum.

3. *Hyrcanum Pontificem per calumniam necat Herodes; quaſi ſcilicet fugam meditantem, & regnum, Maleſi Arabis ope ambientem.*

Inde, scelus; (justo desunt sua verba dolori!
Occidis & patriæ, 4. frater adempte, meæ.
Æstus erat; gelidæ formoso gurgite lymphæ
Apta nataturo stagna locúmque dabant.
Hunc petis infelix, viridísque in margine rip
Ponis humi vestem; corpora flumen habet
Heu! malè quò ferris? latet isto proditor amn
Et tenet occultas insidiator aquas.
Scilicet occumbis: liquidi sub imagine ludi;
Et crevit lacrimis alveus iste meis.
Quid referam, quoties thalamos suffoderis astu
5. Reddiderint viduas & tua jussa nurus?
Ah! quoties dixi: stricto præluditur ense
Si nescis, fatis, ô MARIAMNA, tuis.
Cùm fecit hinc sepem, circúmque arbusta securis,
Quod sibi nunc timeat proxima myrtus, habet
Fortè aderant 6. nati: sed & hi, dolor! hostia vivunt
Casura in fraudes sanguinolenta tuas.
Quid facimus? mœstæ charissima pignora matri,
Materies lacrimis sola pianda meis.
Quid facimus? stabant strictis amplexib⁹ ambo
Cùm matri abreptos; longiùs ire jubes.

Per-

4. *Aristobulus Mariamnæ frater anno ætatis 17. dum juveniliter sese balneo oblectat jussu Herodis, sed quasi per ludum, aquis suffocatur.*
5 *Plurimos Nobilium è medio tollit.*
6. *Alexander & Aristobulus Herodis ex Mariamna filij.*

Perfide, & hac etiam sævis pietate? quid illis
  Heu! sine matre pater? nil nisi tortor erit;
Flent gemini: rapimur, genitrix charissima, clamant:
  Senserunt duri perfida jussa patris.
Nec mora complexu, madidisq; recepimus ulnis,
  Strinximus & tepido corpora bina sinu.
Ite boni, & memores matris, jussíque paterni
  In ferias animæ justáque ferte meæ.
Attamen, heu! vereor (Superi removete, quod intus
  Cor pavet, & dubio succutit ossa metu)
Ite boni, & si quid properantiùs ordine fati
  Vos etiam turbo patre furente petat.
Matris ad exemplum generosæ occumbite morti,
  Et vitâ & regno clarius istud erit.
Flecteris, HERODES? an, quo mox omnia vultu
  Excipis, & siccis perlegis ista genis?
Cur dubitem, arescunt oculi tibi, pumicis instar:
  Et cor, quod silices saxáque vincat, habes.
Regius interea vultu mœrente satelles
  Venit, & oppositæ lumina fixit humi,
Protinus agnovi, quid mœsta silentia ferrent;
  Occultus tunica ferreus ensis erat.
His mea muneribus connubia regia donas?
  Sic tibi sum vilis, sic tibi visa nocens?
Quâ merui culpâ virus sparsisse putari,
  Pelleáque infidâ pocla dedisse manu?
Ipse tibi virus; te præter, causa nocendi
  Nulla: venenato cor tibi felle natat.

Ah utinam? dolor est, sic sævo occumbere letho
Et turpem titulum mortis habere meæ.
Nec tamen ita moror: sic 7. Judas prælia movit
Et similis magnis area cessit avis.
Aspice: sic 8. Jonathas occulto proditur hoste,
Inque Tryphoniacas incidit ille manus.
Notus & 9. Abobides socerum fratrésque necavit,
Sanguine constructas inficiente dapes.
En ego nunc, ne fortè parùm 10. Assamoni credat,
In patrias clades ultima gentis eo.
Quidquid erit, moriar: sed ut altæ prodigmentis
Pectora,queis victor,quo fremat hostis, habet
Insequar auctorem (sic me volet ire Tonanti
Ultio) sanguineis umbra timenda comis.
11. Percurres pavidos lymphata voce Penates
Ut solet affuso currere Baccha Deo.
Clamabis modò tolle faces, modò; vulnera tolle
Sum reus, oppressæ conjugis ultor adest,

Atta

7. *Judas Machabaus cum fratribus Syria ab hostibus per dolum passus est.*

8. Jonathas *per speciem amicitiæ exceptus, Ptolomaide à Tryphone interficitur.*

9. *Ptolomaus filius Abobi Simonis gener, cùm Judeæ regnum affectaret, socerum cum filijs convivi exceptos interemit.*

10. *Utique ex Assamonæis & Machabæis oriundæ*

11. *Herodes à Mariamnæ conjugis morte in furorem actus est.*

Attamen incassum: nil proficientia fundes
Verba, stat immotâ vindicis ira manu.
12. Jámque minuta parant tibi fœdam examina mortem:
Debetur vitæ terminus illæ tuæ.
Forsan & in tumulo pereat ne fama sepulti,
Aut hoc, aut simili carmine notus eris.
Hic jacet Herodes: *tumulum execrare Viator*:
Despue; fœtorem nil nisi terra tegit.
Neu lethi mirere genus: qui funere multos
Mersit, & à multis jure necandus erat.

12. Obijt enim fœtenti ac pediculari morbo: suis omnibus gravis juxtà atque exosus.

EPISTOLA QUINTA.

ARGUMENTUM.

SÆviente in Christianos Maximiano, ferunt Cæsareæ Cappadociæ oppido DOROTHEAM Virginem extitisse prosapiâ nobili: quæ, quid in homine supra ætatem, & sexum virtus posset, egregiè ostendit. Nam cùm ab Apricio Præside Dijs sacrificare juberetur, eò usque processit, ut nec delicijs, nec supplicijs tentata, à fide recesserit. Et verò inter cruciatus dixisse affirmant, eapropter tormenta nihili se habere: quòd ijs videlicet, aditus sibi in cælestes hortos ac vireta patesceret, ubi pomis ac rosis deliciaretur. Cùm autem id temporis, utique Februario mense, aspero gelu solum rigeret, plures id joculari risu excepère; quos inter THEOPHILUS juvenis Causidicus dixisse fertur: Transmitteret ad se, quas jactabat hortorum delicias ac fruges, si veras. Adpromisit DOROTHEA. Quare jam capitis damnata, cùm ad supplicij locum raptaretur: Angelus Ephebi in habitu cultuq; recentes ei rosas ac poma obtulit. Illum ergò DOROTHEA cum hac Epistola ad THEOPHILUM mittit: adhortans, uti ex munere reddito, fidem ipse quoq; capesseret, quod & fecit, adeoq; constanter, ut & mortem pro eo, (DOROTHEÆ exemplum secutus) eodémque die, quo ipsa capite plexa est, generosè ac fortiter obiverit. Surius Tom. I. Martyrol. Rom. 6. Febr.

Dorothea Theophilo.

37.

SYMBOLUM.

Theophilus ad oblatam roſam ſine mora in *Dorotheæ* fidem concedit, ex Fuco mutatus quaſi in Apem; quam ſcripſit Plinius *lib. 21. cap. 11.* roſis maximè allici & delectari.

——Tantus utrinque
Urget mellis amor.

Do-

Dorothea Theophilo.

QUæ nova THEIOPHILO transmittit charta salutem,
DOROTHEÆ casti pignus amoris habet.
Perlege quodcunque est, & aperto tange canistro
Elysias inter mitia poma rosas.
Néve reformides hybernæ tempora brumæ;
Neu dicas magicæ, quod damus, artis opus.
Pone metum; tortis hîc nulla venefica rhombis;
Sæváque 1. Thessalico carmine fallit anus.
Esto, aër gelidis Aquilonis inhorreat alis,
Duratámque alta sub nive claudat humum,
Hoc terræ vitium est; facies nitet altera cælo
Nec nive, nec duro læditur illa gelu.
Illic pupurei circùm pascuntur Amores,
Vernáque pacatis otia rebus agunt.
Illic perpetuo vestitur gramine campus,
Nec riget excussâ spina relicta rosâ.
Credere si dubitas, quæ mittimus inspice poma,
Quæque tibi Angelicâ dona feruntur ope.
Nam quid ego sileam? capitis damnata trahebar,
Inque meis oculis lictor & ensis erant.
Cùm subitò cuneos inter, turbámque frementem
Aliger aspectus constitit ante meos,
Candida vestit erat, picto circumdata lymbo;
Arte velut 2. Phrygia sutilis ornat acus.

Au-

1 Thessali Græciæ populi, incantationibus ac veneficiis olim famosi 2. Phryges minoris Asiæ populi, pingendi acu olim peritissimi: unde & similium vestium artifices Phrygiones appellati.

Aurea subductam mordebat fibula pallam,
Qualis ad excursus pingitur ales Amor,
Lactea frons illi, compti sine lege capilli;
Transierat pomi fusus in ora rubor.
Et prior ille mihi dubitanti scribere, dixit,
Scribe: dabit victas in tua jura manus.
Novimus hunc; plùs est quam 3. nomine notus amator,
Mollia pacatæ semina mentis alit,
Utque sit hoc verum (quantùm reminiscor) habebas
Iam tunc ora sacro nomine digna tegi.
Da veniam, primæ si scribimus acta juventæ:
Forsan & hîc aliquid, quod juvat, esse potest.
Vix mihi bissenas messes numeraverat annus,
Cùm prima incipiens corda momordit Amor.
Nec malus ille fuit: cælesti scilicet arcu
Quæ mihi distrinxit tela, salutis erant.
Ex hinc fœminei cœperunt tœdia cultûs:
Tœdia singultu sæpe notata meo.
Nil mihi cum speculo, cultu formosa videri,
Ista inter multas ultima cura fuit.
Clausa domo, laterique latus conjuncta parentis,
4. Davidicam didici sollicitare chelym.

O quo-

3. *Theophilus, id est, amans Deum.*
4. *S. Hieron. Psalmos Davidicos valdè Virginibus commendabat: Hinc ad Lætam de institut. filiæ* Turpia *inquit*, verba non intelligat, Cantica mundi ignoret; adhuc tenera lingua Psalmis dulcibus imbuatur.

O quoties medios rupi ſingultibus hymnos;
Verbáque per lacrymas hæc ſonuëre meas!
Urimur, ô JEſu! carpunt præcordia flammæ;
Inque tuos thalamos me ſacer ardor agit.
Quando erit, ut niveis Hymen circumſtrepat alis,
Méque tibi caſto fœdere jungat Amor?
Audierat mater: feliciter ureris, inquit,
Filia; ſed monitis cautior eſto meis.
Tuta late; juvénesque procùl vitare memento;
Et cave THEIOPHILI nomine quisquis erit.
Ut formæ illicium, ſpeciosáque nomina geſtet,
Adverſum Chriſto ſubdolus urget iter:
Credis & hoc nobis? optavi ſupplice voto;
Ut tuus ex vero nominis eſſet honor.
Falleris, adjeci; quem nobis rere timendum;
Adde moræ modicum, mater, amandus erit.
5. Nomina junguntur; quondam jungemur & ipſi
Sic meus hinc nobis omina captat Amor.
Ludor; an adverſis incumbis navita remis?
Inque necaturas præcipitaris aquas?
Quò ruis infelix? quò te malus abripit æſtus?
Siſte ratem: vento non volat illa ſuo,
Verboſas lites, clamoſa negotia tractas,
Cenſeríque iſta primus in arte cupis.
Quid tibi cum cauſis, causâ ſi deficis unâ,
Quæ rigido ſurſum diſcutienda foro eſt:

Mite

5. *Theophilus, id eſt, amans Deum; uti ſupra annotavi. Dorothea verò, id eſt, donum Dei.*

Mitte malas lites súntne iſta negotia tanti,
Ut, dum alios ſervas ipſe, perire velis?
Inſpice: ſanguinea pendentis ab arbore Chriſti
Quæ nova concipias jura, volumen habes.
Nec tibi turpe puta, Chriſtum coluiſſe; cruento
Quantumvis trunco vile pependit onus.
Turpe Jovem coluiſſe fuit; cui turpiter uſto
Cùm Veneris placuit crimen, adulter erat.
6. Scilicet in ſtuprum ſimulato arſiſſe juvenco
Dicitur, & 7. nivea factus adulter ave,
Vincimus? an monitis necdum tractabile pectus,
Duráque quod ſilicum robora vincat, habes?
Chriſte, tuo tinctas rupiſti ſanguine cautes;
Unum non poteris perdomuiſſe virum:
THEOPHILE ah! quid ages? quæ mittimus, inſpice poma,
Ingrati maculâ pectoris illa rubent.
Cætera quid referam? jurantia ſcribere verba
Pene animus malo, quo caperêre, fuit.
Sic quondam inſcripto 8. Cydippe proditâ pomo,
Venit in Idalias præda cupita plagas.

Hæc

6.7. Poëtæ fabulantur. Jovem in taurum transformatum Europam Phœnicum Regis filiam, & in cygnum Ledam Laconiæ Regis, uxorem corrupiſſe.
8. Cydippe Virgo aſtu Acontij, ſe illi in uxorem paciſci viſa eſt perlecto carmine, quod pulcherrimo pomo Acontius inſcripſerat: hi autem duo verſus inſcripti traduntur.
Juro tibi ſanè per myſtica ſacra Dianæ,
Me tibi venturam comitem, ſponſámque futuram.

Hæc ego vel cultro, liquido vel desuper auro
  Scripsissem faustas inter habenda notas.
DOROTHEA, *hoc juro: vanas Jovis execror aras;*
  Quódque colis Numen, hoc mihi Numen erit.
Jura licet contra moveas laudata redirem,
  Te conservato si rea fraudis agar.
Scilicet est aliquid, meditatis fraudibus uti;
  Si, quem tu fallas, perdere nolle fuit.
Interea dum scribo, fremit mugitibus aër;
  Excussa est gremio littera pene meo,
Quid facis, ô Borea? violentos comprime flatus,
  Si nescis, unâ plùs mihi parte noces.
Justa peto? motam retinet moderantiùs auram;
  Annuit & votis mitior ille meis.
Quin etiam obducto scribentem velat amictu
  Aliger, & cœptum perfice, dixit opus.
Nil tibi sic venti, quamvis per nubila currant;
  Officient, pluvia nec gravis imber aquâ.
THEIOPHILE, ah! quid agis? nullum sit in omine pondus;
  Frangor, & articulo dextra tremente labat.
Nimirum quoties mihi nomen Apritius exit;
  Terreor, & tacitus succutit ossa pavor.
Nempe tibi si fingis aprum, truculentior illo est;
  Fulmineo quamvis dente timendus aper,
Hic gladios, hic tela rotat, tonat igneus ore:
  Hic, quo te possis perdere, fulmen habet.
At cur hæc paveas? cur lethi territus umbrâ
  Castra fugis, primo vix bene tacta pede?
Fœmina si potui ferrum superare tyranni,
  Tu vir ad exiguas commovcare minas?

Pone metum; noſtris merſus cervicibus enſis,
Idem acie poſita jam tibi mollis erit,
Forſitan & victrix adero cervice cruenta;
Occurrámque oculis umbra benigna tuis
THEIOPHILE, ecquid adhuc dubitas ſuccedere? dicam:
Purpureis halat ſemita tota roſis.
Quacumque ingredior, rident cœleſtia Tempe,
Lætáque perpetuo gramine floret humus.
Da mihi te ſocium; dextram committe ſorori
Frater, & æterni fœderis adde fidem.
Hîc ubi conſtiteris; non ſunt mendacia, dices;
Ille locus fuerat ſanguine dignus emi.
Scribere plura cupit, quo nunc tibi ſcribimus, ardor:
Sed brevis, heu! fati præpedit hora mei.
Dextra tenet calamum, ſed nudo lictor in enſe
Imperat abrumpi, quod modò tractat opus.
Imperat à collo ſparſos deducere crines,
Ne ſiſtant gladij percutientis iter.
Nuda humeros, genibúſque minor, nova victima cæli,
Libratam expecto mox ferienda manum,
Hæc eſt DOROTHEÆ tibi nunc ſcribentis imago;
Cætera qui ſcribat, ferreus enſis erit.
Atque utinam mortis noſtræ ſpectator adeſſes,
Inque tuis oculis exigeretur opus!
Ut pius es, placidámque foves ſub pectore mentem,
Spectares madidis funera noſtra genis.

Et

Et (puto) suspirans ipso mucronis in ictu;
Quæ cadit, (adjiceres) vivere digna fuit.
Vivere digna quidem, sed dignior ense recîdi;
Sicque Deo fusos evoluisse suos.
Quod precor, hoc summum est, det ut oblita cæde papyrus;
Hæc tibi sanguineis verba legenda notis.
9. *Lacte olim tali modò limina sanguine rorant:*
Quò noster præijt calle sequendus Amor.
Dorothea *hàc ivit sed & hàc penetravit eâdem*
Theiophilus: *dux hæc funeris, ille comes.*

9. *Lacteus orbis, sive circulus, quem Græci γαλαξίαν vocant à lactis candore, sive stellis albicantibus De quo Ovid. I. Metam.*
Est via sublimis cælo manifesta sereno.
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.

Epi-

EPISTOLA SEXTA.

ARGUMENTUM.

Habet amor læsus, maximè cùm virtutis viâ ad Deum nititur, etiam in fœmina suos & gravissimos aculeos. Documentum hac Epistola traditur. Quippe Isdegerde Persarum Dynastâ, Idolorum cultum quà blanditijs quà minationibus ac tormentis urgente ferunt: Nobilibus quempiam, cui JACOBO *nomen eò vecordiæ processisse, ut fidem, quam Christo & conjugi juraverat, regiæ amicitiæ posthabuerit. Quod statim atque uxor ejus, ampli animi fœmina intellexit: Vi doloris & facinoris atrocitate saucia, una cum socru hanc Epistolam scribere aggressa est. Atque in hac primò levitatis ac perfidiæ maritum coarguit: divortiumq; intenta, nisi facti pœnitentia ad saniorem mentem redeat. In eum finem rationes proponit, quas amor conjugalis, præsertim læsus suggerit. Neque profectò incassum. Siquidem hac Epistola ita* JACOBI *mentem perculit, ut sine mora Rege adito, facinus retractaverit: etiam martyrium pro fide passus. Nam sæviente tyranno, quod se illusum cerneret, membratim cæditur, unde &* INTERCISUS *dictus est. Historia uxoris nomen subticet: sed quia ambo ex Elape civitate Persidis oriundi erant: hanc* ELAPIM, *illum verò* ELAPIDEM *in versu appellare placuit.* Niceph. lib. 14. Hist. Surius Tom. 7. Martyrol. Rom. 27. Novembris.

Ela-

Elapis Jacobo.

SYMBOLUM.

Veteribus fax accenſa, conjugij; extincta verò ſeu inverſa, repudij ſignum erat: per hoc patet *Elapidis* animus in maritum, quem Deo ſibique pariter perfidum rejicit, ſed felici eventu.

Inverſa premit, converſa reſuſcitat ignem.

Elapis Jacobo.

SCribimus ELAPIDE nuper dominóque viróque !
Nunc tibi quo ſcribam nomen utrúmq; petit.
Ne dominum appellem, ſervum te regia fecit.
Admiſſúmque virum, quem fleat, uxor habet.
Ah! utinam primûm cum cœpi ſcire quis eſſes,
Admiſíque tuas nupta futura preces !
Mors mihi pro thalamo funebria ligna dediſſet,
Pro cythara, mœſtâ carmina ducta tubâ.
Quæ fuit alba mihi naſcenti, debuit hora
Ah! potiûs letho nigra fuiſſe meo :
Ecquid enim tecum ſenos mihi profuit annos
Vivere, ſi læſus crimine ceſſat amor ?
Dum tibi tradebar (memini) nova nupta marito,
Fulgeretque ſua lampade noſter Hymen.
Fulgeat : ô utinam ! dixi ; quóque ardet ab igne
Non extinguendas nutriat ille faces.
Tu quoque dicebas inter jurantia verba,
Cúmque foret dextræ dextra juncta meæ.
ELAPIS, hoc voveo, noſtrûm dum vivet uterque,
Ipſe tuus ſemper, tu mea ſemper eris.
Vivimus, ELAPIDE; nec ſum tua; nec meus eſſe
Ipſe reus ſceleris, perfidiæque potes.
Mentior? an falſum, ſpretâ quòd Numinis arâ
Diceris 1. Arſacidis thura dediſſe Diis?
Dicar in hoc utinam mendax, & crimine falſo
Et nimiùm præceps inſimulâſſe virum !

Sed

1. *Arſacidæ Perſæ olim dicti ab Arſace Rege.*

Sed non ſum mendax; calami neque crimini
nostri,
Sed tua ſunt lacrimis crimina flenda meis.
Venit, 2. Achæmeniâ tibi qui comes iverat aul
Murcius, & tactum vix bene limen erat.
ELAPIDES, dixi, quid agit meus? ille pudore
Conſtitit, effuſis ora rigatus aquis.
Indolui pavitans, quamvis incerta quid eſſet:
Sed quod tunc dolui, quódque verebar, era
Námque ubi deterſis oculorum fletibus ora
Solvit probroſos rettulit ille ſonos.
Rettulit, ut plenâ populis libantibus aulâ
Arsêre invitis impia thura focis.
Alta nigreſcebant nebuloſo compita fumo;
Non thuris, fumus criminis ille fuit.
Singula dum narrat, gemitúſque in verba pro
fundit:
Eliciunt gemitus ſingula verba meos.
Urgemus tamen effari: lacrimoſa quid urges?
Subdidit. ô forti nubere digna viro!
Protinus exilui; & ſubitò (ſenſiſſe putares)
Annulus à digitis excidit ipſe meis.
Scilicet exoſus fictæ perjuria linguæ,
Proditor exemplo noluit eſſe tuo.
Heu! ubi pacta fides? exclamo; ubi præſti
Chriſto
Vota, ſub arſuros vota ferenda rogos?
Quò tuis, ELAPIDE? lacrimis tingentibus ora
Cætera me dicunt non potuiſſe loqui.
Qu

2. *Itémque Achameṅij ab Achamene primo coru Rege.*

Quin etiam exanguem, tenebrísque repentè subortis
Succiduo ad terram procubuisse genu.
Accurrunt famulæ, gelidâque aspergimur undâ:
Semianimem socrus sustinet ipsa nurum.
Et mihi, vive nurus, nurus ô charissima, dixit;
Jam (puto) perfidiæ corrigit acta suæ,
Mortua (crede mihi) tamen istâ voce revixi,
Redditáqe est oculis lux, velut ante meis.
Quid tamen hoc prodest, oculis si lædor apertis,
Et vel sic telum, quo feriamur, habent?
Parvus JACOBIDES, formosus imagine patris,
Hærebat gremio sarcina mœsta meo.
Inde per amplexus nostras effusus in ulnas;
Quæ tibi nunc, mater, funera flentur? ait,
An pater occubuit? licuisset dicere rectè!
Pròque sacro occubuit Numine; quanta forem!
Ast aliâ in luctum causâ deducimur: illa,
Quâ vivis, mœsti funeris instar habet.
Interea cupido tua facta ediscere nato,
Reddidimus tristi talia verba sono.
Mollis, JACOBIDE, pater est tibi: jussa parentis
Corrige: sic illi degener esse velis!
Quid fles? blande puer, meliori digne parente!
Sunt tibi præstantes, quos imiteris, avi.
Corpore parvus adhuc, sed sanguine crescis eodem.
Errorem patris diluat iste cruor.
Audiit, & nivei posito velamine colli.
Chara parens non me vox tua terret, ait.

Ibimus, ô mater: jugulum præbebimus ensi,
Qui bene per patris pectus iturus erat.
Est mihi, qui fosso currat de pectore sanguis,
Et bene non tinctam qui bene tingit humum.
Quid mihi tunc animi fuerit, cognoscere certè
Ni modò desieris tu pater esse, potes.
Brachia miscuimus, blandéque per oscula nexi
Confudi lacrimas illius, ille meas:
Quin age, chare puer, primis quoque fortior annis,
Quæ pater extimuit vulnera, disce pati,
Atque utinam mater jungat tibi! quóq; maritus
Non cecidit ferro, nupta puérque cadant.
Plura quid hîc referam? vellem cognoscere posse
Quæ modò sit nostræ forma, tenórq; domûs.
Flent famulæ, mœstâ feriunt sibi pectora dextrâ,
Inque domo lacrimas angulus omnis habet.
Heu mihi! quàm largus scribenti decidit imber!
Illo, quem spectas imbre, litura venit.
Quid facitis lacrimæ? crimen delere mariti?
Quid mea non jussis charta madescit aquis?
Scribere cessabam: cùm nobis proxima socrus
Accumulat sociâ tristia verba notâ?
Scribere, quid hîc cessas, nurus ô lacrimabilis inquit?
Scribe, ferat questus hæc quoque charta meos,
Nate, dolor matris, malefausti præda timoris,
Quo tuus in ventos tam citò fugit amor?
Hæccine sunt nostra solatia danda senectæ;
Hæccine sunt curis præmia danda meis,

Par-

Parvus eras (nemini) cùm ficti fulmine belli,
Martyrio nobis erudiendus eras.
O! quoties nudos tibi cùm monstravimus enses,
Risisti armatas militis ense manus.
Ipsa ego te vidi, quò fortia fata subires,
Ante aram curvo vota tulisse genu.
Quà bene cœpisti, cur nunc malè cedis arenâ?
Cur tam dissimiles hic vir, & ille puer?
Si fuit errandum, si sic: nobisque futura
Non fuerant culpâ fata priora tuâ
Ah! meliùs tibi prima dies, tibi summa fuisset:
Nate, fuit cunis aptior urna tuis.
Scilicet innocuis artus, sine crimine membra,
Et luctûs fontem clauderet illa mei.
Sic queritur mater, justóque armata dolore
Sollicitat questus in tua facta meos.
Mobilis ELAPIDE, quò te tuus abstulit error?
Verbáque promissis inferiora tuis?
Qui meus hinc, cur non etiam meus inde redisti:
Nuptáque sum reducis, sicut euntis eram?
Téne feram pariterque reum, pariterque maritum?
Dicat ut infidi conjugis uxor ego?
Dovorer antè, precor, subito telluris hiatu,
Antè vel excussi fulminis igne cadam.
At meliùs! dextrum mihi cor salit? altera sæpe
Quod perdit, revehit altera sæpe dies.
Quod Petrus admisit crimen, quas Magdala noxas,
Ille suis lacrimis lavit, & illa suis.
Nec tu primus eris, qui viso expalluit ense,
Quem post visceribus condidit ipse suis.

Auguror, hoc facies: illo mihi littera voto
Promicat in laudes ambitiosa tuas.
Neu tibi servato titulos, prætiosáque fingas,
Nomina; 3. TRUNCATO gloria major erit.
Sic nobis geminæ crescent præconia famæ:
ELAPIS ELAPIDÆ Martyris uxor ero.
At cupiam potiùs vibrato occurrere ferro,
In tua cùm sævus pectora lictor aget.
Et mihi (si nescis) bullit sub pectore sanguis,
Et propè jam bellis invidet ille tuis.
Ipsa ego quando tuo stillantia tela cruore
Videro, clamabo: non satis illa rubent.
Huc in nos veniant, & nuptæ tangere donent
Corpora TRUNCATI sanguinolenta viri.
Tunc erit, ut dicunt morientia conjugis or
Verus Hymen nobis ultimus iste dies.
Fallor? an ambobus pulchro certamine funct
Augebit casus funera bina puer?
Augeas ab utinam! nobísque hæc funera pot
Candidus admisso Lucifer ortus equo!
Si tamen is patri vivat, matríque superstes;
Qui socio tumulo corpora condat, erit.
Ille memor causæ, pro qua defungimur amb
Inscribet titulo nostra sepulcra brevi.
Hoc jacet Elapides *tumulo, jacet* Elapis*: am*
Edidit unus amor, condidit unus amor.

3. *Fit allusio ad* Intercisi *nomen, quod illi à m*
tyrio uti suprà in argumento memoravi, indit
est.

EP

EPISTOLA SEPTIMA.

ARGUMENTUM.

EUSTACHIUS (*cui & PLACIDO nomen ante baptismum*) *vir extitit sub Trajano mperatore, domi militiaque clarus in paucis. Verùm, ut se habent res humanæ, cùm bonorum mnium jacturam fecisset, statuit cum* THEOPISTA *conjuge, parvulisque liberis* AGAPITO, *&* THEOPISTO *ex Italia in Ægyptum navigare, privatam illic vitam acturus. Sed cce in via gravior, & acerbior illum casus nvadit. Siquidem* THEOPISTA *primùm perfidiâ naucleri illi surripitur: tum & duo ejus filij in trajectu fluminis leoni, ac lupo in prædam cedunt: qui tamen à pastoribus erepti, deinceps intra eorum mapalia adolevêre. Similiter* THEOPISTA *lenoni impuro per cælestis vindictæ prodigium surrepta est: quæ exinde pro famula apud heram rusticanam, quindecim ipsos annos sese locavit; gessitque. Hæc igitur cùm de* PLACIDO *quidpiam inaudijsset, quem Cæsar conquiri in Ducem adversus Barbaros jubebat: hanc Epistolam ad eum exarat; in qua quidquid sibi à raptu acciderat, recenset. Tum & de filijs nonnulla attexit: quos primò à bestijs laceratos, ac ereptos postea obscurâ famâ intellexerat. Hortatur ergo, ut exercitum moveat contra Barbaros: priùs tamen se in labo-*

rum, imò & Martyrij (quod vaticinio assequitur) sociam adsciſci postulat. Nec verò fefellit eventus; Quippe procedente tempore EUSTACHIUS, *&* THEOPISTA, *itémque, filij qui sub patris Vexillis merebant, cùm in mutuam notitiam venissent: primò vincula, cùm & mortem pro fide, tauro æneo candentique inclusi, fortiter oppetière.* Baronius Tom. 2, Martyrolog. Rom. 20. Septembris.

Tho-

Theopiſta Euſtachio.

55

SYMBOLUM.

Pes circini, unde digreſſus, revertitur, & orbiculum fingit; quo veteres Ægyptij Deum ſignificabant. Sic EUSTACHIUS cum conjuge & liberis diſtracti primò, tum deinde rurſus in unum coëunt; Deo utique per igneum taurum ſacrandi. Bene illis.

Redit labor actus in Orbem.

Theopista Eustachio.

MIssa venit 1. *Phariis*, malè quas tentavimus oris
Hæc tibi captivâ littera scripta manu
Vix illâ THEOPISTA tibi noscetur; amictu
Fortunæ antiquum dimissulante decus.
Sed tua sum, quamvis versis ad tristia fatis:
Et tua (quod superest temporis) esse volo.
Perlege, nec grave sit nostros ediscere casus,
Scilicet hoc veri pondus amoris habet.
Nox erat in cursu, cùm te præeunte jubebar.
Cedere possessæ finibus Italiæ.
Jussa domo cessi, natis comitata duobus,
Qui mihi conjugij summa superstes erant.
Quos ego non gemitus quæ non suspiria fudi,
Respiciens patrios, dum licet usque, lares!
Venimus ad portum, navem conscendimus ægrè
Linquebat Latiam pes mihi tardus humum.
Quò ruimus? tacito mecum sub pectore dixi:
Quid Libycum infausta puppe paramus iter?
Nauta fuit (memini) sed falso nomine nauta:
Fleverunt nati, perfidus hostis erat.
Jámque ferebamur vento, quo parte Canopi
Niliacas ponto devehit unda rates.
Nescio quâ subitos causâ faciente timores,
Qui fuit in fluctu, constitit ore color,
Scilicet insidiis petitur mea forma, simúlque
Panditur in curas area longa tuas.

Ex-

1. *Phares Ægypti Insula.*

Exiceram navi, Positis in littore natis;
Jámque manum nobis exhibiturus eras.
Cùm subito incumbens projecto navita conto,
Longiùs à ripa provehit ille ratem.
Abstrahor, EUSTACHIDE, clamo: sed turbidus aufert
Nequidquam fusas ventus & unda preces.
Perfide quid tentas? non sum sine vindice; fulmen,
Quo superi castam me tueantur, habent.
Surdior ille freto nequidquam adversa moventem
Pertraxit laceris in sua tecta comis.
Ne metue: ex digitis aurum quod fortè micabat
Abstulit: ulterius nil habet ille meï.
Quin scelus hoc rapuisse fuit: subitóque propinquam,
Quam pede tangebat, corpore planxit humum.
Quid tamen hoc nobis frustra grateris? ab illo,
Quod duxi vitæ, tempore pœna fuit.
Nimirum famulas inter, damnata labori
Brachia, barbaricæ pensa locamus heræ.
Ah! quoties, madida dum torquo stamina dextrâ,
Insolitæ fusos comminuêre manus!
Ah! quoties saturis expressimus ubera vaccis!
Et somnum pastas cepimus inter oves!
Viderat hoc aliquis perculsúsque illice formam;
Plus hic quàm famulam vultus obumbrat, ait,
Nec mora, conjugij sibi spem facit: ast ego contrâ,
Quid tentas? quam vis jungere, juxit. Hymen.

EUSTACHIDÆ conjux dum prospera fata manebant;
EUSTACHIDÆ conjux exulis exul ero.
Interea dum pensa gravant, excudimus hymnos,
Et varia duras fallimus arte moras.
Est horti ad clivum vitro perlucidus amnis,
Quem cingit densâ populus alba comâ.
Sæpe greges illic inter, súbque arboris umbra,
Lassatæ mollem præbuit herba thorum.
Hîc ego cùm placidi starem prope fluminis undam,
Heu! prope sum vultu territa facta meo.
Et niger est; & habet, quod nux malè saucia tingit,
Cortice contractas inficiente manus.
Si me nunc videas, quæ sim fortasse requires?
Pauperis aut Mopsi fortè putabor anus.
Adde, quod &, miseræ ne sors minùs esse liceret,
Auxerunt curas pignora bina meas.
Scilicet hîc aliquis (redeunt ad lumina fletus)
Narrabat mœsti tristia damna patris.
Venerat; heu! genitor sub iniquo sidere natus,
Et sua qui longum funera portet! ait.
Venerat ad flumen. quod cùm transmittere tentat,
Atque efferre isto pignora bina vado.
Protinus inde lupum, sed & hinc properâsse leonem
Rettulit: in mediis dum pater erat aquis.
Quid faciat? puer iste lupi, puer ille leonis
Præda fit; & frustra clamat uterque patrem.

Non

Non tenui lacrimas, casûque exterrita, dixi;
Diripiunt avidæ viscera nostra feræ!
Falleris, adjunxit; morti sublatus uterque est,
Et pastorali crescit uterque casâ.
Crescat, & hinc olim bellis majoribus apti,
Ille meos luctus sistat, & ille tuos.
Hactenus exitium: sed nunc vaga fama susurrat;
Cæsareum castris te rediisse ducem.
Imperat hoc 2. Cæsar, dum te perrumpere castra
Sperat, & hostili vellere signa mánu.
Arma cape, EUSTACHIDE; sed me priùs ante vocatâ;
Non ego sum bellis surripienda tuis.
Ibimus, & nudos tecum curremus in enses,
Dignáque magnanimo conjuge nupta ferar.
Quid tamen hæc moveo? majores molior ausus,
Pulsanda est magnis area major equis.
Neu me fortè putes solo de nomine vatem,
Accipe sincerâ dicta relata fide.
Est locus, umbrosæ quà se domus ultima valli
Permittit, Fagis, Ilicibúsque frequens,
Hâc ego cùm nuper pastas de montibus agnas
Ad solitos adigo sole cadente lares.
Substitimus pro more, crucis quà cortice Fagus
Exhibet inscriptas relligiosa notas.
Nec mora, nuda premens adductis pectora palmis,
Herbosámque genu supplicis instar humum
Ergóne (succlamo) luctus & funera jungam?
Vírque mihi dempto fine carendus erit?

2. *Cæsar, Trajanus Imperator.*

Christe, per hoc uda quod crescit in arbore si-
Fac veniat votis mollior aura meis. (gnum
Nec precor, ut niveo glomerentur stamina fuso
Aureáque in longos fila trahenda dies!
Redde mihi EUSTACHIDEM, & si vis funera junge
Ille mihi meliùs funere junctus erit.
Finieram: subitóque arbor mihi visa precantem
Audisse, & mota dicta tulisse comâ,
Quin etiam tacitam sensi lugentis in aurem,
Demitti blando talia verba sono.
Mitte queri, THEOPISTA propè est, quem voce
requiris:
Perfer; erit pœnæ meta modúsque tuæ.
EUSTACHIDES vivit; vivunt duo pignora, nati;
Et modò sub patriis legibus arma gerunt.
Arma gerunt? quando dabitur concurrere, & unâ
Si fas non fuerit vivere, posse mori?
Præcipit hoc animus: 3. taurum succende, sa-
telles:
Debetur nostræ torridus ille neci.
Prima bovem insiliam, plusquam per cornua
sacrum,
Cujus terribilis spiritus ignis erit,
Inde ego clamabo: læti succedite; taurus
Igneus hic quamvis, nil tamen igne nocet.
Atque aliquis posthac recolens hæc funera, dicet;
(Sic mihi, nec falsò vaticinatur amor)
Disperiunt nati, genitrix, pater: attamen illis
Sic periisse semel non periisse fuit.

EPI-

3. *Supplicium quo interiere, taurus fuit æneus, igne succensus.*

EPISTOLA OCTAVA.

ARGUMENTUM.

URSULA *Dionoci Cornubiæ Regis apud Britannos filia, cùm instructa classe ad Armoricos, Galliæ populos, quà oceano Occidentali alluitur, navigaret: secúmque undecim millia Virginum duceret, contractis ibidem nuptijs populum plusquam virorum factura; aliò derepentè, seu maris æstu, seu potius Dei providentiâ, navigationis cursum & consilia divertit. Quippe naves vi tempestatis ejectæ ad littus, quà Germanico mari Rhenus fluvius se affundit: cùm in Molgam pictorum, & Caunum Hunnorum piratas ac duces incidissent: gravis subitò dimicatio coorta est: illis impurè & hostiliter, his verò fortiter pro pudicitiâ, & fide certantibus. Quò factum, uti ad ferrum usque (dum utrinque pertinaciâ bellum geritur) imò & ad internecionem res processerit. Cùm autem has inter Virgines* CORDULA *reliquis meticulosior sese pugna, & martyrio subduxisset: idque* URSULA *jam cælo cum Sodalibus recepta comperisset: hâc Epistola illam ad constantiam hortatur. Quocirca adductis in medium palmis, quas reportârunt, hortatur, ut quàm primùm hostibus generosè se protrudat, neque oblatam arreptámque victoriæ laurum, sibi aut eripi, aut in manibus effringi patiatur. Quod utique die insequenti, ut optaverat* URSULA *evenisse scribit* Baronius Tom. 4. Annal. Martyrol. Rom. 21. Octobris.

Ursu-

Ursula Cordulæ.

SYMBOLUM.

Ovem viridi ostenso ramusculo allici, trahique solitam scribit *D. August. Tract. 26. in Joan.* CORDULAM inspice, & hæc virentibus Sociarum palmis attrahitur, ut impavida se morti offerat. Quàm verè utrimque:

Suaviter & fortiter.

Ur-

Urſula Cordulæ.

URSULA mittit ovans de tot modò millibus uni:
Cætera felici funere turba jacet.
Fallimur, ah! ſummâ cæli micat aurea turri:
Cui modò deſertæ ſcribimus, illa jacet.
Perlege, quid dubitas? cæleſtes inſpice laurus,
Quódque auro ſcriptum nunc tibi venit opus.
Nempe niger, caſtam calamo tingente papyrum
Quo premitis, cælo non fluit iſte liquor.
Omnia Luminibus, vel puro ſcribimus auro,
Quæ tabo fuſus ſcripſerat antè cruor.
CORDULA, quò raperis? juvat hîc edicere caſus,
Caſtáque Virgineâ prælia geſta manu.
Solverat à portu ventis clara ſecundis
Fœminea Armorico claſſis itura mari,
Jámque ferebatur remis, velíſque per æquor:
Pérque fatigatas fortior ibat aquas.
Æole, conclamo: fugientes ſiſte carinas:
Quem cupiunt nautæ, non ego, ventus agit,
Ventus agit nautis aptus, non aptus amanti
Candida ſervandæ ſigna pudicitiæ.
Vana peto, precibúſq; meis obmurmurat Auſter,
Et nimiùm placida proſperitate nocet.
Fors aderat Divæ effigies quâ puppe ferebar,
Ut facilis dubio dúxque coméſque mari.
Sæpius hanc ſupplex, quò nos averteret æſtus,
Sum prece, accenſis deveneratа focis.
Odimus ah! thalamos: VIRGO, da funera, dixi:
Funeribus jungi noſter anhelat amor.

Irruat

Irruat in classem Boreas, notúsque procellis
  Africus, & mediis cymba dehiscat aquis.
Dulce erit, effracta pelago sub sidere puppe,
  Obruat impuras quo Cytheræa faces.
Audiit, & subito discussam turbine classem
  Littore ab Armorico ventus & unda tulit.
Pro thalamo in gladios & funera mittimur omnes,
  Quà prope Rhenanas 1. dividit æquor aquas.
Hunnorum 2. hîc acies. 3. Pictorúmque emicat ensis,
  Et plúsquam pictos exhibet ille metus.
Bella movent; mistis resonat clamoribus æther:
  Prædáque carnivoris cedit ovile lupis.
Prima ego, quid frustra sævis, ô barbare, dixi:
  In nos non blandus, ferreus esse potes.
Hæc ubi: vibratis densantur funera telis;
  Et nova littoream victima plangit humum.
Pars ferrum mediâ capulo tenus excipit ulnâ?
  Pars minor abscisso vertice cæsa cadit.
Est, cui districto patuerunt pectora telo:
  Est, cui virgineum transiit hasta latus
Erubuit Rhenus tumidúsque à sanguine nostro
  Currere purpureis in mare cœpit aquis.
Forsitan hoc aliquis, dum captat arundine pisces,
  Vidit & incœptum dextra relinquit opus.

Hoc

1. *Rhenus fluvius Coloniam Agripinam alluens, indeque circa Batavorum fines in tria cornua divisus, totidem ostijs in Germanicum Oceanum influit.*

Hoc igitur terris: agitur res altera cælo?
Illic, quæ meruit præmia, quæque refert.
Palladia 3. accepto micat ille pulchrior ostro;
Hîc 4. Saulæ graditur juncta 5. Britulla comes.
Vidimus & lauros, sacro quas Marte relatas,
6. Verenæ divus suppeditabat Amor.
Quid reliquas memorem, nivei quas codice libri
Spectavi rutilis emicuisse notis?
Dum tamen evolvo, spatium sine nomine vidi,
Nimirum summæ funeris una deest.
Fert malè castus Amor jacturam mortis in una,
Et queritur factum sanguinis esse parùm.
CORDULA, quid dubitas? metus hic tibi sævior
hoste est:
Heu! ubi, quam dederas in mea jura fides?
Flêsti discedens; flentémque animâsse recordor;
Cùm mihi cœpisti sic prior ore loqui,
URSULA, quò rapimur? thalami quid quærimus
ignem?
Ignis hic æquoreâ plùs mihi friget aquâ.
Quam modò pro thalamo vellem succederet
ensis!
Virgineas caperent casta sepulcra comas.
Hoc

2. *Hunni & Picti piratæ, qui Virgines in fide & pudicitia stabiles contrucidarunt: ad hos fit allusio in Versu. 3. 4. 5. Nomina quarundam Virginum, quæ cum Ursula martyrium subiêre.*
6. *Verena cum Essario juvene consanguineo navigaverat: quem & ipsa in cæde pavidum verbo exemplóque animavit, impulitq; ad mortem fortiter obeundam.* Lib. 4. Revel. S. Elisabethæ Virg. c. 2

Hoc dixisse fuit: primo tamen agmine cedis;
Soláque detrectas fortia bella pati.
Ima puppe lates, quò te timor egit inertem;
I nunc, & cupidæ nomen amantis habe.
Credor in hoc etiam? dum nos proscinderet hostis,
Huc illic media nave cucurrit Amor.
CORDULA, quid latitas? cur sic bellum effugis inquit;
Jam Sociæ palmā quam modò perdis, habent.
Sævierant hostes, defunctáque corpora bello
Tingebat fusus semisepulta cruor.
Candidus emicuit rubris exercitus alis,
Et tenues vitæ; cætera nubis erant.
Ducimur extemplò magni sub tecta Tonantis,
Et VIRGO castas excipit ipsa nurus.
Ardua luminibus clarescunt atria, & auro.
Cuilibet accincto lampades igne micant.
Vulgus Hymen Hymenæe canit; pars, Io triumphe;
Pars liquidum accenso thure vaporat iter,
Quæque priùs rigido tractârant prælia ferro,
Exornat fortes aurea palma manus,
Nec deerunt terris sua gaudia; nempe supersunt
Mittenda in varias ossa verenda plagas.
Credis & hoc? maduit nostro quæ sanguine tellus,
7. Alterius nunquam funeris hospes erit.
Ergo age, rumpe moras, vanúmq; expelle timorē,
Ad sua te revocat prælia castus Amor.

Quin

Quin & venturi felix certaminis augur.
Dimidia pinxit nomina scripta notâ
Cor pinxit reliqui fac nominis ordo sequatur,
Fulgeat aurato CORDULA tota libro.
Sic erit : impatiens Amor aureus emicat astris,
Quà tinxit liquidas barbarus hostis aquas.
Quid? quòd & ille tibi chartam, laurúmque virentem
Deferet, ut palmæ nuntia certa tuæ.
Nec mora consistens tepefactæ sanguine ripæ
Conciner Elysia fortia tubâ.
CORDULA Virginea plusquam millesima turbæ
Pars decies, domito læta pavore redit.
Plaudite sic reduci, geminaVit CORDULA festum:
Paverat illa minus, fecerat illa minus.

Finis Libri primi.

R.P.

R. P.

JOANNIS VINCARTIJ GALLOBELGÆ INSULANI E SOCIETATE JESU.

SACRARUM HEROIDUM EPISTOLÆ.

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGUMENTUM.

AGLAË *Romanas inter nurus forma elegantiâ ac divitijs præpollens, cùm primam juventam* BONIFACII *(quem ut œconomum domi alebat) amoribus atque illecebris implicuisset: vitâ in melius mutatâ, conquirendis diligentissime Martyrum reliquijs operam suam, & opes locare cœpit. Igitur* BONIFACIUM *tradita illi ingenti vi pecuniæ in Ciliciam misit: regio hæc est minoris Asiæ, ubi Simplicianus Præfectus quotidianâ in Christianos ferocia exasperabat. Verùm ùm diutiùs illic, quàm*

quàm abiens promiſerat, hæreret: hanc ad eum Epiſtolam ſcribit, in quâ conqueritur de nimia tarditate. Cum autem inter ſcribendum edocta fuiſſet ab Angelo, BONIFACIUM *fidei Chriſtianæ accuſatum attineri in carcere, eundem ad conſtantiam & martyrium hortatur. Inter alia verò illud maximè rogat, uti corpus ſuum Romam deferri curet per ſuos: quod ipſum quoque comitibus ac famulis, qui cum eo diſceſſerant, ſedulò commendat. Nec ſpes ea, & votum fruſtra fuit. Quippe* AGLAË *&* BONIFACII *corpus recepit, & eidem templum ac ſepulcrum, prout ante voverat, magnificentiſſimum condidit: delectâ ſibi ad ejusdem Martyris corpus ſepulturâ.* Surius Tom. 3. Martyrologium Rom. 14. Maij.

Aglaë

Aglaë Bonifacio.

SYMBOLUM.

Excisam trunco arborem abs radice novo virgulto pullulare vides? Et vides Martyrem in funere validum, ipsâ videlicet injuriâ lucro, & gloriæ cedente. Quocirca rectè illi attribuas, quod arbori Lyricus vates Lib. 4. Ode 4.

Ab ipso
Ducit opes, animúmque ferro.

Aglaë

Aglaë Bonifacio.

GRatulor, incolumi Cilicas adiisse carina:
Plùs æquo reditum sustinuisse, queror.
[S]cilicet hunc primò signârat Cynthia cornu,
Et prope jam plenis tota refulsit equis.
[Q]uidquid id est, paterer: si, pro quo mitteris isthuc,
Quis mea, nescires, pectora torquet amor.
[A]h! nimiùm mora longa mihi, quæ gaudia differt.
Et figenda sacris oscula Martyribus!
[A]ccidit dubius nostris mœroribus augor:
Quæ possit tantæ causa subesse moræ.
[Q]uid statuam ignoro: vetuit fortasse quod opto
Miles? an istius nil ibi mercis erat,
[N]on semper leporem capias, venatibus apta
Quamquam adigas celeres per juga summa canes,
[S]æpèque nec piscem; quamvis humentia lina,
Et tibi piscosis pendeat hamus aquis.
[F]allimur, ô! 1. Tharso quàm primùm es redditus urbi,
Ille locus tabo sanguinolentus erat.
[I]nterdum timeo, quamvis exosus utrique,
Ne te fœminea compede nectat amor.
[A]h! peream potiùs, quam me hæc injuria lædas
Dicat & infido fœmina lusa viro,

D Quid

Tarsus urbs Ciliciæ caput ubi Bonifacius à Simpliciano præfecto primùm captus, tum deinde martyrio affectus est.

Quid? damnata priùs rursum te prælia vicant?
Et quod jurâsti, ventus & aura feret?
Túne peregrinæ dum fors blandiris amicæ,
Dissipet illa meas, quæ malè dantur, opes?
Dona ego transmittam; donis peregrina fruetu
Vilior & turpi pellice Martyr erit?
Quid facis? heu! castæ frustrà sperare sorori
Cor dolet, atque irâ mistus abundat amor
Quid tamen hæc moveo? melioribus uteris
mis,
Et spolium de te nulla a. Cilissa tulit.
Utque si hoc verum, clausâ servatur in arcâ
Promissa testis scripta tabella tui.
Hactenus insanisse sat est (hoc pagnia signat)
Turpiáque Idalio colla dedisse jugo.
Hoc, AGLAË, *voveo nullus, qui pectora nobis*
Quàm Christi posthac ignis adurat, erit,
Hæc ego dum relego, & scriptæ do basia chart
Sæpe sono tenui, dico; tabella, places.
Neu dubitem, subitò præterquam murm
famæ
Constitit Angelico teste relata fides.
Ut vidi, ut sensi pavidum sub sidere pectus!
Mobile sic placidis sternitur æquor aquis.
Vincimus, exclamo: quem coràm cernin
Ales
(Nec fallor) palmas præcinit ille tuas.
Hic rate te Cilicas tetigisse fideliter oras;
Et Tarso exceptum, nuntius Ales ait.
Arc

a. *Cilissa, mulier è Cilicia orta.*

Ardua prostabant furnis tabulata theatris,
Mœstáque sanguineo pegmata structa foro.
Circum enses, cultríque; ferus circùm undíque lictor,
Et nova sub gladio Victima Martyr erat.
Ausus es amplecti, pulchróque fluentia tabo
Pectora, complexu pressa fovere tuo,
Quin etiam tepidum labris suxisse cruorem
Diceris, & sacris erubuisse notis.
O! mihi qualis eras hoc tinctus murice! talis
Fac redeas; AGLAË congruit iste color.
Aliger hîc contra: faciet BONIFACIUS, inquit:
Et novus effuso sanguine Martyr erit.
Martyr eris? vellem tecum licuisset adire:
Sic bene casuro victima juncta forem.
Quàm meliùs fosso flueret de pectore sanguis,
Quàm lacrima in culpas rursus itura meas!
Et mihi sunt vires, stricto concurrere ferro:
Plùs me, quàm quisquã crederet, urget amor.
Nil moror aut dentes ferrati pectinis, aut quas
Lictor suffossis unguibus urget acus.
Nec pice, nec rutilo succensos igne lebetes
Cor pavet, aut quidquid Præsidis ira coquit.
Interea quoniam te solum hæc prælia poscunt,
Incipe, sed forti bella movere manu.
Perfer & obdura: metuendæ cuspidis hastas,
Mollia ceu plumæ verba, portat Amor.
Quin facito ut dicas quoties mucrone Satelles
Sæviet: hoc AGLAË jussit obire modo.
At potiùs CHRISTUS jussit, fusóque cruore
Suscitat ignavas ad sua bella manus.

Quòd si fortè tibi reddatur Epistola, quando
Lictores inter sanguinolentus eris:
Hanc cupiam tepido perfundi sanguine: pactat
Adstruet hæc melius rubra litura fidem.
Ipsa ego cùm manibus, labrisque adpressero,
dicam:
Pro CHRISTO fusus quàm benè sanguis olet
Interea famuli comites, quos misimus una,
Este, precor, vestræ turba fidelis heræ.
Compositum corpus BONIFACI insternite puppi
Quam Phrygia illusus vestiat arte tapes.
Addite purpureis carchesia candida velis.
Perque ratem liquidus munere sudet Arabs.
Ut venti aspirent, remis quoque pellite navim
Et facite, ut modicâ denatet illa morâ.
Ipsa ego procurrens, quà se 3. Tybris ostia pa
dunt,
Spectabo placidæ signa notámque ratis.
Et quæcunque procul venientia videro vela?
Vela tamen rubeâ conspicienda notâ:
Clamabo, meus est navi BONIFACIus istâ:
Jam vehitur Martyr, qui prius emptor era
Nec mora, votivis ardebunt cinnama flammis
Ibit & in longas excita Roma vias.
Cum propè constitero, sacros affusa per artus
Adjiciam modicâ talia verba prece:

I

3. Tyberis seu Tybris celeberrimus Italiæ fluviu qui urbem Romam præterfluens, exinde duobi ostij modico spatio diremptis, in mare mediterra neum evolvitur.

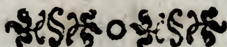
a veniam, frater; cælóque receptæ sororem
Respice, & æternâ fœdera junge fide.
ctabas abiens te Martyra, risimus illud;
Corrigitat risus exitus ipse meos.
ec decto votis sublimibus alta columnis
Templa, tibi Patriâ construet arte labor.
rdebunt illic præcinctæ lampades auro,
Inque laboratis thura cremata focis.
unc tibi subjiciam: BONIFACI, has incole sedes,
Sed meâ fac tecum molliter ossa cubent.
uin etiam inscripto lucentia marmora versu
Ultima defuncti Martyris acta ferent,
te, Viator, iter: jacet hac BONIFACIUS urnâ.
Occubuit Martyr, qui priùs emptor erat.
vic AGLAË vicina: fuit peccâsse quod olim,
Corrigit hoc tumulo frater, & illa soror.

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

JOANNES, *cui cognomentum* CHRYSOSTOMO *ob auream in dicendo facundiam inditum fuit, cùm sanctioris vitæ desiderio teneretur: desertâ Antiochiâ & forensibus negotijs, ubi viduarum causas agitabat, matrem viduam ac sororem juvenculam relinquere statuit. Quod cùm fecisset imò & in abditiora quædam loca penetrâsset, asperioris vitæ gratiâ: ejus soror, quam hîc ex matris nomine* Anthusam *sive* Anthusen *vocamus, hanc ad illum Epistolam scribit. In qua primùm matris orbitatem & lacrimas suas exponit: tum deinde in nimias ejus corporis afflictationes invehitur: rogans ut sibi temperet, seq; cogitet non solitudini sed publico natum esse, unde & sibi* CHRYSOSTOMI *cognomentum adsciscere aliquando debeat. Quamobrem hortatur, ut relicta solitudine quàm primùm Antiochiam, ad rerum magnarum captandas occasiones revertatur.* Metaphr. Niceph. lib. 3. c. 2. Martyrol Rom. 14. Septembris & 27. Januarij: quo die Translationis ejusdem festum præcipuo cultu observatur.

Anthuſa Chryſoſtomo.

SYMBOLUM.

Ut leonem Chryſoſtomus cruce in ter-
m depacta domat: ita & ipſum morbus
rtinacior. Nam & eo ſeceſſum publi-
mutare cogitur, exinde *Chryſoſtomi* no-
en concionando habiturus. Adeò hic
ioque verum, quod ſcitè quidam dixit:
umbeam eſſe ſanitatem, morbum aureum.
ve quod Poëta cecinit:

Dant vulnera vitam.

Anthuſa Chryſoſtomo.

QUos queſtus, germane, doleas fert pagina; mittit
Hoc tibi cum charâ matre relicta ſoror.
Teſqua petis certè viduis inviſa, diſerto
Antè quibus ſtudio mite levamen eras.
Profuerint doctæ quidnam, modò ſcimus, Athenæ:
Ut fugerent, ſolos erudiére pedes.
Quâ prodeſſe parens voluit, malè proditur arte,
Et patitur telis vulnera facta ſuis.
Quò fugis, ah frater; cur ſic modò deſeris urbem?
Et cava ſylvoſis rupibus antra petis?
Si lacrimas quæris, latebra malè quæris in iſta;
Exhibet has animi nuntia charta mei.
Collige, ſic meliùs qui nobis depluit imber,
Inque tuos vultus, & tua ſaxa cadat.
Interea quæ primà ſequar, vix anxia novi:
Multa dolenda ſoror, plurima mater habet.
Illa mihi nuper lecto ſubnixa jugali
(Forſitan at vobis excidit iſte locus)
Singultus ducens, oculis quoque triſtior udis,
Materno tales edidit ore ſonos.
Durior, ANTHUSE, frater tibi: durior idem
(Fas ſit vera queri) filius iſte mihi eſt.
Nempe 1. SECUNDIADEM mentitur nomine: nobis
Dum vixit conjux, ille SECUNDUS erat.

Ille

1. *Secundiades Chryſoſtomus* hîc dicitur, *à Secundo Patre: ad cujus nomen fit alluſio.*

Ille SECUNDUS erat, quo fortunata marito
Perſtabat patriæ ſórsque decúsque domûs
Lædimur, ANTHUSS, potuit ſuccurrere frater!
Sed mihi quam dederat, prodidit ille fidem,
Confiteor, volui retinere; at abire volentem
Nec potui lacrimis continuiſſe meis.
Addidimus precibus thalamum quoque: nempe ſedebam,
Quo me nunc thalamo, nata ſedere vides.
Indéque ſuſpirans, multôque interlita fletu.
Admovi validas in mea jura preces.
Ibis? & ò cùi me miſeram, cùi nate, relinques?
Desertæ posthac quis mihi fautor erit.
Parvus eras, & parva ſoror; cùm utrique parentem
Intempeſtivo funere Parca tulit.
Quas ego tunc lacrimas, quæ non ſuſpiria fudi?
Quàm patuit curis area lata meis!
Conſtitimus tamen: & curarum pondera, pro te
Maternus viduam ferre coëgit amor.
Sæpe, mihi quando thalami ſimulacra redibant
Tolle tuas, dixi, pronuba turba faces.
Qui mihi natus adeſt, vultúque animóque parentem
Suſtinet: ille mihi conjugis inſtar erit.
Fallimur, heu nimiùm! conjux priùs orba marito,
Nunc etiam nato deſeror orba parens.
Flecte feros animos; puerum quo fovimus; uber,
Non te tam duri pectoris eſſe ſinit.

Da breve maternis spatium ploratibus; illos
Mox ubi desiero fundere, funus ero.
Corpore ab exangui fugiunt viresque, colórque
Vitáque plùs justá dimidiata colo est,
Surdior ille tamen, saxo quoque durior omni
Restitit; & potuit dicere triste vale.
Dixerat hæc: gemitus successit; flevimus ambæ;
Si me amas, lacrimas finge videre meas.
Si me amas (nec enim solitâ meus ire moratur
Lege dolor) lacrimis dum capiare meis.
Quid? quòd & hæ nobis plùs uno flumine currunt?
Has profugus frater, has mea damna movent,
Nam quid ego referam crescentia prima juventæ
Tempora, præceptis instituenda tuis?
Quid Paphias artes memorem, queis sæpe doloso
Protulit in salebras tractus ab hoste pudor?
Nos sumus imbelles, doctas neque, frater, Athenas
Vidimus, aut pauli grande tenemus opus.
Tu mihi dicebas: (memini) soror optima, cautum,
(Livet iter glacie) ferre memento pedem.
Quàm sapies! pietas si casta instruxerit annos.
In tua virgineas ferre sepulcra comas!
Confiteor, verba hæc animum movêre sororis;
Castáque jam nobis tela vibrabat amor.
Quid tamen hoc prodest, si te privata magistro,
Quid faciam ignorē, quódque sequamur opus.
Interea dum lentus abes, servatur imago
Tradita, fraternæ pignus amicitiæ.

Lilia

Lilia ſtant circùm pictis fulgentia limbis:
In medio magnæ Virginis ora nitent.
Hanc ſpecto, teneóque manu, preſsíſque labellis
Solvimus in tales ſæpius ora ſonos:
Diva, precor (quàm ſæpe!) tuis qui militat aris,
Frater, fac voto militet ille meo.
Quid procùl excurrit? redeat: monſtrabimus hoſtem,
Clarior unde ſuo Marte triumphus eat.
Hìc matris dolor eſt, timor hìc meus; hoſtis uterque:
Sed reditu fratris victus uterque cadet.
Sunt, quos ille domet tota feliciùs urbe:
Plùs & 2. Orontæâ quos bene tingat aquâ,
Hunc repetit damnoſus ager, quà 3. Caſſia circùm
Stant juga, barbarico Numine ſueta coli.
At forſan dum ſcribo, magíſq; magíſq; recedis,
Antráque dumetis horridiora tenes.
Eſt rupes præruptà, cùi ſpecus accubat, iſthæc
Diceris inviſi ſaxa ſubîſſe laris.
Hei mihi! quàm vereor, ne ſic novus incola ſaxi,
Tam lapis evadas, quàm lapis ipſa caſa eſt.
Saxa ſuper recubas: pluvio caput imbre madeſcis:
Carpis & æſtivum vertice nudus iter.

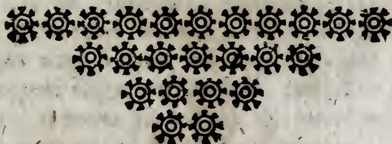
2. *Orantes fluvius Antiochiam alluens.*
3. *Caſius mons Idolorum cultu & ſuperſtitionibus famoſus, quem Chriſoſtomus concionibus ſuis expurgavit.*

Adde, quòd herbarum summas depascere frondes
Diceris, & gelidæ nil nisi potus aquæ.
Jam 4. stomachi vis fracta labat, renuitque medelam:
Heu! ne commissi pœna sit illa tui,
Genua labant, macies exsuccos contrahit artus;
Si videam, qui sis forsan, & ut le, rogem.
Interdum timeo; mediis vagus incola sylvis,
Ne fias rabidæ forsitan esca feræ.
Quid tamen hæc moveo? quid sævos ungue leones,
Fulmineóve truces dente veremur apros;
Te viso fugiunt, forsan squallore figuræ:
Forte (putem) quòd & his plùs feritate noces.
Parce tamen: dolor ista movet, germane paternus
Non sinit esse tibi tam fera corda vigor.
Exierat 5. sylvis nuper leo dente cruentus,
Vicinam latè depopulatus humum.
Incultus squallebat ager; circúmque jacebant
Ossa cruentato semisepulta solo,
Ausus es ire tamen, metuendáque bella ciêre
Stipite, transversa cui trabe robur erat.
Crux fuit una tibi, ferróque potentior ensis:
Hanc pauxisse, feram perdomuisse fuit.
Et fera præsensit rugitu fassa dolorem,
Stratáque signatam corpore plauxit humum.
At

4. Stomachi doloribus, quos inediâ & frigidæ potu contraxerat, per totam vitam afflictatus est.
5. Fercocientem leonem solâ cruce in terram depacta domat, & interimit.

At cruce depacta sævum stravisse leonem
Quid juvat, in mores si redit ille tuos?
Qui tecum malè sævit amor, leo dicitur; ille
Maternas fibras diripit, ille meas.
Plura quid attexam? calamum lassata premendo
Est manus, & vires subtrahit ipse timor
Matrem, nate, juva; frater succurre sorori?
Instant officio nomina bina tuo,
Non agitur de me tantùm; majoribus angor:
Sollicitat reditus publica cura tuos.
AUREA 6. quid tituli laudúmq; insignia calcas?
Et pergis longâ Saxeus esse morâ?
Morbe 7. veni, profugúmque reduc ad publica fratrem,
Te sine jam proprij funeris auctor erit.
Cantabo reduci: *morbi est hæc palma; carendus*
Perpetuò frater, ni doluisset, erat.

6. Fit allusio ad nomen Chrysostomi.
7. Joannes ob morbum Monasterium repetijt, indeque Antiochiam, ubi Presbyter concionibus habendis vacare cœpit, tantâ in dicendo eloquentia, ut jure Chrysostomi cognomentum sibi accerserit.

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

EUphemianus & Aglaë, par nobile conjugum, & patriciæ apud Romanos nobilitatis, cùm tandem ex matrimonio, post crebra ad Deum vota prolem tulissent: cui & ALEXIO nomen indidêre: eundem jam adultum ad nuptias urserunt. Verùm ALEXIUS cùm castitatis amore, simul ejusdem voto teneretur: néque interea parentum imperio refragari auderet: POLYDORAM, Virginem, cui forma ac morum elegantia supra natalium splendorem decus addebat, in conjugem admisit. Sed habet miras & innoxias fallendi artes divinus Amor, cui omnia ex commento licent. Quippe prima nuptiarum nocte, ALEXIUS POLYDORAM pio dolo circumventam clàm deseruit, satius opinans, ab igne longiùs recedere, quàm apud eundem sedendo quotidie periclitari. Igitur Româ egressus, Edessam primò Syriæ oppidum profectus est, ubi annos plures delituit. Cùm autem ex ea urbe Tarsum Ciliciæ navigaret, adverso vento in Italiam indéque Romam delatus est: ubi obtento intra paternarum ædium septa tuguriolo stipe victitans, ad obitum usque incognitus, miro sanctitatis & constantiæ exemplo perseveravit. Interea verò temporis POLYDORA cùm

se

se ab eo derelictam lugeret, & frustra missis ad diversa loca nuntijs requireret; hanc Epistolam adjicit, ei per famulam reddendam, ubicumque locorum inveniretur. Porrò in hac Epistola primùm de ejus fuga conqueritur; tum luctum & angorem, quem de ejus salute caperet, exponit: denique varijs persuasionibus, id efficere studet, ut quàm primùm Romam, unde diffugerat, revertatur. Surius Tom. 4. Metaphr. Martyrologium Rom. 17. Julij.

MA-

Polydora Alexio.

86

SYMBOLUM.

Captivus hîc Amor trahitur, quem frustra naturæ affectio, ceu canis quidam importunior lacessit, allatrátque. Quippe hunc *Alexim* ad paternos Lares reducit, sed ibidem veluti carcere afflicturus. Usque eò ut de utrovis verè dici possit,

Hospes, & exul.

Polydora Alexio.

QUam malè nupta tibi mitto POLYDORA salutem,
Sola mihi tribui te redeunte potest.
Luctus adest, & falsus amor pro conjuge vero;
Materies Elegis sola relicta meis
Heu mihi! cur unquam socialia junximus ambo
Fœdera, promissâ non coitura fide?
Cur ego non dixi, cùm sponsum mater ALEXIM
Obtulit: ille mihi (nolo) dolendus erit.
Utilis ah! nobis, & vates vera fuissem:
Nec biberet lacrimas nóxque diésque meas!
Sed queror incassùm: miror magis, omnia furto
Servîsse, inque tuos officiosa dolos.
Nox erat apta fugæ (memini) nam luna latebat
Mœrorem vultus fassa tegendo suos.
Stillabant pluvio pendentia nubila cælo:
Dixisses nostris illacrimare malis.
Ipsa ego, quis credat? fueram tunc jussa precari,
Prô facinus! precibus prodar ut ipsa meis:
Prodor, namq; preces inter mihi lumina somnus
Corripit: hic nobis insidiator erat.
Nec mora, secedens sopitam linquis amantem,
Suspensóque fugis patria tecta pede.
Quæ tibi nunc patuit fugienti janua, quantos
Heu! nobis luctus janua sæva tulit.
Debuerat rauco collidi cardine postes,
Debuerat clausâ porta manere serâ.
Debuerant latrâsse canes, famulósque ciere;
Nempe reus furti, sic fugitivus, eras.

Prô

Prô dolor! in noſtram jurârunt omnia cladem
Prodita ſum multis una puella modis.
Excitor interea: noſtrúmque vocamus ALEXIM;
Nullus erat: reſonant atria; nullus erat.
Protinus adductâ ſonuerunt pectora palmâ:
Ora nec à lacrimis ſicca fuère meis.
Quin & ſopitæ turbare ſilentia Romæ,
Pérque urbis vicos impetus ire fuit.
Sed flentem ſocrus, flens acriùs ipſa repreſſit:
Sæviit occluſâ tota procella domo.
Dum ſic congemimus, famuli penetralia luſtrant,
Quáſque domus latebras, arcáque cœca tegit;
Néve putes Latiis id agi tantummodò terris:
Longinquo certè quæreris orbe procùl.
Miſimus 1. Æoliam Thyrrhenáque littora circùm:
Finitimis nulla eſt fama remiſſa locis.
Miſimus & Solymen, & Solyme quoque neſcia veri
Quas habitas terras? quo vagus orbe fugis?
Quis ſcit; an 2. Edeſſæ? ſervum quoque miſimus iſthuc!
Quámque tibi reddat, tradita charta fuit.
O! ſi quando tuæ reddatur Epiſtola dextræ,
Perlege: fert animi nuntia verba mei.
Quò fugis infelix? cur ſic me linquis, ALEXI:
Ne tua permaneam, quod mihi crimen obeſt:
Si

1. *Æoliæ Inſulæ, ſive Vulcuniæ in mari Tyrrheno ad Siciliam.*
2. *Edeſſa Syriæ oppidum, ubi aliquandiu latuit.*

Si tibi simplicitas visa est mea (vera fatebor ;)
Simplicitas justo digna favore fuit.
Si tibi virginitas placuit libata Tonanti :
Virgineo potui vivere nupta thoro.
Cæciliæ castos non ignoramus amores,
Quáque tibi nupsit, Valeriane, face.
Quo fugis infelix ? me mille pericula terrent,
Et vagus in curas pectora versat amor.
Est tabula, appictum quæ nobis exhibet orbem,
Illo sæpe tuas quærimus orbe vias.
Prima statim subeunt oculos Tybris ostia : puppi
Unde reor sine me tradita vela tuæ.
Prospicio, tanquam fugientia vela viderem ;
Et retinet vultus ista tabella meos.
Sæpius exclamo : nimis, ô ! velociter exit,
Cymbáque Tyrrheno labitur illa mari,
Crudeles venti, malè tensis parcite velis :
Una deest numero, quam vehat ista ratis.
Quò properas fluctus inter periturus, ALEXI ?
Cur sic insanæ te malè credis aquæ ?
Consule, 3. Tarsensi qui navigat æquore, Jonam ;
Ille tibi dicet, quò periturus abis ?
Nempe fidem violâsse nocet pontúmque subire :
Perfidiæ pœnas exigit iste locus.
Quæ vehit & crimen, quamvis patientior undæ,
Sæpe bibit falsas naufraga puppis aquas.
Flecte ratem, dū tempus habes, Romámq; revise :
Hîc reducem quæ te sospitet, uxor erit.

Talia

3. Propheta Jonas cùm Deo refractarius navigaret in Tarsis, tempestate interceptus est, cujus cùm ipse causa esset, in mare præcipitatur. Jonæ. 1.

Talia nequidquam pictæ fero verba tabellæ ;
Et madet à lacrimis sæpius illa meis.
Quidquid id est , picta dum sic malè navigo chartâ ;
Te dubium pelagus, me mea Roma tenet.
Forsan & hîc etiam quid agam , rescîsse juvabit :
Flemus : habes vitæ facta , modúmque meæ.
Aut modò cum socru de te , fugitive, susurro ;
Quæque tuum , miror , causa suâsit iter ,
Aut modò contrectant malè cœpti pignus amoris ,
Corripio verbis hæc tua dona meis.
Annule, quid fidum (dico) mentiris ALEXIM ;
Nil præter vacuæ murmura vocis habet.
Sæpius hunc volui digito deponere ; semper
Hoc vetuit , constans qui tibi pugnat amor.
Ergo mihi de te nisi tantùm injuria restat ?
Donáque pollicitis inferiora tuis ?
Fallimur : & gemitus restant, lacrimæq; per ora ;
Déque meis oculis in tua dona cadunt.
At tibi quàm meliùs caderent in pectus ALEXI !
Molliréntque tuas in mea vota fibras ;
Quid referam , quoties votivâ supplico cerâ ?
Humescit lacrimis quælibet ara meis.
Heu ! quàm dissimiles ? dum tu malè forsitan erras ,
Erramus puro per loca sacra pede.
Nam modò porticibus spatior , quibus addita moles
Vaticana 4. suis incubat alta jugis.

Nunc

4. *Templum S. Petri in Vaticano.*

Nunc propiora sequens, sacram properamus in
ædem;
Sive 5. Sabina, tuam; seu bona 6. Prisca tuam.
Trans Tybrim interdum nostras quoque defero
flammas,
Fons ubi non unâ 7. Salvius exit aqua.
Nunc subiens templũ gradibus sublime MARIÆ
Exiguo dixi talia verba sono.
Deficimus, Virgo scis causam: fugit ALEXIS:
Mèque sine ignotas corripit ille vias.
Si face præluces sulcantibus æquora nautis,
Fac teneat portus hæc quoque cymba suos.
Ipsa ego sum portus: neu sors hunc devia fallat;
Lumen in aspectu nocte, diúque gero.
Interea patriâ dum mœstæ occludimur aulâ,
Conveniunt matres, Romulidésque nurus.
Quid, POLYDORA, gemis? quin splendes murice, dicunt,
Et tunicâ formæ conveniente tuæ?
Scilicet ipsa tegar saturatâ murice veste;
Vix lacero panno tectus ALEXIS erit?
Ipsa comas pectam? pluviâ caput ipse madescat?
Sponsaque sim sponso decolor usque meo?
Non erit hoc; squallore tuos imitata labores
Dicar, & ista fugæ tempora tristis agam.

Nec

5. 6. Templa SS. Sabinæ & Priscæ.
7. Templum S. Pauli trans Tyberim, ad aquas Salvias: ubi scilicet tres fontes ex triplici subsultu sancti capitis abscissi miraculo scaturiere.

Nec malè jam cœpi: mœret domus obsita luctu
Atque intus speciem funeris esse putes.
Credor in hoc etiam? media jam psittacus aula
Dedidicit solito tristior ore loqui.
Nempe meos gemitus, suspiria nostra resumit;
Et tanquam adgemeret, clamat; ALEXI, redi,
O fugitive redi, si te cælestia tangunt;
Si qua tibi pietas, ô fugitive redi.
Si reditum excusas, latites qua parte, moneto:
Illuc me cursu præpete ducet Amor.
Seu pedibus carpenda via est, talaria nectet;
Seu mare sulcandum, diriget ille ratem.
Fœmina sim quamvis naturâ mollis & annis;
Te duce condiscam fortis acerba pati.
Attamen hoc potiùs; Latiam remeabis ad urbem;
Neu dubites quonam tramite, facta via est.
Forsitan adjicies, quòd sis metuentior undæ
Expertúmque priùs nunc vereare fretum.
Ne metue, infidis mare formidabile nautis:
Si redeas, nullum jam tibi crimen erit.
Tunc (reor) implebunt spirantes lintea venti;
Tutáque pacatâ cymba recurret aquâ.
Ut venti desint, suspiria nostra juvabunt:
Aspirant omni scilicet illa die.
Ipse movebit Amor remo velóque phaselum;
Instruet & cursus ad mea vota tuos.
Huc ergo fugitive redi, sponsámque revise:
Quæ modò sic tecum, quilibet esse feret.
Sin minùs, ab nimiis cedam mœroribus impar:
A nobis profugus non potes esse diu.

Te

Te levis umbra ſequar: forſan terrebere viſu,
Et mortis, dices, huîc ego cauſa fui:
Ipſa tamen parcam: quin tu quoque diſcis amanti
Parcere, & exemplo mitior eſſe meo?
Quòd ſi ſacra placent, ſi ſanctior eſſe laboras;
Sic fugiens, certè non ſapienter agis.
Qui vagus ignotas peregrinus obambulat oras;
Sordeſcit longâ ſæpius ille viâ.
Ergo redi, patriæque domûs penetralia ſerva:
Ille locus templi pondus & inſtar habet.
Hîc bene ſi degas, quamvis ſub limine primo,
Crede mihi, nuſquam ſanctior hoſpes erit.

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

THEODORA *Virgo Alexandrina, stirpe nobili cùm ad impurum carcerem damnata raperetur, quò aut pudicitiam, aut fidem amitteret: novo prorsus atque inusitato facinore injuriam evasit. Siquidem iuvenis miles, cui* DIDYMO *nomen erat, illud primus omnium, sed casto pede animóque, quippe* THEODORAM *liberaturus penetravit. Illum cum Virgine ita colloquentem inducit D. Ambrosius.* Ne quæso paveas, soror: Frater huc veni salvare animam, non perdere. Vestimenta mutemus: conveniunt mihi tua, & mea tibi. Sed utraque Christo. Tua vestis me verum militem faciat: mea te Virginem. *Hæc inter chlamydem exuit*, tradítque habitum, *uti argutè idem Ambrosius ait*, qui abscondebat fœminam; accepit qui consecrabat Martyrem. *Igitur sic mutato, confusoque inter se amictu* THEODORA *carcere elabitur.* DIDYMUS *verò qui isthic veste muliebri dissimulatus remanserat: pòst paulò patefacta fraude ad tribunal raptus est. Quod ubi rescivit* THEODORA *hanc ad eum Epistolam scribendi occasionem arripuit: quæ pri-*

imùm ei gratias agit de conservata pudici-a. Sed cùm inter scribendum nuntium acce-sset de lata in eum capitis sententia : vehe-menter dolet, contenditque iteratò hic mutan-s esse vices. Postremo ad constantiam horta-r, spondétque se mox adfuturam, uti cum martyrium subeat : quod & accidit D. Ambrof. lib. 2. de Virgin Surius Tom, 2, Martyrologium Rom, 28. Aprilis.

Theodora Didymo.

SYMBOLUM.

Cygnus caſtimoniam hîc adumbrat, ve ab ipſa albedine ſpectabilis, plenúſque il licij. Porrò quòd duos expreſſimus Theodoræ ac Didymi imaginem dare pla cuit: in quibus niveos mores inſpicias, ne que poſtea vel fuſo ſanguine inficiendos Scilicet rectè cum Poëta dixeris:

Venus hoc rubet una cruore.

Theo

Theodora Didymo.

QUam legis, à salva THEODORA littera venit,
Officij gratas exhibitura vices.
Nempe quòd illæso fugi mala tecta pudore,
Sunt ea militiæ, DIDDYME, facta tuæ.
Eloquar, an sileam; primas quoque criminis umbras
Cor pavet, & cœptum penè relinquit opus.
Quæ loca pes tetigit, non audet scribere dextra:
Quamvis sint lacrimis illa piata meis.
Pro me scribat Amor, bene qui servavit amantem.
Et castam impuro jussit abire loco.
Ille mihi tunc, cùm Veneris spelæa subirem,
Quid fles? hîc casto corpore, dixit, eris.
Consule pacatis habitata leonibus antra,
Et non læsuros corpora nuda rogos.
Pura specum introiit, sed purior, exiit Agnes;
Hæ mihi sunt vires, hoc & Amoris opus.
Ergo age, neu primi formides militis ora,
Ille meo missus nomine, tutor erit;
Cæsarie quamvis vultúque oculísque decorum
Vestiat attonsis prima juventa genis.
Veste super fulvum quamvis suspenderit ensem;
Pictus & hunc Phrygia balteus ornet acu.
Nil tamen hîc, THEODORA tibi quod têre timendum;
DIDDYMUS est, castris militat ille meis.
Dixerat hæc; subitóque mihi fiducia crevit!
Spurca tamen lacrimas antra bibére meas.
Quin etiam, dixi, lacrimæ consistite: carcer
Ille meo meliùs sanguine lotus erit.

Sunt mihi, quæ ſtricto pateant præcordia ferro
Impuras nunquam ferre ſueta faces,
Chriſte, per has lacrimas oro, (quando ire paratus
Suffoſſo nondum pectore ſanguis abit.)
Vel fer opem, vel dede neci: ſuperabimus illâ
Servandæ vires virginitatis habet.
Hæc ego dum meditor, ſubitò ſuccedis in antrum;
Auſus es & caſto ſic prior ore loqui,
Pone metum, THEODORA, tuo pugnamus amori
Virginea tecum ſtringimus arma manu.
Non ego ſum, quem reris, amans: ſuccurre ſorori
Frater, habes animi ſenſa, notámque mei.
Mutemus tunicas, fraus hæc juvat; altera fiam
Hîc THEODORA; foris DIDDYMUS alter eris.
Nec mora depoſitos humeris mihi tradis amictus,
Aptáque verſandis pallia laxa dolis.
Involvor tunicâ: coguntur vertice crines:
Virgineúmque premunt non mea tela latus.
Egredior, preſſóque caput velata galero.
Inſolita cupidos fallimus arte viros.
Qualiter accipitris laxo fugit ungue columba;
Aut excuſſa avidi dentibus agna lupi;
Aut ſic, etiam fugi magis: urſit amantem,
Et plantis alas addidit ipſe timor.
Ah! quoties vultus, pallentiáque ora reflexi,
Ne cœptum à tergo curreret hoſtis iter.
Cre-

Crede mihi, si quod passa est malè 1. Lothica conjux,
Ponè Gomorrheos linquere jussa rogos,
Hoc ego passa forem: multus lapis esset ubique,
Et nova per medias stantia signa vias.
Mox ubi lapsa fugâ, tuta statione resedi,
Converti plausus in tua facta meos.
Vivat io (dixi) qui sic certamina miscet
DIDDYMUS, & lauro tempora vinctus eat.
Spectandus curru veniat sublimis eburno,
Virgineâ resonent parta, trophæa tubâ.
Pone Venus subiens, manibúsque Cupido revin-
Lugeat attritas & sine luce faces. (ctis,
Blanditiæ comites captæ ducantur, & omnis
Quæcunque Idaliæ gens famulatur heræ.
Ipsa regam currus, populo clamante triumphũ:
Quæque priùs belli, pars quoque laudis ero.
Quid tamen hæc jacto? scribenti nuntia venit
Littera, te tunicæ fraude perire meæ.
Hei mihi! quid feci? cur letho indebita cedas
Victima, pro casta Virgine castus amans?
Quid moror; injusto procumbas hostia ferro,
Ipsáque supplicij causa superstes ero?
Hócce meo lacrimæ, fluat iste cruore sanguis,
Dúmque fluet, lacrimas provocet ille meas?
Provocet usque licet: dabimus quoque sanguinis undas,
Et decet: huc enses, lictor, & arma para.

1. *Uxor Lothi, quæ quia oculis retroactis incendium Sodomæ & Gomorrhæ spectavit, in statuam salis versa est.* Gen. 19.

Antè quidem fugi ; ſed fugi damna pudoris :
Quam peto, mors damno eſt quælibet ipſa minor.
Ibimus, adverſo pectus præbebimus enſi,
Hîc ubi caſta priùs vulnera fecit Amor.
Dum loquor, heu ! ſtricto forſan mucrone ſatelles,
Exerit armatas in tua colla manus.
Ah! nimiùm properas ; ferrum compeſce, ſatelles ;
Altera, quæ tollas, jam tibi colla dabo.
DIDDYME, fac dicas etiam, cùm videris enſem,
Siſte precor, miles, jam THEODORA venit.
Illa cupit noſtri teſtis certaminis eſſe :
Illa madere ſuo ſanguinis imbre cupit.
Uſque ſit hoc verum, tranſactæ ſomnia noctis
Sinceram faciunt in mea vota fidem.
Námque ſub auroram, cùm jam morientibus umbris
Diſparent primo ſidera pulſa die,
Quà vada Nilus habet fluvialibus obſitus herbis
Flebile neſcio quid clangere viſus olor.
Clanxerat : ecce tibi candore ſimillimus alter
Adnatat, & ſociam ferre laborat opem.
Fit via per juncos, prior enatat : alter in alga
Hæret, & occluſis ſeptus oberrat aquis.
Nulla mora eſt, circùm telis metuendus & arcu
Flumineæ miles fata minatur avi.
Protinus evigilo, & caſtam miſerata volucrem ;
Viſa mihi clarâ dicere voce : cave.

Si qua fides somnis; istà sub imagine disco,
Quæ te etiam captum fata, malúmque premunt,
Scilicet ipse peris, cygno formosior albo,
Dum sociam servas candidus ales avem.
Quidquid erit; merito sculpentur marmora versu,
Antè tamen lacrimis mollia facta meis.
DIDDYMUS *hîc recubat: mutatâ veste sorori,*
Quam mortem frater distulit, ipse tulit.
At malè vaticinor: visi sub imagine somni
Alter in alterius fata recurrit olor.
Funera junguntur: primâ cadit ille sagittâ:
Inque cruentatas mergitur alter aquas.
Debetur nostris hæc duplex gloria fatis:
Quos agit, hos uno funere junget Amor.
Quin etiam functus tumulo componet eodem,
Causáque versiculis scripta duobus erit.
DIDDYMUS *hoc tumulo* THEODORÆ *jungitur: illa*
Quòd fugit Virgo, quòd tulit alter opem.

EPISTOLA QUINTA.

ARGUMENTUM.

ALENA Levvoldi & Hildegardis, qui Diebbecani in Brabantiæ tractûs dominio floruêre sub Annum 661. filia: cùm Gentilitijs erroribus apud parentes irretita, tandem de fide usúque sacrorum apud Christianos quodpiam inaudijsset, novæ religionis cupiditas ejus animum incessit. Quamobrem Forestum sive Worstium (pagus est primò ad Bruxellam lapide, ad Zennam fluvium) cogitat: quò & inscijs parentibus noctu cum famula proficisci statuit. Quod ubi succedit, primis statim fidei elementis imbui, tum & salutaribus aquis lustrari, denique eò frequentiùs itare cœpit. Verùm cùm nocte quadam intercepta fuisset à famulo, & ad patrem delata (quanquam priùs cum eodem famulo ampla mercede silentium pacta esset) gravem patris iram incurrit: qui & filiam domi, ceu carcere, adhibitis etiam custodijs diligenter attineri jussit. Igitur ALENA cùm nullatenus exire posset: hanc Epistolam ad PHOSPHORIANUM (sic enim Worstiani sacelli præsidem appellare visum est) scribit. In qua illum de ijs quæ accidissent, commonefacit; asserens fere, ut posthabitis parentum

rentum, minis elusisque custodibus eò rursus evolare contendat. Rogat ergo uti faculam ex more de turri prætendat: itémque (si quid ei sinistri in via per violentiam acciderit) ut corpus suum Worstium deferri curet. Ubi & nonnulla de martyrio suo, & ijs quæ post mortem evenêre vaticinando assequitur. Ex antiquis Registris & MS. anno 661. Molanus ex Natalibus, SS. Belgij. 17. Julij.

Alena Phoſphoriano.

SYMBOLUM.

Mola, quam ſpectas, in alis ventum ha- bet; intus triticum molit. *Alenam* hinc diſce, & eam quidem ex corporis habitu cultúque Gentilem ut antea, at animo Chriſtianam. Pius dolus eſt, ſicubi alte- rum ad ſalutem fallis: de *Alena*, juxta, ac mola appoſitè aſſeras:

Plus intus, quàm foris.

Alen:

Alena Phoſphoriano.

Miſſit Alena novam, quam mallet ferre ſalutem
Si ſinat ira patris, Phosphoriane tibi:
Si mihi, quô quondam vel noctibus ire liceret,
Monſtrabat dubias, cùm mihi luna vias:
Mœſtus, eris, veniétque tibi gravis iſte libellus;
Et dices: cur, cuî ſacra parantur, abeſt?
Pagina ſcripta venit; ſed ſcripti non venit auctor:
Illa meæ pretium ſedulitatis erat.
Hîc fuimus quondam: patrio jam carcere claudor;
Méque parens ſævo durior hoſte premit.
Occulit ille domo: neu fors occulta recedam,
Non uno clauſum milite ſervat iter.
Optavi quoties cœcam caligine noctem,
Aptáque propoſitæ tempora nigra fugæ!
Ah quoties dixi! concurrite nubila cælo,
Et madidus pluvias concitet Auſter aquas.
Luna caput condat quantumvis faverit olim
Lumine; nunc claras occulat illa faces.
Utilis antè mihi reſplenduit: at modò cæli
Utilior vultus nubibus ater erit.
Dum tamen hæc moneo: nebulosâ ſpiſſior umbra
Nox ſit, inque meas officioſa vias.
Egreſſura fui: niſi quòd ſub limine primo
Latratum exciti nocte dedêre canes
Protinus acclamant vigiles: ego terreor illis,
Et ſubitò trepidum mœſta reduco pedem.

Inde cubile petens: si fors ancilla rogatur.
Quid faciam? cupido discere, dormit, ait.
Interea ex oculis mixtus singultibus imber
Labitur, inque meum per mea membra thorum,
Interdum cubito, patulæque innixa fenestræ,
Prospecto in tenebris, si quid ab æde micat.
Sæpèque longinquà vigilantia lumina turre
Aut videt, aut facies nostra videre putat.
Nec mora succlamo, turri meus ardor in illa est;
Quóque vetor ferri corpore, mente feror,
Indignor famulo, tacitas qui prodidit artes,
Et pia nocturnæ furta parata viæ.
Siccine tu, dico, mea, perfide, gaudia turbas?
Quámque priùs dederas in mea pacta fidem?
Si, quod promisi, minus est; majora dedissem:
Libertas magno munere debet emi.
Sed frustra est: genitor, dic 1. Æschyle, accipe nummum,
Inquit: quid tacità me premis usque morâ?
Æschyle, quid tentas? verbo 2. LEVVOLDIAS uno
Ah quantum nescis, ipsa subibit onus!
Factum aperit, prodórque patri; dabis, improbe, pœnas:
Ille tibi posthac sermo luendus erit!
Interea dum cuncta negant aditúmq; fugamque:
Mente agito captæ tempora prima viæ.

Sci-

1. *Æschylis famuli nomen, cum quo pacta fuerat Alena, ne ad patrem de clandestina fuga deferretur.*

2. *Levvoldias Alena à Levvoldo patre.*

Scilicet est aliquid siquæ fuit antè voluptas)
Quod nobis tacita mente reducit opus.
Nox erat in cursu: foribus cùm exire paternis
Virgineus castam sollicitabat Amor.
Nec mora veste levi, baculóque armata 3. colurno,
In tenebris audax, & nova miles eram.
Egredior pede suspenso, presśísque labellis
Desero sopitos nocte silente lares.
Sola mihi è famulis ibat comes addita 4. Thisbe:
Hæc mihi solamen, consiliúmque fuit.
Villica stramineis quà panditur area tectis
Prima patet, paleâ cespitibúsque frequens.
Quàm sæpe extimui, subitò ne clangeret anser;
Improbus; & cœptam proderet ore fugam!
Ipsa ego sic tacitè mecum; dum forsitan irem,
Qua clausus stabulo plurimus anser erat,
Anser 5. amice, sile: non Gallicus irruit hostis,
Tarpeóque ferox imminet ille jugo.
Sola puella lares studet effugisse paternos,
Causáque nil belli, nilque timoris habet.
Ergo, sile, profugámque juva; sic pabula tellus,
Præbeat herbosos sic tibi 9. Zenna lacus!
Jámque domo egressæ camporum jugera gressu
Tangimus; & viridem, pascua bobus, humum.

E 7 Omi

3. *Ex corylo, quo Scipio uti solebat, de quo mox.*
4. *Thisbe nomen famulæ, cum qua Alena noctu Forestum itabat.*
5. *Anserum olim clangore exciti Romani, Gallos hostes furtive in Capitolium irrumpentes, repulére.*
6. *Zenna fluvius, ea locorũ præterfluens & irrigans.*

Omnia nocte silent: stant & sine murmure sylvæ;
Excipe, quòd streperis rivulus exit aquis.
Erramus dumos inter, virgultáque ripis
Consita: nec minimo corda pavore micant.
Scilicet ætherio qui me succendit ab igne,
Securam quævis per loca ducit Amor.
Quidquid id est, nuper ferali carmine bubo
Stridit, ut infaustæ nuntia cladis avis.
Extimui primò; sic me simulacra movebant,
Quæ pueris fallax sæpe recantat anus.
Attamen ut primùm me juxta constitit, Ales
Ductor, in Æolios hæc abiêre Notos.
Et prior, ut pavidam vidit, dubiámque timore,
Quid frustra vultu concidis? Ales ait.
Perge aude pulchris aderit victoria cœptis:
Sive, quod ipsa paves sive superstes eris.
Quò magis accedo, propioráque Worstia fiunt
Culmina, prætensâ lucidiora face.
Plùs libet ire mihi; non me Zennæ alveus arcet
Quin fiat tractâ pes meus udus aquâ.
Excipis in templum, cupidæque sacraria monstras,
Et quidquid puræ relligionis habes.
Thura damus duráque Deum veneramur acerrâ;
7. Patrius è ligno Jupiter ignis erat.
Ardeat atque utinam reliquus, prunásque ministret:
Inque novos veniant thurea dona focos!

Hæc

† Idolum Jovis ligneum furtivè patriâ domo ablatum confringitur, & igni datur.

Hæc ubi, formosâ quæ ſtabat imagine Virgo:
Vade, ſed huc redeas, dicere viſa fuit.
Quid facimus? clausâ Genitor me continet aulâ:
Ille locus ſævi carceris inſtar habet.
Sed tamen experiar: me nulla pericula terrent,
Quantumvis certas illa datura neces.
Obſcurus paucis tantùm ſit noctibus aër,
Occuluſum nobis experiemur iter.
Aut mihi continget felix audacia ſalvæ;
Aut mors captivi finis amoris erit.
Antè mihi fractâ recidet compage lacertus,
Deſtituam cœptâ quàm priùs ire viâ
Atque reor, fiet: 8. ſic mens præſaga futuri
Æſtuat: atque intus, quo ſibi plaudat, habet.
Sicubi contigerit: dilectæ funus ALENÆ
Inſtrue, & acceptas in mea vota preces.
Fac referas corpus, ſociòque impone ſepulcro,
Et laceros artus, & mea membra, precor.
Quin etiam baculum coryli de ſtirpe reciſum
Depangi terræ, PHOSPHORIANE, velim.
Scilicet ex illo 9. corylus rediviva virebit,
Et multis medicas proferet illa nuces.

At-

8. Nam ab inſidijs à Patre collocatis ita raptata eſt, ut ei brachium etiam avulſum ſit; quod Angelus facienti ad aram ſacerdoti adhuc ſanguinolentum attulit.

9. Alenæ baculo in terram defixo corylus enata nucibus abundans, quas ad morbos ſanandos plerique religiosè colligunt.

Atque 10. utinam moti quæ quondam flamina venti,
Fingitur humanos canna dedisse sonos:
Hæc quoque nox crescens, vel famæ murmure dicat,
Præque aliis istud concinat arbor opus;
Quam vivam genitor Christo rapiebat Alenam,
Occumbens Christo reddidit ipsa patrem. 11.

10. *Fit allusio ad fabulam de Mida Rege, quæ ait defossa in terram hæc verba:* Aures Asininas habet Rex Midas; *inde exortas arundines cùm vento agitarentur, eadem hæc verba reddidisse.* Ovid. 11. Methamorph.
11. *Parentes Alenæ post ejus obitum statim ad fidem Christianam conversi sunt.*

EPI-

EPISTOLA SEXTA.

ARGUMENTUM.

FUit inter LUCIAS Virgines, hujusce nominis complures, uti Annales sacri recolunt, Alexandrina quædam forma præstantiâ, sed magis animi dotibus præcellens. Quod hoc facinore, à quo Epistolæ materies sumpta est, facilè enotuit. Quippe hæc LUCIA Virgo, ubi se adamari à Principe, idque oculorum illicio ac venustate resciviſſet: eruiſſe sibi oculos fertur, ne aut alium ipsa caperet, aut ab alio caperetur. Hos igitur oculos pyxide inclusos ad amatorem suum transmittit, quem à græco σκοτοῖς, id est, tenebris, quibus amorem captus erat, SCOTIANUM appellare placuit. Porrò LUCIA in hac Epistola primò factum denarrat, atque in oculos invehitur, utpote periculosa semper ad voluptates captandas lenocinia. Exinde culpatâ SCOTIANI cupidine, obsecrat, ut transmissum à se munus, quod utique in votis unicè habuerat, æquo vultu excipiat: simul vel ex hoc discat, quàm fluxa sint hujus ævi decora, quò amorem à terrenis ad cælestia traducat. Quod & ita eveniſſe creditur. Sophronius in prat. spirit. l. 1. c. 5. P. Heribertus è Soc. Jesu in vitis SS. Patrum.

Lu-

Luçia Scotiano.

SYMBOLUM.

Heu, Amor, quid ſtupes? quid vultum formámque in flumine miraris? certè u aquæ, ita formæ ingenium mobile, flu xúmque eſt. De quo eleganter P. Penne quinus Eleg. lib. 2. Eleg. 3.

Naturæ pictura brevis, luſúſque colorum
Tormentúmque oculi.

Cui etiam, ut aquæ, rectè iſtud adjeceris

Fulgétque, fugitque

Lu.

Lucia Scotiano.

LUCIA I. Niliacis virgo malè cognita terris,
Postremas scribo cæca futura notas.
Scribo tibi SCOTIANE, oculis quem læsimus: illi
Ne dubita, pœnas, quâs meruêre dabunt.
Punitur, stricto qui corpora suffodit ense,
Vulnera qui menti fecit, inultus erit.
Sæpe tulit furcam vicinæ messor aristæ;
Nec latro raptas funere solvat opes?
Non erit, hoc juro; fixa est sententia menti,
Vixque animus lentas continet usque manus.
At priùs, ut fuerim malefaustâ prodita pugnâ,
Expedit & casus exposuisse meos.
Nempe mihi jussus fodit qui lumina culter,
Ut cernas, oculos erudit ille tuos.
Circus erat, populo scenam, ludósque daturus:
(Sæpius is casti damna pudoris habet!)
Serica marmoreo pendebant vela theatro,
Spirabant liquidos pulpita rubra crocos.
Nescio ut huc veni, nisi quòd sic fœmina scenâ
Captat, ut appositos piscis in amne cibos.
Constiterant populi, velísque hinc inde reductis,
Spectandus scenâ plurimus actor erat.
Jam cornu, lituíque sonant venantibus apti;
Exhibet & varias sylva propinqua feras.
Parte alia nivei circùm venantur Amores,
Vestiti levibus corpora nuda sagis,

Re-

1. *Niliaca terra pro Ægypto ponitur, quam Nilus fluvius irrigat, ipsámque Alexandriam urbem, ex qua Lucia oriunda erat.*

Retia pars tendit, pars ſpicula tractat & arcum;
Jámque levis fixâ cuſpide cerva cadit.
Fit plauſus, lætóſque tenens ſpectacula cives
Cum nuribus pueros, cum pueríſque nurus.
Deme unum, facies una eſt, hilariſque theatri
Cunctáque feſtivis plauſibus ora ſonant.
Scilicet errabas oculis, SCOTIANE, meúſque,
Quod tunc ſpectabas, nil niſi vultus erat;
Senſimus, heu! gremióque pudor dejecit ocellos:
Méque ferunt totis erubuiſſe genis
Caſte pudor, (cætu ſi quid peccavimus iſto)
Da veniam: partem criminis error habet.
Non ego ſic ſcenam, ſic ludos eſſe putavi,
Lædere ut aſpectu tam citò poſſet Amor,
Caſte pudor, ſi quid merui, non abnuo pœnam:
En ego do junctas in tua jura manus.
Adde oculos velo: velum meruêre procaces:
Adde pedes vinclis, & meruêre pedes.
Docta mali poſthac vitabo cupidinis aulam,
Et loca virgineo non adeunda pede.
Sic juro teſtórque; ferat ſic oſcula charta hæc,
Signáque gentiles juſſa referre notas.
Hæc ego dum memoro: fertur mihi littera ſupplex:
Scilicet à læſo littera miſſa viro.
Confiteor, primùm dubitavi tangere; ne quis
Gliſceret in venas, oſſáque cæcus amor.
Sed tamen excepi: ſolvit ſignacula culter:
Ne qua darem admotis oſcula fortè labris.
Ut legi, extimui, flammâ ſuccendimur, inquis:
Inque tuis oculis procubuêre mei.

Hos

[I]los ego depereo: dederit si LUCIA quondam
Quod tulit, hoc rursum 2. Pelias hasta feret.
[P]arce, precor, læso; binis mihi vulnus ocellis,
Qui mea distrinxit lumina, fecit Amor.
[E]rgóne, succlamo, sic bino prodimur hoste,
Qui mihi pro speculis unus & alter erant?
[F]ellaces oculi! quem non læsistis amando?
A vobis primum fluxit in orbe malum.
[P]ublica fluxerunt viso contagia 3. pomo,
Inque necem robur nunc quoque visus habet.
[C]onsule 4 Jesseïden. 5. Hethæidis ardet amore:
Idque oculis nudam sustinuisse fuit.
[V]estra quoque antiquis dicuntur Numina fastis,
Sæpiùs aspectu damna tulisse suo.
[J]upiter 6. Europam quàm primùm vidit ab alto:
Turpis, & excusso fulmine taurus erat.
[T]yndareæ vidit quàm primùm lumina 7. Ledæ:
De Jove, flumineo fonte natavit olor.
Quò raperis, SCOTIANE? oculi quid amoribus ardes?
Heu! nescis quantum vulneris ille vehit.

2. *Telephus hastâ læsus ab Achille, ab eodem sanatus est, emplastro de rubigine confecto.*

3. Vidit mulier quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectúque delectabile *Gen. 3.*

4. *Jesseides David à Jesse Patre sic dictus.*

5. *Hethais Bersabee, à marito Uria Hethæo sic vocata.*

6. 7. *Vide Epistolam quintam Lib. primi pag. 32.*

Quid tamen interea cupidum frustremur amantem?
Et trahimus longâ dona petita morâ?
Aude animè? & seris miranda nepotibus olim
Incipe sanguinea bella movere manu.
Hæc ubi: roratis stillârunt lumina guttis:
Vicinam cladem pertimuisse putes,
Quid tamen, heu, frustra bini ploratis ocelli,
Postremóque meas tingitis imbre genas?
Scimus, & à vobis qui forsan prodiit ignis,
Nec malus, aut Paphij militis ille fuit.
Quidquid id est; satis est, juveni potuisse placere;
Vos eritis culpæ victima bina meæ.
Si pretium amissæ petitis mea lumina flammæ;
Non aliud forsan quàm SCOTIANUS erit.
Quid? quod & aurata quæ fulget cortice pyxis,
Quæque nitet radiis, Indica gemma, tuis.
Hæc vos arca manet, liquido quam dives amomo,
Tinget & Assyrio cespite pinguis Arabs.
Ibitis ad dominum quantumvis flebile munus
Inscius & promptam porriget ille manum.
Cessabant lacrimæ: properabat currere sanguis:
Et propè jam nobis reddita tortor eram.
Obstitit alter Amor, qui pro te dimicat: ille
Ne propera, cœptum perfice, dixit, opus.
Sic bene suffuso claudetur Epistola tabo;
Signatúsque tua cæde libellus erit.
Quid contra moveam? tenebrosa meíne, oculive
Funera? erit clarâ nox ea luce prior.

Ibi

imus, & denſæ conferta per agmina turbæ ;
Spectandas dabimus tunc ſine luce genas.
ec cane, nec baculo ducam veſtigia ; cæcæ
Dúxque comeſque mihi prævius ibit Amor.
! quoties Phariis mirabitur advena terris.
Et noſtri quæret fata modúmque mali !
:otinus hæc referam ; quam cæcam conſpicis hoſpes,
Nativi non ſic temporis hora tulit.
:d neque Tobiadæ fimo cæcavit hirundo ?
Morbidáque in vultus vis reſoluta meos.
ecit Amor ; cæcos hic ſemper reddit amantes ;
Fallimur, & mediis noctibus ille videt.
ic tibi ſit miſſum dum ſors mirabere munus,
Et, vel ſic dicas : LUCIA, lumen habes.
umen habes ; caſsíſque mihi quos mittis, ocellis,
Plus mihi, quam dederas luminis antè, jacis.
lei ! mihi, quid feci ? nimis ô petulanter amavi !
Ipſe ego ſum pœnæ, LUCIA cauſa tuæ ?
arce precor ; jam nunc video meliora, proboque :
Quæ nitet è limo forma, caduca nitet.
'erra vale, niveíque mihi quos fœmina vultus
Exhibet ; heu ! damnis officioſa meis !
cilicet illa cadunt ſenſim morientibus annis :
Et ſimilis fluvio, ſic quoque fallit Amor.
tque utinam geminos cùm pyxide videris orbes,
Accipiant lacrimas hæc mea dona tuas !

Aſſy-

Assyrio certè liquor hic præstabis amomo :
Hoc nostrum tingi munere munus amat,
Sic erit ; æternæ scripta est victoria buxo:
Quòdque legas, ima pyxide carmen habes.
Abstuleram SCOTIANO *oculos : nunc fur rependo :*
Próque oculis oculos possidet ille meos.
Fit sacer hinc 8. *Argus : & qua viderat antè,*
Jam videt, amborum est illud, & illud opus.

8. *Argus* πανόπτης *à Græcis cognominatus quòd totus oculis scateret.*

EPI

EPISTOLA SEPTIMA.

ARGUMENTUM.

AUSTRABERTA *Virgo* BATEFRIDI *Hedinensis Comitis in Morinis, ex* FRAMEILDE *filia, cùm ad ineundas nuptias importuniùs à parentibus urgeretur: clàm è paternis ædibus cum ancilla & juniore fratre fugam arripuit. Igitur cùm ad D. Audomarum Morinorum Antistitem devenisset, ac fugæ causam exposuisset; ferunt ab eodem, quanquam multis & summis precibus, sacrum velum seu flammeum, (cujus gestatio pro consecratæ pudicitiæ tessera erat) obtinuisse: Quod quidem hac Epistola* FRAMEILDI *matri, quippe de clandestino filiæ discessu solicitæ, aperit, simul metum ac mœrorem tollit. Contendit autem maximè, ut facinoris facti veniam impetret: addens id rei, non alio quàm divino instinctu ac monitu se aggressam fuisse. Utq; hujus rei fidem faciat, prodigia enarrat, quæ ad id facinoris viam, simul audaciam illi fecêre. Quippe vix decennis, cùm super fonticulum puellari more colluderet, verticem sibi velo quasi obnubi conspexit. Dum & de Cantia flumine addit pedibus veluti solidâ humo tentato, pertransitóque Quare his permota* FRAMEILDIS *facultatem filiæ dedit Deo, ubivis locorum*

rum vellet famulandi. Igitur AUSTRABERTA *ad Portense Monasterium, quod ad Somonam fluvium assidet, divertit: ubi & sanctimonialem primò; tum & antistitam cum laude gessit. Ejus nomen adhuc in Artesia & Bononia, ubi antiqua Morinorum sedes extitit, percelebre est: extátque sacrum ejus corpus Andomaropoli Artesiæ oppido.* P. Jacobus Malbrancq Soc. JESU, lib. 3. de Morinis cap. 33. Surius 10. Februarij.

Au-

Auſtraberta Frameïldi.

121.

SYMBOLUM.

Tradunt poëtæ Narciſſum juvenem formoſum, dum ſui imaginem in aqua intueretur, miſere adamâſſe, & periiſſe. Contrarium hîc habes: nam *Auſtraberta* ideo non perit, quia in fonte ſe videt, utique flammeo quaſi velatam. Etenim ſpeculum (ut ait ille) ſæpius innocens eſt.

Nec aquæ ſemper nos fallit imago.

Auſtraberta Frameïldi.

QUæ fugiens liquit patriam 1. BATEFRIDIAS aulam,
Si quæ culpa fuit ſic abiiſſe, dolet.
Et dolet, heu! duro matrem læſiſſe dolore,
Cui modò placandæ littera miſſa venit.
Parce parens, veniam nec dedignare petenti
AUSTRABERTÆ etiam (ſi ſinis) uſque tuæ.
Non ego quod feci, didici puerilibus annis;
Prima iſthæc ætas crimine noſtra vacat.
Nempe latere domo, vulgíque odiſſe choreas,
Magna pudicitiæ pars fuit illa meæ.
Quòd tamen è patriis laribus clàm ceſſimus; acta,
Et ſenſus animi nil reticentis habe.
Cedere juſſit Amor, qui me meliore ſagitta
Strinxerat, & flammis uſſerat antè ſuis.
Sæpius ille mihi, gaude, BATEFRIDIA, dixit:
Caſta tibi caſtus fœdera ſpondet Amor.
In thalamum imperio quamvis cogare paterno;
Et ſua jam moveat ſacra coactus Hymen:
Ne metue; ingenio, multa quoque pollet in arte,
Quem ſequeris; varias condocet ire vias.
Sic quondam invito fertur nupſiſſe marito
2. Romulis, & Cypris nil timuiſſe faces.

Hac

1. *Batefridias, ſeu Batefridia, Auſtraberta ſic dicitur à Batefrido patre.*

2. *Romulis, Cæcilia Virgo Romana Valeriano nupta*

Hâc tu perge viâ: sic & tibi CHRISTUS amator
  Libatæ custos virginitatis erit.
Dixerat hæc; pharetráq; potens, & lucidus igni,
  Ad sua me pugilem castra movebat Amor.
Si tamen expectas, portenta ut vocibus addam,
  Vera loquor, veri vix habitura fidem.
Est locus, aprico quà fons perlucidus horto
  Multiplici justas fonte ministrat aquas.
Non illum pastor, non lapsus arbore ramus
  Sordidáve immerso corpore turbat avis.
Fortè puellares illuc dum confero gressus,
  Oráque in illimi conspicienda vitro.
Protinus alba nigro fuscari tempora velo
  (Mira fides!) liquidas cernimus inter aquas;
Dispatent in fonte comæ; quíque auricus imis
  Promicat invitus, pendula gemma, lapis.
Obstupeo primùm: juvat usque ac usque tueri:
  Aspectus species detinet illa meos,
Oscula penè dedi, mersíque in flumine vultum;
  Sic mea spectanti, nec mea forma, placet.
Protinus exclamo, quid agis, BATEFRIDIA? ab illo,
  Qualis eris quondam, discere fonte potes.
CHRISTE, precor liquidæ quam pinguis in æquore lymphæ,
  Fac tibi me talem semper adumbret amor.
Plura locuturæ lacrimæ cecidêre, símúlque
  Turbato periit vitrea forma lacu
Indignor, madidósque oculos in crimina verto:
  Quod prodest aliis, hoc mihi damna movet.

Interea gelidis quanquam cryſtallinus undis
   Fons riget: hac visâ cor mihi fervet aquâ.
Credis & hoc? iſto dimanant omnia fonte;
   AUSTRABERTÆ ignes ille dat, ille rapit.
Si Superûm pia jura moves, ſuccendimur illo;
   Si thalamum; Paphias obruit ille faces.
Sæpe locum repeto, tanquam ſervetur in unda
   Forma, iterum vultus exhibitura meos.
Ex hinc vota frequens patrij ad ſecreta ſacelli
   Duximus, & longâ ſæpius illa morâ.
Ah! quoties lacrimas parvæ miſerata puellæ,
   Cum ſomno retulit vota precéſque meo!
Interea adverſis nequidquam navigo ventis;
   Nil niſi connubium patria tecta ſonant.
Quod noſtras murmur quàm primùm perculit aures;
   Perculit & ſubitus pallida membra timor.
Non aliter fons ipſe tremit, cùm ſtringitur aurâ,
   Aut levis in madidâ canna paluſtris humo.
Fors aderat frater ſeptennis parvulus annis,
   Ille puer vobis inſidiator iit.
Jámque ſilens valvas ſecretæ ſtabat ad aulæ,
   Multus ubi de me ſermo maritus erat.
Hinc mihi clamat, abi ſoror optima; ni fugis, inquit,
   Connubio domus hæc jam tibi carcer erit.
Obrigui auditu; ſubitò tamen excita ſurgo;
   Nam torpere diu non ſinit ipſe timor.
Quid faciam? quò ſola ferar? pavidæque puellæ
   Monſtrabit dubium quis mihi fidus iter?

Ingeniũ ſtimulabat Amor: quin aufugis? inquit,
Me duce, carpe viam, me duce, pelle metus.
Egredior tectis, famulâ comitata fideli,
Fratréque, quem ſociâ traximus inde manu;
Nox erat, & cælo fulgebat luna ſereno,
Ut fida in noſtris dúxque coméſque viis.
Hanc ego ſuſpiciens, mea ſcis ſuſpiria, dixi:
Duc profugam; ſic tu lucida ſemper eas!
Venimus ad fluvium: quid vana obſtacula fingis
Nec metue, & voto ſerviet ille meo.
Cancia, 3. flumen erat, nivibus cùm fortè ſolutis
Ponte ſuper tumidas volveret altus aquas.
Non illic aderat ripæ ſpes ulla tenendæ,
Quæque ultrà jacto cymba rudente vehat.
Quid facerem? ter cælo oculos, palmáſq; tetendi,
Ter tacito tales preſſimus ore ſonos
CHRISTE, quid heu! patrios juvat effugiſſe penates,
Si profugam objectâ Cancia ſiſtit aquâ?
Quò me duxit Amor? tumida cur ſeparor unda,
Frigida cur flammis invidet illa meis?
Præcipe, CHRISTE (potes) depreſſus ut alveus undas
Colligat; inceptum nec mihi rumpat iter.
Aut quia lata tuo ſubſident æquora nutu,
Da mihi liquidas currere poſſe vias.
Nec precor hoc fruſtra: nuper ſic 4. Bertilis ivit,
Quà 5. Sambra Hañonijs humidus errat agris.

3. Cancia flumen eſt in finibus Arteſiæ, quod Hedinium Monſtroliúmque alluens, brevi tractu per ſtapulas oceano Britannico ſe commiſcet.

Hæc ubi; prætentamus aquam; veſtigia portat:
 Auguriúmque fugæ Cancia flumen habet.
Si neſcis, genitrix, ſolido ſtant æquota fluctu,
 Mollities liquidæ quò tibi cedat aquæ.
Ergo age, quid ceſſas? tantùm dic, filia, perge:
 Quàm bene voviſti, ſic bene redde fidem,
Quidquid amas, placeat; quoniam placet autè Tonanti:
 Talis eris mater, ſi modò mater eris.
Hoc probat Audomarus opus, ne forſitan errem:
 Materiam culpæ detrahit ille meæ.
Si quid ego tamen admiſi cum fratre piandum;
 Verbera ego, frater ſuavia ſola ferat.
Vaticinor, facies: libet hîc applaudere cœptis?
 Et tibi fauſta bono dicere verba die.
Egregiè Frameïlda, *ſinis natam ire; parentis*
 Nobilibus primo nomine nomen habes.
Addet & hoc aliquis, poſtquam me viderit illic,
 Quò pridem caſtus pergere juſſit Amor.
Altera ab alterius claret virtutibus: ambas,
 Palma decet pugiles; hac tulis, illa dedit.

4. Aldegundis Virgo, à Bertilia matre, quæ & ipſa nuptias aufugiens, ſicco veſtigio Sambram fluvium tranſmiſit: & Malbodij delituit, ubi illuſtre Canonissarum, ut vocant, Collegium condere aggreſſa eſt
5. Sambra Hannoniæ fluvius.

EPI-

EPISTOLA OCTAVA.

ARGUMENTUM.

DIOSCORUS *vir fuit ex Nicomediâ Bithyniæ oppido gentilis ac prædives : cui cùm ex matrimonio filia unica obtigisset , quam* BARBARAM *appellavit , elegantissimæ formæ ; eam , ne promiscuè hominum aspectibus & desiderijs patesceret , prealta turri inclusit. Verùm* BARBARA *cùm in eo carcere Idololatriæ tenebras divino lumine excussisset , & Christianis dogmatibus ab Angelo imbuta esset , pudicitiam Deo vovit. Quod ubi pater agnovit , qui filiam jam desponderat , vehementer excanduit : ---- & nuptias abnuentem cogere , & fugientem insequi cœpit : donec apprehensam castello , ubi balneum erat , includeret* BARBARA *igitur ex hoc balnei carcere ad patrem scribit de ejus sævitia conquerens : foreque pollicens , quidquid ipse agitarit , ut nunquam à pudicitia servandæ proposito , quam* CHRISTO *voverat , abduceretur. Additque in eum finem paratam se , vel gladio parterno jugulum præbere , mortémque oppetere : quod utique postea , duplicatâ Virginitatis & Martyrij laureâ , evenisse scribunt.* D. Damascenus , Metaphrastes , Surius Tom 6. Martyrol. Rom. 4. Decembris.

Barbara Dioſcoro.

128.

SYMBOLUM.

Viden' cervam? viden' ut eximio candore, floreóque ad collum ſerto eniter? hinc, ſi neſcis, pro victima eſt, cultro ceſſura. Talis eſt *Barbara* ipſius ævi, ac juventæ flore amabilis, dum pertinaciùs nuptias rejicit, quas parens in votis habet, urgétque. Adeò & hîc verum iſtud;

Interdum gratia lædit.

Bar-

Barbara Dioſcoro.

ALloquor iratum patrem: ſi ſcribere durum eſt
BARBARA: duri rem nominis ille tenet.
Quæ legis, ex illo, genitor, tibi carcere mitto,
Hîc ubi me clauſam ſævior hoſte premis.
Nec tamen indignor: quis enim ſubmurmuret (iræ
Si nocuiſſe volens utilis ira fuit?
Quàm modò vera loquor, turris ſat conſcia no- (vit
Utilis hic carcer (crede) duobus erat.
Carcer erat noſtri cuſtóſque obſéſque pudoris:
Arcebat cupidos janua clauſa procos
Ah! quoties iſtâ latitans incognita turri:
Sic genitor (dixi) quod ſibi plaudat, habet;
De facie metuit: facies celabitur: illa
Tecta tibi turris, filia, dixit, erunt.
Riſit Amor, caſtis coëunt cui fœdera palmis,
Humaníque expers corporis albus Hymen
BARBARA quid dubitas? turrim ſecura ſubito,
Illa tuæ cuſtos virginitatis erit.
Non ego clauſtra moror: ſummo delabor Olympo
Ut ſubeam turrim, ſola feneſtra ſat eſt.
Sed 1. tibi tres dabimus; magni ſimulacra Tonantis
Turris in aſpectu ſemper habebis, ait.
Nec mora? condit opus, lateréſque bitumine jungit
Próque una triplex facta feneſtra patet.

1. *Tres feneſtræ in turri apertæ, ad honorem ſanctiſſimæ Trinitatis.*

Quin 2 etiam saxo, ceu mollis in æquore certo
Impressit fidei publica signa, crucem,
Addit & formam cultûs: & imagine coram
Procubuit curvo térque quatérque genu.
Quid mihi tunc animi, credis votíque fuisse;
Cùm sacra me coram signa notaret Amor?
Confestim (quid enim sileam) juravimus illi;
Non alius, dixi, quo cremer, ignis erit.
I genitor, thalamíque faces, Paphiásque sagittas
Ingere: méque atra (si potes) abde specu.
Libera mens semper cælo spatiabitur alto,
Et carpet liquidas ad sua vota vias.
Interea sensim currentibus ordine fatis,
Uxor in Italium poscor itura thorum.
Abnuimus primò non sum tam BARBARA, dixi,
Ut mihi, qui prior est sponsus, inanis eat.
Tolle procul decepte faces, Hymeæe, maritas;
Quam genitor cogit nubere, CHRISTUS habet.
Protinus ora tibi pariter cum voce tumescunt;
Mistáque flagra tuis penè fuêre minis.
Nil tamen ista movent; cujus sum, & dicar oportet;
Utque feror, semper sponsa Tonantis ero.
Hæc ubi: capto fugam; sequeris vestigia natæ:
Jámque pede patrius pes mihi junctus erat,
Saxea 3. sublimi prostabat culmine rupes;
Cœpta meæ rupes implicitura fugæ
At subitò (quis credat?) Amor penetravit; & illa
Ceu liquidæ moles pervia cessit aquæ

3. Per latera rupis prodigio diducta viam invenit; quò è paternis manibus elabitur.

Quid facis, ah genitor? didicit mollescere saxum;
Et tibi cor saxo durius esse potest?
Nil agimus; captam vincis, vinctámque relegas,
Qua propè 4. Mygdoniis terra madescit aquis.
Est illic castrum vario de marmore, circùm
Fossa duplex; aditum ponte ministrat opus.
Intus forma decens, pictóque emblemate muri,
Quos tegit & Phrygia pendulus arte tapes.
Plurimus hîc circùm nitidâ fons exilit undâ,
Et stratam vario marmore tingit humum.
Quid tamen inde mihi grates? spectabile castri
Tolle decus tantum cætera carcer habet.
Hac ego clausa domo teneor; thalamúsque jugalis,
Quò solvat, miseræ janua sola patet.
Hac ego diffugiam? vitiato corpore, Virgo
Quæ fueram, patrio cogar abire loco?
Mors habeat limen; certum est; transibimus illud?
Sic peream, possim dummodò casta mori.
Neu metuam patris cultros, ensésque, minásque;
Me sacer adversus spicula fingit Amor.
Interea quid agam, patrio dum carcere claudor,
Accipe, sed verâ nuntia missa fide.
Sæpe gemens liquidi prospecto balnea fontis,
Castáque Mygdoniâ membra lavamus aquâ:
Hæc inter lacrimæ stillant, augentque liquorem,
Atque isto meliùs forsitan imbre lavor.

4. *Mygdonia, idem est ac Bithynia, regio ex qua Barbara oriunda erat.*

Interdum durum precibus, lacrimísque parentem
Arguo, qui natæ damna probanda putat.
Sæpius exclamo: felici funere, mater,
Cessisti, conjux si tibi talis erat!
Quin etiam insidias forsan tibi condidit ægræ,
Quàque fidem, virus tradidit ille manu.
Ah! quoties dixti, moriens quoque; BARBARA, vive,
Et mea fac terræ molliter ossa cubent.
Qui superest Genitor (nullum sit in omine pondus)
Fortè tibi, timeo, nil nisi tortor erit.
Hunc tamen obsequio tenta mollire: ferúsque
Quàm mihi, tam mitis sit precor ille tibi.
Hoc ego tentavi; caruit successibus: illo,
Quo placui vultu, nunc rea cladis agor.
Sed sic sim præstat, quàm non placuisse Tonanti,
Non piget immunes labis habere manus.
Stabat (& hoc referam, ne sim tibi parcior ore,
Et calamo lucris invida fortè tuis)
Stabat in arboreo suffixus stipite CHRISTUS,
Effigies multo sanguine picta fuit.
Hanc ego suspiciens, manibúsque plexa figuram,
Effudi tales protinus ore sonos.
CHRISTE, quid hîc agimus? dudum suspiria duco,
Et tibi vel jungi funere poscit Amor.
Eja age rumpe moras, thalamo quoque suffice bustum;
Hæc instar magnæ mors mihi dotis erit.

Au-

Audiit; & mota leviter cervice precanti
  Annuit: huc enses, lictor, & arma move.
Néve morer forsan patrio succumbere ferro:
  In patrias venio sponte, voléns que manus.
Attamen hîc modicum tempus, spatiumque requiram,
  Quò jungam vobis ultima vota meis.
Scilicet 5. orabo, ne mors super ingruat illi,
  Cui fuero solitâ sæpe vocata prece.
Despuet hoc genitor: dolor heu! 6. tonat igneus æther,
  Jàmque volant toto fulmina sparsa polo.
Ah pater! ah! periture, cave; prædicimus illa,
  Hîc solet eventus facta cruenta sequi.
Quidquid erit, tumulo luctus, lacrimásque viator
  Addet, & hæc memori carmina scripta notâ.
BARBARA *virgo jacet durum sine crimine nomen;*
  Quo plexa est, genitor Barbarus ille fuit.

5. *Obtinuit Barbara ante mortem à Deo id beneficij, ut qui eam invocaverit, ex hac vita migraturus non sit absq; peccatorum Sacramentali expiatione.*
6. *Dioscorus Barbaræ pater statim à parricidio in filia perpetrato fulmine percussus interijt.*

R. P.

R. P.
JOANNIS VINCARTI GALLOBELGÆ INSULANI E SOCIETATE JESU,

SACRARUM HEROIDUM EPISTOLÆ.

LIBER TERTIUS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGUMENTUM.

GNATIUS de LOIOLA (*qui Societat JESu Auctor ac parens extitit*) *abs luto Parisijs studiorum curriculo : cù ex valetudine frequentiùs afflictar tur, Medicorum consilio ac jussu in Hispaniam re dijt ; ibidem cæli bonitate in quo primùm edit erat, ad salutem usurus. Quod ubi* BERTRANDI de LOIOLA IGNATII *ex Garsia fratre nepos in tellexisset, redeunti honoris ergô obviàm processit multisque institit, ut ad paternas ædes* LOIO LÆ *familiæ castellum diverteret. Sed cum frustr*

id tentâsset, digresso ad publicum Xenodochium (uti pro more habebat) IGNATIO, *& stipem quotidie ostiatim sibi corrogante: minari omnes, & subiniquè fere* BERTRANDUS *cum familia. Quocirca ejus uxor, quàm* LOIOLIM *sive* LOIOLIDIA *gentilitio mariti cognomine hìc vocamus, hanc ad* IGNATIUM *Epistolam scribit in qua illum ex Xenodochio in domum paternam elicere nititur: propositis ad id, quas amor, & honoris humani cupiditas suggerebat, rationibus. Primo siquidem nonnulla* LOIOLEÆ *familiæ decora commemorando (uti homines solent) inustam veluti generi maculam arguit: tum & insinuat Christianæ disciplinæ, quæ mortalium animis ingerebat, dogmata, potissimùm ea domesticis tradenda esse: Postremò valetudinis & virium pericula objicit, quò ab itinere Romano detereat: quo quidem proficisci, unâ cum socijs, antequam Lutetiâ discederent, pacti erant. Sed cùm frustra id eniteretur, aut certè ita secum reputaret, ad calcem Epistolæ abituro, valedicit, & fausta illi totique Ecclesiæ apprecatur.* Ribadeneira lib. 2. vitæ cap. 5. Maffeius lib. 2. cap. 1. Orlandinus Hist. Societatis lib. 1.

Lojo-

Lojolis Ignatio.

136.

SYMBOLUM.

Quod equus generoſum animal belló- que aptum, hoc animi affectus in homine: ſiquidem violentior uterque eſt, niſi fræ- num adhibeas. Fecit *Ignatius*: ad quem equi domiti, & in gyrum coacti lemma meritò pertinere affirmes:

Regitur, nec aberrat eundo.

Lojo-

Jojolis Ignatio.

LOIOLIS externis dudum tibi diſſita terris,
Nunc etiam, quanquam proxima facta; queror.
Nec queror incaſſum: cauſis urgemur honeſtis:
Quod mecum doleat jure, maritus habet.
Hei mihi! quò fereris pannosâ Patrue, veſte!
Heu! ubi nunc, quondam qui tibi cultus erat?
Seu Dux, Hiſpano cùm 1. Pampelonia Regi
Mœnia ſervares, voce manúque potens,
Sive ferocis equi regeres cùm colla decorus
Seſſor, & in galea ſic quoque fortis eques:
Sive duces inter gladióque ſagóque niteres:
Tunc bene vel ſola fronte verendus eras.
Nunc humilis, panníque attrito gauſape tectus
Quiſquilias inter ſtare, trophæa putas?
Bella fugis (ſcimus) quondam violenter amata:
Pérque aras Chriſti te novus ardor agit.
Hoc ego nec carpo, damno minús: altera bello
Præmia, déque aris altera captat honos.
Si tamen exoſo bellum, diſcedere caſtris.
Mens tibi tunc melior, conſiliúmque fuit:
Debueras alto ſacrata ad culmina niſu
Tendere; & huc magnis nempe vocaris avis.

Prô

1. *Pampelonæ arcem, quam Pompeiopolim quidam vocant, regni Navarræ primariam, contra Gallorum inſultum egregie defendit Ignatius.*

Prô quoties! (memini) suspiria 2. GARCIA duxi
Qui mihi jure socer, qui tibi frater erat.
Quid rerum moliris, ait, germane? paternos
Quid cupis ignotus deseruisse lares.
Parce, precor, domui, tibi quæ decora ministrat,
Et jubet ex merito scire, quid ista velint.
LOIOLIDÛM sanguis regi devotus 4. Ibero,
Edidicit nunquam sordida castra sequi.
Ne quidquam excurris: fallendo ponis amictum
Ignotúsque novæ signa cohortis agis;
Jámque sacer miles Serratæ ad Virginis ædem
In nova devotas porrigis arma manus.
Cannaba vestis erat, præcincti funibus artus:
Inque manu peditis fraxina virga fuit.
Inque gradu propero Manresæ fusus in urbem
Diceris: ille tibi quàm locus asper erit?
Hei mihi! qualis eras? quantùm diversus ab illo,
Cùm premeres Gallos Marte favente duces.
Cæsaries spisso stabat neglecta capillo:
Sordidáque oblongo creverat ungue manus.
Terra torus vel stramen erat: scutella, supellex
Fercula, quæsitâ voce precante cibi.
Quin etiam parco fregisse severior esu
Diceris, & longâ pallida membra siti?

Add

2 Garcias de Lojola Ignatij frater natu maximus, Bertrandi parens: qui Ignatium, ne domo paterna excederet, impedire conatus est.

3. Iberus fluvius Hispaniæ apud Cantabros, ita dictus, teste Eustachio, à Rege ejusdem nominis.

dde flagris laceros artus, tabóque fluentes,
Membráque vulneribus sanguinolenta suis,
æterа quid memorem? potuit fregisse gigantem
Pœna: tibi levior, quod malè credis, erit?
cilicet hinc stomachi dolor ingruit: inde petuntur
Semina morborum, qui tibicúnque nocent.
ed bene consuluit LOIOLÆ mitis Ibero
Gallia: non iras semper & arma movet.
Mitteris huc, patrij vocat indulgentia cæli;
Desine jam varias morbidus ire vias.
Hoc socij suadent, suadent oracula Divûm:
Hoc & iter Divus capere jussit amor.
ámque propinquabas 4. Bojani ad littora portus,
Quâ jacet opposito Cantabris ora solo,
vit in occursum conjux comitante caterva:
Nil tamen occursu præstitit ille suo.
Scilicet obsistis, prece inexorabilis ulla,
Quid facis? heu! morbi quid, Patrue, semina nutris?
Ille locus sanis pestifer esse solet.
Huc (rogo) flecte gradum, patriósque revise penates:
Et tibi si non vis parcere, parce tuis.

Quid

4. Bajona quam veteres Aquas Augustas appellabant, Galliæ portus, Cantabriæ, quæ Ignatij patria erat, adiacens.

Quid (nisi te reddas) tellus jactabit Ibera?
Quid de te poterit patria tota loqui?
Hinc LOIOLÆ nigrescent stemmate ceræ,
Turpiter admissâ deteriora notâ.
Dicetur: domus Heroes quæ præbuit olim:
Heu! modò quàm viles sustinet illa viros!
Quòd si vana queror; si certo currere fixum est
Quáque subis rapido subdere calcar equo.
Patrue, pone modum; peregrinos excute sensus:
Hîc certè, quo sis officiosus, habes.
Sunt mihi, quos fudi partu felice gemelli
LOIOLÆ: gemini qui doceantur, erunt.
Quàm mihi dulcis erit certaminis hujus imago,
Cui stimulum pugnæ parva tabella dabit.
Ille Dei præcepta decem numerabit: & ille
Crimina septeno jure timenda sono.
Si tibi tantus amor, pueris prodesse; docendi
Cur istâ careat parvulus arte nepos?
Quin etiam quando patientis imagine Christi
Tangeris, & Solymâ nuper ab urbe redux.
Nos dabimus, quod ames: & mœstâ picta tabellâ
Septenis flebunt patria septa locis.
Te duce visemus positas ex ordine sedes:
Combibet & lacrimas quælibet ara meas:
Qualis ero, Patrui quando narrantis ab ore
Pendebo, & mecum tota paterna domus?
Monstrabis Christíque vias, colléfque propinquos,
Et loca postremo pressa repressa pede.

Hîc

ſic oleis quâ ſurgit apex, orare ſolebat:
Dormiit hîc Simon proditor inde ruit.
roximus hinc urbi ſtat Golgotha collis in illo
Ah meus, ô! (dices) colle pependit Amor.
cine, prô facinus! CHRISTUS rapiatur ad aram?
Hoſtia pro culpis concidat iſta meis?
rce precor, JESU: peccavit LOIOLA: crimen
Sed tua vox iſto diluit omne loco.
rſitan adjicies, quod Olivi vertice montis
Videris impreſſos, dum ſubit aſtra, pedes.
uin etiam quà ſtent dextræ veſtigia plantæ,
Spectet ut occiduas planta ſiniſtra plagas
uid mihi tunc animi? quæ non incendia volves?
Si mihi nunc lacrymas hæc quoque ſcripta movent.
urima fortè premes; nec enim quid feceris iſthic,
Nec mihi, quæ paſſus dura, referre voles.
d bene, quòd, dubio quantumvis murmure, fêrris
ſ. Exceptus dura, ſicut ab hoſte, manu.
tamen ut leviùs ſentires verbera CHRISTUS
Anteibat rigidæ dúxque coméſque viæ.
c mihi (ſic neſcis) facit indulgentia JESU;
Cùm reditum inſtrueres, ipſe præibat iter.
de quòd Solymis quæ te ratis extulit oris.
Quæ caperet portum 6. de tribus una fuit.

Al-

Dum ad montem Olivarum redit Christi pedum ſtigia accuratius inſpecturus, à Barbaro duriter le retrahitur.

Altera vesano subsidit naufrauga ponto:
Altera arenosis cessit adacta vadis.
Nil agimus? frustráne mihi sic militet æther?
Militet & sævâ turbidus Auster aqua?
Flecte animum, modicúmque indulge, Patri nepti:
Cur modò vis patriâ cedere rursus humo?
Italiam denos tecum pepigisse sodales
Asseris: hæc voti meta terenda tui.
Quò ruis? obstat hyems: gravidos nive co spice montes,
Et juga securo non adeunda pede.
Huc quoties oculos verto, (vertóque frequente
Frigidior glacie serpit in ossa pavor:
Quid? quòd, ut & pelagus suadet retinacu solvi:
Multa tamen 7. Medius tristia pontus habet
Incubat 8. classis metuendo Turcica ponto:
Heu! quantum sævi turbinis illa vehit!
Utque tibi nil Turca mali moveátque, ferátve
Sæpe illic versas concitat Eurus aquas.
Palleo, 9. venturi quantumvis ignara pericli
Pæneque cum dextra charta tremente trem
Qu

6. In reditu parvâ & malè compactâ navi ve Hispaniæ portum attigit, duabus aliis, à quibus pulsus fuerat, naufragium passis. 7 Mare Me terraneum, per quod navigans non sine peric Venetias appulit. 8. Ænobarbus Turca ea loca, littorum flexus piraticâ infestabat. 9. Tempest oorta, lacerâ & quassatâ fluctibus navi diffic ter evadit Ignatius,

Quicquid id eſt, (precor ô!) ſi ſtat victoria tecum;
I, quò te Dius, patrue, ducit Amor.
Agnoſco, criménque fuit voluiſſe morari,
Propoſitum duce quod Numine carpis iter.
Da veniam faſſæ: quamvis & cætera deſint,
Fas mihi ſit ſaltem dicere Voce, Vale.
Interea mecum conjux, proléſque gemella,
Soſpes ut evadas, ut valeáſque, rogant.
Atque utinam, patrijs quoniam te ſedibus efferts:
Dicaris toto maximus orbe Pater!

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

CUm FRANCISCUS XAVERIUS *Lutetiæ Parisiorum operam studijs daret, scientiarum, simul tuendæ apud æquales nobilitatis avidus, extra modum sumptu prodiret: factum est, ut ejus parens* JOANNES JASSUS, *qui eum ex* MARIA XAVERIA *nobilissima conjuge postremum liberorum tulerat: de eo abs studijs revocando apud se statuerit. Quod ubi primùm* XAVERII *soror, quam* XAVERIADEM *hic vocamus (agebat autem ea Gandiæ sacrarum Virginum Antistitam, quas ob summam vitæ asperitatem* Discalceatas *appellant) intellexisset: ad patrem* JASSUM *hanc Epistolam scribit. In qua illum operosè monet, obsecrátque, uti* FRANCISCO *fratri Parisijs ingenium maximis scientiæ artibus excolenti affatim omnia suppeditet. Quippe edocta divinitus (nam & ob eximiæ sanctimoniæ meritum prophetico spiritu à Deo donata erat) illum* IGNATIO *duce, Novi orbis, ultimique Orientis Apostolum destinatum: per occasionem de ijs, quæ* XAVERIUS *postmodò in India acturus, passurúsque erat, præcipua quædam edisserit. Movêre hæc simul quàm de filiæ sanctitate conceperat opinio, parentis animum impulitque ut nulla in re* FRANCISCO *in studijs agenti deesset, uti nec defuit.* Extant hæ literæ *in Xaverio Castello, utique vaticinationis testes, quam suo tempore comprobavit eventus.* Tursellinus lib. 1. vitæ, cap. 2. Orlandinus Hist. Societatis lib. 1.

Xaverias Jasso Parenti.

145

SYMBOLUM.

Ut antliæ aqua eò largiùs confluit, quò effunditur: sic & liberalitas *Jassi* Parentis in *Franciscum* filium, olim familiæ, atque orbi ingentem fructum datura est: siquidem ab his *Xaverij* studijs salus Japonum, Indorúmque pendebat, Jure igitur hîc apponas, quod antliæ:

Semper major erit: quantùm se effunderit unda.

Xaverias Jasso Parenti.

Quæ tibi nuna Genitor reddetur Epistola, claustris
Prodidit; & licitâ prodijt illa viâ.
Ire coëgit Amor, fratrísque, hominúmque, Deíque,
Tu natæ, frater vota sororis habet.]
Nostin'? an, heu! XAVERIADOS mihi nomina quondam
Exciderint animo forsitan illa tuo.
Perlege, JASSE, parens; amico & perlege vultu,
Quod tibi fratris amans filia mittit opus.
Fama 1. Lutetiacâ nuper properavit ab urbe
Fausta quidem, at votis durior illa tuis.
XAVERIUS Sophiæ per amata cacumina tendit;
At patrias unâ largiùs haurit opes.
Nunc petit ex alijs alias: quo volvimur; inquis;
Pauperies ista sæpius arte subit.
Non ego tot Sophiam nummis, opibúsque requiro:
Nec dubito doctus, dives an esse velim.
Stat, juvenem revocare: patrísque hæc littera sensus
Perferat, & modicâ transvolet ille morâ.
O! dolor, ô! quid agis? cassa pater optime, quantæ
Pauca per has nescis damna petantur opes!

For-

1 *Lutetia Parisiorum urbs celeberrima ubi studijs vacabat Xaverius.*

Forsitan hic summos cleri mediteris honores,
Quódque vehit secum sacra tiara decus?
Falleris; ah! sese frater majoribus aptat:
Nuntius ille novi, victor & orbis erit.
Néve putes tantùm vanæ præconia vocis:
Accipe, sed tanquam vaticinantis opus.
Transierat (memini) ter senis messibus æstas;
Et ter sena novo fluxerat uva lacu.
Annorum fratri fuit hæc mensura: colórque,
Ut species mentis, candidus oris erat.
Veste nova, sed quæ corpúsque animúmque deceret:
Si quis quid Gallis mandat, abimus, ait.
Quin etiā claustris cum proximus, ultima frater
Adjecit verbis hæc quoque verba meis.
Chara soror, fratris si quæ tibi cura supersit,
Si remanet nostri non abiturus amor
In mea fer lacrimas conamina, vota, precésque;
His Germana tibi sæpe juvandus ero.
Dixerat hæc abiens; abeuntem prosequor ore,
Excipit hinc fusas sæpius ara preces.
Hîc ego cùm starem nuper sub solis obortum:
Cùm pallent primo sidera pulsa die.
Altáque conceptis sine corpore gaudia formis
Mens sibi fingendo carperet intus iter,
Nescio quæ visa est dubiæ sub imagine lucis,
Extendi in longas area lata vias.
Pro segete in campis circùm crescebat 2. oriza;
Plurimáque ingnoti stirpitis arbor erat:

2. *Oriza satio & usus apud indos pro frumento est.*

Tecta levi cultu: tectísque simillima templa:
Horrida per fumos hæc quoque facta suos.
Hîc 3. Pagodum sedes, 4. Fotoci 5. Xacæ, 6. A-
midæque:
Nomina sunt ipso barbariora loco.
Plurima gens illic circùm fuligine tincta,
Ad fuligineos tendere visa lacus.
Ut vidi, indolui: tacitóque in pectore dixi:
Turba virûm lacrimas exigit illa meas.
Exigit illa preces: cur sic ruit acta sub umbras
Ut miseros nossem, Japon & Indus erant.
Hæc ego dum meditor sensim fugêre tenebræ
Nox quoque suffuso cedere visa die:
Lucis in accessu (liceat mihi visa referre:
XAVERIUS primo limine frater erat.
Hinc tranare amnes, latísque excurrere campi
Cœpit, & in varias concitus ire vias,
Illinc & pueros tinnitu cogere 7. nolæ
Cœpit, & insolitas spargere fontis aquas.
Nunc aras raptare solo, Pagodásque cremare;
Cæteráque aggestis lignea signa focis,
Et (bene si memini) FRANCISCUM tota sonabat
India; cum nuptis, cum senibúsque puer.
Hæc ubi: Germano votis gratamur, & illuc
Moturo placidas esse precamur aquas.
Quicquid id est, longo concurritur æquore
multa
Quæque feras (dixi) tristia, frater, habes.
N

3. 4. 5. 6. Nomina Idolorum, quæ apud Indos & J[a]pones celebrantur. 7. Xaverius per plateas puer[os] campanulâ ad Catechismum cogebat.

Nec retuli falſo; curvo te corpore vidi:
Sarcina 8. cui dorſo decolor Indus erat.
Qualis eras, Germane, iſta ſub mole! ferebas,
(Si bene conjicio) téque ferebat 9. onus.
Tela, arcum, pharetrámque gerit niger iſte Cupido:
Poſtmodò ſed lotus Candidus, alter erit.
Te 10. quoque conſpexi diffracta puppe per undas
Jactantem tumido brachia lenta mari.
Nec tibi cauſa metûs gens 11. Maurica, ſpargere quamvis
Dicitur infidâ dira venena manu.
Heu! 12. Pagodas timeo; gens eſt feralis ab arcu:
Sed fugies juſſum miſſa ſagitta locum.
Sæpe ſub ambuſta ſudantem vidimus orâ:
Sæpe 13. gelu nudos diriguiſſe pedes.
Utque ſit hoc verum, Genitor: prædicere caſu.
Attinet, & certâ dicta probare notâ.

8. *Sæpe ſibi viſus eſt per quietem, morionem Indum ſuis geſtare humeris.*

9. *Fit alluſio ad dictum D. Aug lib. 3. Confeſſ. c. 9.* Amor meus pondus meum; eo feror, quocunque feror.

10. *Ad Molucas Inſulas naufragium patitur.*

11. *Barbaros atque efferatos Mauricenſium animos excolit, ſpreto veneni ac vitæ periculo.*

12. *Multis Pagodarum ſagittis appetitus per prodigium illæſus ſervatur.*

13. *Itinere Meacenſi in Japonia.*

Pendula 14. XAVERIO CHRISTI ſtat lignea Ca-
ſtro
Effigies patriæ laus pietáſque domûs.
Sæpius hoc coram FRANCISCUS voce manúque
Dicitur & flexo vota tuliſſe genu.
Crede mihi plus eſt, quàm quod videatur imago
Miſtáq; cum CHRISTO ſymbola frater habet
Nam quoties medijs frater cruciabitur Indis,
Et CHRISTI toties perpluet ora liquor.
Tempora fac numeres; quoties ſudârit imago
XAVERII toties ſigna dolentis erunt.
Plura quid attexo; geminus quantumlibet
orbis,
Non tantum, ut tantus condoceatur, habet.
Damna quid ergo tuæ Genitor, vereare crume-
næ?
Mitte, precor; miſſæ ſic bene dantur opes.
Nec tibi ſola iſto venio pro munere ſupplex;
En jacet ante tuos India tota pedes.
Conſule 15. dilutis quid turba minutula noxis
Muſſitet: hic nobis erudiendus, ait.
Sic faveant Superi! Sic oret Japon & Indus;
Adjungant votis & ſua vota meis.
Sic bene FRANCISCUS totum circùm ambiat or-
bem;
Nec 16. (*Satis eſt*) genitor, proferat ille *Satis*.
In-

*14. Crucifixi in arce Xaveriana effigies prodigio-
sè ſudat, quoties Xaverius in India laboribus ſo-
litò ampliùs exercetur*

*15. Parvuli, quos baptiſmo luſtratos ad cælum
transmiſit.*

Interea frater caræ memor usque sororis
Vive, licet varias usque ferare plagas.
Ibis (& hoc vereor) patrios, Germane, penates
Curáque 17. nec matrem visere forsan erit.
Quidquid erit, genitor, magnæ præconia famæ,
Totus & exiguo pendet ab ære Japon.
Incipe sic sacras titulis augere tabellas,
Inque fidem versus quatuor una ferat.
XAVERIUS *victor*, *victorem* LOIOLA *fecit*:
JASSÆUS*q; parens*, XAVERIAS*q; soror*,
LOIOLIDES *pugilem castris adscripsit* JESU:
Ille dedit nummos, addidit illa preces.

16. Satis est Domine, satis est: ita subinde ob cælestium deliciarum abundantiam exclamare solitus Xaverius.

17. Indiam petens, ne matrem quidem salutare dignatus est, quamvis non longè à paternis ædibus iter caperet.

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

FRANCISCUS BORGIA *ex Marchione Lombassi Dux Gandiæ Quartus, inito cum Leonora Castria, illustrissima ex Lusitanorum genere fœmina, conjugio: multa prole & honoribus apud Carolum Quintum Imperatorem auctus est. Sed cùm ad funus Isabellæ Imperatricis, cujus Toleto Granatam transvehendi cura commissa erat, divinitus tactus, jámque rerum humanarum, & gloriæ fluxæ pertæsus, nova Deo serviendi consilia captaret: ferunt à Martertera, quæ ad Cœnobium D. Claræ Gandiensis commigraverat, ibique Antistitam gerebat, per Epistolam commonitum, ut constanter ageret. Et verò ne incassùm hæc movisse plerique existimarent, constat eam divina revelatione atque ostento didicisse, quidquid à* FRANCISCO *Duce ac Nepote, ad Cæsarei cadaveris conspectum gestum fuit. Quod ipsum hac Epistola significat; in qua & eum multis rationibus cohortatur ad propositi constantiam: simul prædicens fore, ut Societati* JESU, *cujus* IGNATIUS *auctor ac parens erat, nomen adjiceret: multáque ac præclara in eo ordine pro Dei gloria, & proximorum salute aggrederetur. Attingit autem & Aviæ obitum quæ pariter intra Cœnobij Gandiensis claustra* MARIÆ GABRIELÆ *nomen asciverat: cujus affectu monitísque salutaribus ipsemet* BORGIA *multò*

multò maximè profecisse sæpe testatus est. Materteræ nomen, quod ante ISABELLÆ *fuerat*, FRANCISCÆ *de* JESU *concessit: quo & hîc utimur. Neque verò eorum, quæ suprà de* FRANCISCO *attigi, eventus fefellit. Quippe in Societatem primò, indéque ad summum in ea imperium & Præfecturam assumptus, Præpositi Generalis Tertij titulum, præclaris editis facinoribus implevit. Accessit Sanctimonia non vulgaris fama, quæ etiam miraculis inclaruit: quo factum est, ut ab* URBANO VIII. *Pont. Max. Beatorum numero solemni ritu adscriptus sit.*

Anno 1624. Ribadeneira lib. 1. vitæ ejus cap. 7. Orlandinus Hist. Societatis lib. 1.

Francifca de JEfu, Borgiæ.

SYMBOLUM.

Formofitas oris, per quam multi mifere depereunt, nihil aliud quàm larva eft. Hanc in Ifabellæ Imperatricis funere agnofcit *Borgia*, ingenti fuo bono. Quippe hinc doctus veriffimum etiam hic effe, quod ad larvæ naturam fpectant,

Altera proponit confpectibus, altera celat.

Fran-

Franciſca de JEſu, Borgiæ.

GAndia quâ ſacras clauſtris foret alba columbas,
Hoc conſanguinei mittit amoris opus.
Perlegis? inque tuos ſucceſſit Epiſtola vultus?
Perlege: quod cupias, quódque ſequaris, habes.
Scilicet ipſa tuam didici Matertera mentem,
Cùm tibi Cæſarei funeris horror erat.
Vera loquor, paucíſque tibi perſcribimus acta,
Inſolitus quando pectora flexit Amor.
Lux 1. fera Cæſareis ſurrepſerat orta triumphis,
Formoſum tenebris implicitura caput.
Morbus adeſt (dolor, ô!) caræ inſidiator 2. Eliſæ:
Ille tibi, Cæſar, quàm ferus hoſtis erit!
Nec mora, graſſatur; torrentur febribus artus;
Regiáque extremus corpora languor habet.
Ergo ubi ſuccubuit: gemebundo pectore Cæſar
3. LAMBASIDE, conjux optima vixit! ait,
Tu funus curato celer, patrióque ſepulcro
Defunctæ carum conjugis effer onus.

1. Toleti Hiſpaniæ urbe in Tarraconenſi tractu, ubi per id temporis comitia Regia, non ſine plauſu ac lætitia ab Imperatore agitabantur.

2. Eliſa idem ac Iſabella, quod nomen erat Imperatricis.

3. Lambaſides, à Lambaſio Marchionatu, à quo Borgia primum appellationem ſortitus eſt.

Pergis: & ut primùm 4. Granatæ constitit oris
Claudendum aggesta triste cadaver humo.
Jàmque 5. fides petitur, corpusque exangue patescit:
Exuvias caræ vix bene noscis Heræ.
Scilicet ora priùs nivibus certantia primis,
Labráque purpureas vincere nata rosas,
Exedit livor, tabóque liquentia putrent?
Nec remanet formæ, qui fuit antè, decor.
Quid facias, FRANCISCE? stupes; lacrimísque coortis,
Diceris in cœpto ter siluisse sono.
Pòstque moræ modicum: quid enim jurabimus inquis;
Abstulit hæc sensus tristis imago meos.
Quicquid id est, Isabella fuit! dolor obstruit ora;
Et tua vix lacrymas lumina jussa tenent.
Mox ubi fas, actæ post Justa sacerrima pompæ;
Interiora domûs, & sine teste, subis.
Ipsa ego te (credat quisquam) te subsequor isthuc?
Mente tamen, vultus non aditura tuos.
Omnia clarescunt, nullus fovet angulus umbras;
Et tua (crede mihi) pectora nuda patent.
Mensa fuit, stabátque Dei pendentis imago
Tristis & obtusis sanguinolenta genis.
Protinus hac coram labiísque oculísque solutis;
Diceris in tales prosiluisse sonos.

Quid

4. Granata urbs in Hispania ejusdem Regni Metropolis, nec non Regum sepulcro nobilis. 5. Juramentū solemne, quo cadaveris Regij fidem adstrueretur.

Quid facimus, pie Christe? cui placuisse laboro?
Quæ modò servitiis meta, modúsque meis?
Ergo etiam magnis pereunt de Regibus orti?
Summa nec Austriacos Justa verentur avos?
Heu! ego te qualem vidi, Regina: decore
Quæ priùs illicium totius orbis eras.
Nunc ubi frons, oculi, facies? ubi lactea cervix?
Bináque purpureis picta labella rosis?
Quò decor omnis ijt? spectavi corpus: in illo
Qui fuit, ah! vultus non erat ille tuus.
Ergo sic morimur? sic Regum purpura livet?
Inque redit putrem Cæsaris uxor humum?
Serviimus quondam; sed & hac peccavimus arte:
Cæsaribus potior CHRISTUS habendus erat.
Parce precor, pie CHRISTE arctis quem stringimus ulnis;
Pectoréque affusus quod modò stringit Amor.
Parce precor, binósq; oculis sine currere fontes:
Sæpe per has ingens culpa lavatur aquas.
Pœnitet admissi: tuus ô! tuus optime CHRISTE
FRANCISCUS semper, BORGIA semper erit.
Talia dicebas; præsens quoque mente precabar,
Et tua sum votis vota secuta meis.
Eloquar? an sileam? nec scribere cuncta licebit?
Inque tua aspectus flectere vota meos?
Eloquar: ut tacito demissa Modestia vultu
Abnuat; indulgens scribere cogit Amor.
Dum sic perfusus lacrimis, gemitúque jaceres,
Et premeres posito frigida saxa genu.
Adstitit in rubea spectandus imagine CHRISTUS,
Et tibi porrectam tradidit ille manum.

Quin etiam ostentans plures sua castra secutos,
BORGIA, pone metum, túque sequêris, ait.
Quid te mors cruciat? quid caræ funus Elisæ?
6. Vivit, & ultrices transiit illa rogos.
Dixerat: atque oculis blandè nictantibus arsit,
Et novus à CHRISTO fluxit in ora rubor.
Ergo agedum, FRANCISCE, animum majoribus apta,
Lojolides facti nobilis auctor erit.
Ille reget, flectétque animos, modicóq; 7. libello
Erudiet promptas ad nova bella manus.
Neve reformides Veneris perrumpere castra,
Castáque seposito bella movere toro.
Concedet 8. Leonora tibi, quam diligis, uxor:
Quin etiam fatis officiosa suis.
Flebis, & extinctum lacrimis dignabere corpus;
Et mortis, dices, huic ego causa fui.
Sed volet hoc pietas, & qui tibi militat ardor:
Invidiam noxæ detrahet ille tuæ.
Quidnam agimus? bellóne pigrum Matertera flectit?
An contrà admisso tergora pulsat equo?
Ut fuerit, faciam: dum CHRISTO prælia cedant,
Et sacer egregio Marte triumphet Amor.

Care

6. Cognovit Francisci Martertera Imperatricis animam expiatoriis ignibus celeriter ereptam, ad cælum evolasse 7. Libello exercitiorum cujus ipsemet Borgia approbationem à Paulo III. Pontifice impetravit anno 1548. 8. Leonora Borgiæ conjux fato eripitur, quò ipse religione Deo servire possit.

Carę nepos, propióque mihi jam 9. nomine
factus,
I. bone, quò Jesu te pius ignis agit,
Mente licet Stygios verseris sæpe per ignes,
10. Flamma rogi flammas aggeret illa tuas
Hæc mea sunt, sed & hæc 11. aviæ pia vota fuêre,
Quæ tibi præceptrix, quæ tibi mater erat.
Ah! quoties monitis annos tibi sedula finxit?
Seu puer, aut juvenis, vírque, patérque fores.
Nec siluit moriens: uda si fusus in herbâ
Fulminis ad ripam concinit albus olor.
Ergò age, sume animos: magni patet area belli:
Injice non timidos in nova castra pedes.
Si nescis, isto crescit quoque laurus in horto,
Vinctura emeritas, nec sine luce, comas.
Neu mala sim vates; quod dat tibi Gandia no-
men,
Vincetur meritis (& sinet illa) tuis.
Illa Ducem Quartum te reddidit ordine 12. Ca-
stris,
Lojolidûm tu Dux Tertius alter eris.

9. Quippe quæ Isabellæ nomen Francisca de JEsu commutaverat. 10. B. Borgia frequens erat in meditatione inferni: ajebátque se ad istum rogum amoris in se divini ignem accendere. 11. Maria Henriquez, quæ exinde Cœnobio itidem D. Claræ Gandiensis adscripta, Maria Gabrielæ cognomentum sibi adscivit. 12. Fuit enim quartus Gandiæ Dux, & tertius Generalis Præpositus Societ. JEsu

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

Habet Belgium quoque, quod de hoc Societati primo sæculo glorietur: quippe & istud statim à principio illustravit PETRUS CANISIUS, *vir doctrinæ juxta ac sanctimoniæ laude percelebris. Natus is fuit Noviomagi Provinciæ Gueldriæ, quam olim Sicambriam dictam volunt, primaria civitate anno salutis humanæ 1521. eo scilicet, quo B. Ignatius de Lojola Societatis* JESU *parens ad severiorem vitam conversus, militia sacra relictâ profanâ sese tradidit: quam &* CANISIUS *tertiò Confirmati Ordinis ingressus est. Puer matre orbatus cui* ÆGIDIÆ HONOVINGÆ *nomen erat, in Matertera (quam abs sorore* HONÔVINGAM, *hic appello curam concessit. Et verò hæc multis precibus & consiliis sæpe eum juvit: quæ compendio per Epistolam hîc exhibemus: in qua* CANISIO *nepoti de statu vitæ consilium agitanti, nec non inter illecebras Noviomagi apud suos, ubi tunc erat, primam intra juventam, dubio, stimulum addit, jubétque bono esse animo, prædicens fore, ut brevi in novum quendam Sacerdotum Ordinem assumatur. Operæ pretium mihi videtur majoris fidei ergo, ea verba hîc addere, quibus illa, etiam ante Societatis iis in partibus auditum nomen, divino Spiritu illustrata cum nepote contendit.* Tu, *inquit*, fili, cooptaberis in novum quendam Sacerdotum Ordinem, quem in Ecclesia sua ad reformationem ejus, ac mul

multorum salutem parat Deus. Ego eos per visum vidi, & te ad eos adjungi. Graves erunt viri, docti, modesti, Deo pleni, animarum caritate præditi. Bono igitur fac sis animo, & spe hujuscemodi te sustenta. Nam brevi potieris hoc dono. *Quæsitis ergo ad hæc rationibus, imò & ejusdem* CANISII *primæ pueritiæ gestis, simul postea gerendis adhortatur, ut iis viris Christo vacaturus se adjungat: quod & fecit captato P. Fabri colloquio, qui Moguntiæ tunc agebat.* Orlandinus Hist. Societatis. lib. 4. Sacchinus in ejus vita lib. 1.

Hono-

Honovinga Canisio.

SYMBOLUM.

Per canem vigilantiam, ac fidelitatem veteres Ægyptij significabant: interdum quoque impudentiam, juxta Homeri: κυνός ὄμματ' ἔχων. Tales & hi luridi ex hæretico grege, quos *Canisius* invadit & fugat. Quàm verum de illo, quo de cane fideli!

Damnum latratibus arcet.

Hono,

Honovinga Canisio.

Quà propè te 1. Vahalis, quà me propè 2. Rhenus oberrat,
Vicináſque trahunt alter & alter aquas.
Scribitur hæc reddenda tibi mox littera: quamvis
Forſan & à lacrimis humida facta meis.
Scilicet audieram dubium tibi pectoris æſtum:
Æſtus & in lacrimas fluxerat ille meas.
Attamen appoſito chartam ſiccavimus igni,
Quíque meo flagrat pectore, juvit Amor.
Scribe, ait, HONOVINGA: tibi qui morte parentis
Tranſijt in curas, & tua juſſa puer.
Nunc juvenis vario, dubióque CANISIUS æſtu
Nutat, ut incerto puppis itura mari.
Fac conſtet: nupérque tibi quæ viſa fuêre,
Deferat hæc promptâ ſcripta tabella notâ.
Protinus arripio calamum, mihi proximus adſtat,
Et face ſcribentem dirigit ales Amor.
Tempus erat, laſſos quo primùm ſomnus in artus,
Serpit: & accenſis ignibus aſtra micant.

Ad-

1. *Vahalis fluvius Noviomagum alluens Caniſij patriam.*

2. *Rhenus fluvius, ad cujus ripam Arnhemium adjacet Geldriæ oppidum, ubi tum Honovinga Caniſij Matertera habitabat ſecundo abs Noviomago lapide.*

Adſtabam clauſo, mecúmque relicta, cubili,
Mox veſpertinas compoſitura preces.
Cùm ſubitò coram viſa eſt deſcendere nubes:
Candidus & nubi prævius Ales erat.
In manibus frondes oleæ, riſúſque per ora:
Pacificum ſcires quod meditatur opus.
Hic ubi vibratâ nebulam diſcuſſit olivâ:
Obſtupui ſubitos ora tuliſſe viros.
Inſolita his facies, attonſi fronte capilli:
Velabant imos pallia nigra pedes.
Quémque vocent aliæ vultum rigidúmque truçémque:
Judice me, mixta ſorte modeſtus erat.
In dextra calami (calamos haſtilia tractant)
Jámque parant ſcriptis bella movere ſuis.
Cuíque ſacrum JESU rutilabat pectore nomen
Igniti ſpecies pectoris illa fuit.
O! quantum gens illa ſacris operabitur aris,
Cultoréſque novos officioſa dabit!
His fœdæ fugient ſub Tartara nigra phalanges,
Virginitáſque albis læta redibit equis,
Seu calamo fuerint, agitandavé prælia voce:
Et calami, & doctæ prælia vocis erunt.
Quid? quod noſtra iſtis vinces Germania caſtris
Colla gemens duro ſuccubuiſſe jugo?
Hæc ego dum ſpecto: ſubitò te in lumine vidi
Ad primos Myſtæ procubuiſſe pedes.
Primus erat turmâ (quantum reminiſcor) in iſt
Nomine, Theiologô nec minus arte, 3. Faber,

Hun

Hunc petis amplexu: pulláque in veste sodalis
 Pallatos auges ad nova bella viros.
Ergo age, perge nepos istis te jungere castris,
 Devotáque move fortia bella manu.
Si bene conjicio magnæ præludia pugnæ,
 Et faciles aditus prima juventa dedit.
Scilicet annorum prima, incunabula Christus
 Surripuit, versus ad pia facta jocis.
Nil tibi cum nucibus, longæ nec arundinis usu:
 Ne teretes cura est exagitate trochos.
Privatas pictis aras decorare tabellis,
 Sæpius & Mystam fingere, lusus erat.
Parvula sacra facis, dicísque precantia verba,
 Accumulant justas turba pusilla preces
Et modò voce puer, pueros modò fonte piabas:
 Ista rudimenti signa fuêre tui.
Quid? quòd & in teneros sævîsti funibus artus,
 Membráque portandas edidicere cruces?
Cætera cur sileam? nec enim meminisse nocebit,
 Patrâsti parvus qualiacunque puer.
Sæpe, orbi quando jejunia verna redibant,
 Cùm furit 4. Ogygio concita turba Deo:

Cùm

3. Petrus Faber primus Ignatij socius, qui tum per Germaniam animarum saluti vacabat: quem Moguntiæ agentem, primùm Canisius adijt, ut in argumento dictum est.

4. Ogygius Bacchus dictus est ab Ovidio, & temulentiæ Deus à Poëtis habitus. Noviomagum reversus ad nuptias contrahendas sollicitatur: proposita Juris Civilis, in quo parens ejus Jabus Canisius excelluerat, agitatione.

Cùm passim turpésque joci, madidæque pe
pinæ,
Et resonant fœdis compita fracta sonis.
Tunc ego te didici solis radicibus usum,
Oráque gustato continuisse mero.
Increpuit mater; quid agis? quid sævior, i
quit,
Dura CANISIADE nec tua bella moves?
Hæc permitte viris, quibus est robustior ætas?
Ossa tibi, puri cætera lactis habes.
Protinus illacrimans scelus ah! scelus optim
mater,
(Si nescis) cæcos ducit in arma viros.
Arma illis Bacchus positus ferventia mensis:
Arma illis Paphiæ tela facésque deæ.
Ipse ego non plorem? dapibus neque parci
utar?
Neç mihi sit fuso gratior unda mero?
Da veniam, mater; licitæ patet area pugnæ:
Hîc puer, & miles, victor & esse potest.
Talis eras: quid nunc dubio certamine nutas,
Si pridem est puero laurea parta tibi?
Scimus: blandus Hymen tacitis tibi nict
ocellis.
Propositóque 6. Themis te trahit alba foro.
Crede mihi, latet hac fallaci sæpe sub herba,
Sæpe per & placidas saxa-petuntur aquas.
Ergo age, quære viros: illis te junge Sodalem;
Materiem, quâ sis obsequiosus, habes.

N

6. *Themis Justitiæ Præses habita: nam teste Fe*
Θέμις *idem quod fas.*

Nec malè vaticinor: totos sævire per agros,
Fama est, & rabidas ire, redire feras.
Infremuêre lupi circùm præsepia! 7. Rhenus
Audiit, & gelidis palluit 8. Ister aquis.
Quid cessas? Stygias urge latratibus umbras:
Inque fidem veram 9. Nominis adde notam.
Utque reor, facies: istud Matertera poscit:
Hæc in te titulum, juráque matris habet.
Illa mihi moriens, soror ô! soror optima dixit,
Abstrahor: applicitâ fœdera junge manu.
Quem (rogo) nunc parvum pasisque tibíque nepotem
Linquimus, in curas transeat ille tuas.
Scilicet ille tibi, castæ, Germana, MARIÆ
In castas artes erudiendus erit.
Annuimus voto, lacrimísque per ora profusis,
Nil illi potui dicere, præter, erit.
Ex hinc vota frequens, & verba frequentia fudi,
Et tibi quod mater debuit esse, fui.
Cætera dent Superi: pullo sic nubis amictu
10. Virginei castas corporis abde nives.

H Scri-

7. *Rhenus Germaniæ fluvius.*

8. *Ister sive Danubius amnis celebratissimus Germaniam longo tractu, Astriámque alluens.*

9. *Canisius juxta nominis Etymon & gesta.* Canis Austriacus *ab Hæreticis dictus. Sacchinus in vita lib.* 1. *n.* 10.

10. *Perpetuam atque illibatam virginitatem luit.*

Scribere plura libet: tibi sed scribenda relinquo.
Hinc calamo trames sæpe terendus erit.
Cúmque tibi tardè supremam neverit horam.
Stamine nec pullo de tribus una soror.
Forsitan hoc aliquis signabit marmora versu,
Accola quem Rheni, posteritásque leget:
Hâc jacet exanimis, recubátque CANISIUS *urnâ,*
Quem stupuit gelidis Rhenus & Ister aquis.
Depositos cineres lugens Germania servat,
Ingenium libri: spiritus astra tenet.

EPI

EPISTOLA QUINTA.

ARGUMENTUM.

STANISLAUS KOSTKA *illustri apud Polonos genere oriundus, cùm adolescens in Societatem* JESU *admissus esset, primo ipso tyrocinii tanto animi sensu, actúque in divina ferri cœpit, ut sæpe sæpius inter orandum madefacta lintea, æstuanti pectori applicanda forent: Porrò crescente in dies amoris incendio, idque impatientiùs jam ferenti* STANISLAO *evenit, ut sub festum Assumptæ in cælum Virginis (quam ut matrem tenerrimè amabat) mira animum hinc mingrandi ad cælum cupiditas incesseret. Quocirca compositâ hac Epistolâ* MARIAM *orat, ne desiderium suum ultra differat, frustreturve: quò minùs proximus apud cælites triumphis intersit. Neque profectò incassùm vota recidêre: Quippe post paulò febre correptus est: quæ tametsi lenta primùm, eò tamen sensim paucósque intra dies invaluit, ut de castis visceribus adolescentem anno ætatis circiter vigesimo terris ereptum, cælo transmiserit: ipsa Assumptæ in cælum virginis sacra nocte, anno Christi, 1569.* Franciscus Sacchinus in ejus vita.

Koſtka Deiparæ.

j.7.D.

SYMBOLUM.

Quid navem, ſagittamque tenſo fune laxatam intueris? Illa in portum, hæc in cælum tendit: Non aliter *Koſtka*, amoris igniti impatiens ima detrectat, cælúmque animo petit; quò *Maria*, quam, ut Matrem, unicè diligebat, recepta eſt, Adeò de tribus iſtis verum quod cecinit Vates.

Nequeunt laxata teneri.

Koſt-

Koſtka Deiparæ.

DA veniam, cæli decus auguſtale, MARIA,
Si tibi nunc à me littera ſcripta venit.
Scribere juſſit Amor (cælo licèt omnia nôris)
Impulit is timidas ad ſua juſſa manus.
Subſtitimus primò: calamum pudor ipſe retentans,
Quid tibi nunc tandem, KOSTKA, paratur? ait.
Verte aliò mentem, precibus contexe coronam!
Gratior eſt Dominæ texta corona tuæ.
Quid faciam? adverſum hinc amor, hinc reverentia pugnant;
Hæc calami curſum ſupprimit, ille movet.
Ut ſcribam; vereor præfigere, KOSTKA PARENTI.
Sis mihi cara licèt, plûſque parente parens.
Urimur? ô bona Diva, & (ſi licet) ô bona Mater,
Urimur: ô! quanto pectus ab igne calet.
Lintea traduntur frigentibus humida lymphis:
Lintea ſed flammas non domitura meas.
Quod facitis, dixi, gratum eſt, ſed inutile nobis;
Non profectúras quid mihi fertis aquas:
Exteriùs gelido corpus perfunditis imbre:
Attamen interiùs, quo cremor, ignis adeſt.
Optavi quoties velut igni lampas edace,
Deficere ante aras, ô mea Diva, tuas!
Optavi quoties, ut, quæ tibi ſacra micabat
Teda, foret vitæ terminus ille meæ:

Optâsse hoc licuit: tedæ consumitur ignis:
Majus at in nostro pectore robur habet.
Eloquar? an nostræ nunc est opus indice flamæ?
Nec tibi sat noster cognitus extat amor?
Proxima lux oritur purâ spectabilis aurâ:
Suscitat ardores proxima pompa meos.
Hæc tibi, qua fugeres terras, fuit ultima, Virgo;
Quâ cælum peteres, prima sed illa fuit.
Fingo animo plausus, lætóque sonantia cælo
Tympana; mille tubas audio, mille fides.
Aligeri circùm volitant, fulgéntque ministri,
Et fervet totâ cælica pompa viâ.
Pars Arabum complet nebuloso compita fumo;
Pars liquidum strato lumine vestit iter.
Emicat ante alios juvenum lectissima turba;
(Sic nobis pompæ fingitur umbra tuæ)
Cæsaries, illis purum flavescit in aurum,
Oráque formoso candidiora die,
Ornat palma manus, humeros bombycina vestis,
Palláque non tactas vincere jussa nives.
Ponè subis; vivis certat tua palla pyropis,
Et superat, quidquid gemmifer orbis habet.
Fallimur: hoc oculi vitium est: abscedite gemmæ:
Plùs satis aurata conspicienda comâ es.
Illic, castus Amor pulchra statione moratur,
Aurea déque tuo spicula crine legit.
Quid referam, quali raperis super æthera curru?
Qualis hic auriga est, talis an alter erit?
Non

Non sic vectus iit, voluit cum splendidus auro
Davides 1. Solymas conciliare nurus.
Non sic aërio raptus qui turbine 2 Vates
Dicitur ignitis îsle per alta rotis.
Nempe humero Matri Natus subit; ille parentem
Sustinet, & famulâ ducit ad astra manu.
Quidquid id est; farine licet? tuus ille lacunam
(Si nescis) aliqua parte triumphus habet
Scilicet alta patent domitis Capitolia turbis:
Captivo sine me, me sine, mater, abis?
Ille ego sum; dulces hærent in corde sagittæ,
Méque tuo strictâ compede vincit Amor.
Jámque per æthereos ferris Regina penates,
Sub pedibusque micant sidera pressa tuis.
Empyrei, quà summa patent penetralia, cæli
Panditur occursu janua laxa tuo.
O! ibi quot plausus! tibi quæ præconia certant?
Deficit hoc uno littera nostra loco.
Dicite, vos nitidæ, cæli gens aurea, Mentes,
Dicite: adhuc imâ KOSTKA tenetur humo.
Sæpe tamen spectare juvat mea gaudia cælum,
Fallor: & hoc uno pectora nostra dolent!
Nam quoties specto, toties, incendia crescunt,
Nequidquam lacrimis imminuenda meis.

1. *Salomon à Davide Patre. qui sibi ferculum seu rhedam triumphalem magnificentissimè extruxit, & hoc, ut habet Scripturæ Textus.* Cant. 3. propter Jerusalem. 2. *Elias Propheta, qui curru igneo in cælum raptus est.* Lib. 4. Reg. cap. 2.

Scribimus interea: quid enim si temperet ignem,
Leniat & quæstus dextera mota meos:
At quantò mallem, quàm scriberet, illa triumpho
Spargeret Elysias officiosa rosas!
Aut etiam Angelicæ quæ promicat agmine turbæ,
Facundum digitis sollicitaret ebur!
Differimur votis, & adhuc tellure moramur?
Munera ferre tamen qualiacunque juvat
Est locus extremo quà se formosior horto,
Pendulàque æstivam vitis opacat humum;
Illic formosâ te sistis imagine, Virgo,
Et quiddam templi textilis instar habes.
Illic 3. LOIOLIDÛM turba exiguissima laudes
Assolet, & Dominæ reddere vota suæ.
Vidi ego, qui violas qui candida lilia ferret,
Plenáque purpureis rubra canistra rosis.
Ivimus, & ternam Divæ lustravimus ædem:
Æde sub hac etiam plurimus hospes eram,
Esto veris honor spatioso floreat horto:
At mihi præ reliquis angulus ille placet.
Illic succrescunt dulces maturiùs uvæ,
Mercedémque suæ proximitatis habent.
Quid? quòd aves ista dicuntur sæpe sub umbra,
Dulciùs assueto perstrepuisse sono?
Hîc philomela, sacram starem cùm nuper ad aram,
Virgineos certans evolüisse globos;

Non

3. *Novitij Societis JEsu; utique Lojolides, abs D. Ignatio de Lojola Fundatore dicti.*

Non ego falsa loquor, celeri dum garrula voce
Turbinat introrsum, pœnè canebat, AVE
Quicquid ist est, modicâ geritur res tota tabellâ:
Altera sunt cantus, altera dona rosæ
Quin majora sequor? cælóque effundor aperto
Aurea, quà rutilum pompa præivit iter?
Mens petit alta quidem, sed corpore deprimor uno:
Ut levis aspersâ pluma residet aquâ.
Angela, quisquis amas, & quisquis in aëra 4. Vatem
Diceris ætherеâ surripuisse via.
Me quoque tolle precor, gravis haud ego sarcina: namque
Aligerum KOSTKAM jam propè fecit Amor.
Si satis esse nequit, quo tollar in æthera, crinis:
Me toto, si vis, corpore ferre potes.
Annuit ille quidem; Dominæ sed jussa morantur,
Inquit: fac votis annuat illa tuis.
Ergo ad te redeunt mea vota novissima Mater:
Quam nequeunt alij, tu potes, affer opem.
Cur ego spectator vestræ non advolo pompæ.
Unus ut è multis ponè pedester eam.
Insequerer plausus, & longa per atria cæli
Angelicum humanâ voce sonaret AVE.

H 5 Quin

4. *Habacuc Propheta, qui è Palestina in Babyloniam per unum crinem capitis ab Angelo aelatus est: prandium Danieli, qui in fovea attinebatur, laturus.* Dan. 14.

Quin etiam Dominæ, qua fas, vicinior irem,
Et premerem sacrum Virginis usque latus
Quòd si fortè aliquis pompa spectator in illa,
Quo propior tendit, diceret, iste puer?
Crediderim ut dicas, mea Diva, suaviter illi!
Mitte queri, KOSTKA est; est meus iste puer.
Parce tamen, voto si fors peccavimus isto:
Non patitur frenos, qui violenter amat.
Quid? quod nec voto tantum, peccamus & irâ,
Quæ mihi nescio quò pectus amantis agit.
Sæpe (fatebor enim) qui me nunc urit, Amorem,
Contendi justas non habuisse faces.
Ecquid amor (dixi) quid vitæ stamina differs?
Cætera concedunt ignibus, ista manent:
Quin exile mihi, teneor quo corpore filum,
Admoto propiùs lampadis igne cremas?
Sæpius indignor repetitis ora madere,
Fletibus & lacrimas criminor ipse meas.
Staminibus modicis astringor, aranea, texit
Qualia, vel picti qualia 5. Seres habent.
Tótque oculis fundo dudum lacrimantibus imbres,
Nec pereunt vitæ fila minuta meæ!
An quia vita mihi primo pubescit in ævo,
Huc parcit sævas 6. Parca tulisse manus?

Inà

5. Seres Syriæ Asiaticæ populi, qui ex arboribus lanam tenuissimis filis depexunt, conficiúntque id genus panni, quod Sericum vocamus.

Inferat; atque utinam ferali forfice telam,
   Et resecet mediâ stamina rapta colo.
Est propè, ut invideam pubentis floribus horti,
   Quæque citò teneræ carpitur ungue rosæ.
Ipse ego permissâ quotiès hanc colligo dextrâ:
   Flos utinam vitæ (dico) sit ille meæ!
Cur sic non legitur primævâ KOSTKA juventâ?
   Cur numerum lectis non facit ille rosis?
Decerpi lucrum est: qui primo manè virebat
   Flosculus, interdum vespere læsus obit.
Vel gravis hunc æstas, vel turbidus opprimit imber:
   Heu, mihi! ne simili vulnere KOSTKA gemam;
Cætera cur taceo? nuper, mea DIVA, nitebas
   Flore novo castas impediente comas.
Candida virgineo gestabas lilia serto,
   Quæque regis dominâ cælica sceptra manu.
Ut vidi, ingemui! tacitóque in pectore dixi:
   Certa, precor, fati sint ea signa mei!

H 6 Dum-

6. Parcæ, per Antiphrasin sic dictæ, quòd minimè parcant. Tres sunt quæ mortalium vitæ stamina dispensant, ut Poëtæ fabulati sunt: quarum nomina & officia hoc dicto circumferuntur.
Cloto colum bajulat, Lachesis net, & Atropos occat.
Easdémq; Hesiodus canit Mortalibus, sive Nascentibus hominibus conferre bonum & malum.
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἔχειν ἀγαθόν τε, καὶ κακόν τε.

Dummodò sic, duro succumbat KOSTKA tyranno,
Japoniámque premat sanginolentus humum.
Sed facienda loquor: vellem quæ facta fuêre,
In nostras possent illa redire manus.
Quid mihi, si natum dederis, velut antè dedisti,
Deliciásque tuas, deliciásque meas?
Non foret ille tibi pretio reddendus eodem;
Nec latâ quamvis (crede) rediret ope.
Amplexus premerrem plúsquam languente lacerto,
Plúsque 7 Viennæâ vincula blanda morâ,
Cædere si vellet, contrà violentior irem:
Verbáque suppetias viribus ista darent.
Vel duc me ad matrem; vel te, puer aurec, sistam:
Non aliâ nobis lege solutus eris.
Scribere plura libet; sed qui mihi depluit imber,
Impedit, & lacrimis humida charta meis.
Cætera qui dicat 8. Laurentius inter ovantes
Facundus pro me nuntius alter erit.

Sci

7. Adolescens Viennæ Austriæ dum studijs vacat in morbum incidit: à quo tamen Virginis patrocinio quæ ei apparuit, & puerulum JEsum in ulna tradit, brevi convalnit.

8. S. Laurentius Martyr, qui ei ex sortione menstrua Patronus obtigerat.

Scit bene, quid flammæ, quid magna incendia possunt:
Scit bene, quas vires ignis amoris habet.
Ergo age, sique faves KOSTKÆ, pia Mater, amanti,
Accipe cum votis ultima verba meis.
Nil mihi rescribas, tua sit sed Epistola morbus:
Quámque tulisti olim, nunc mihi redde febrem.
Scilicet hæc meliùs, quàm quævis littera dicet,
Venarum pulsu languidiore, veni.

EPISTOLA SEXTA.

ARGUMENTUM.

FERDINANDUS GONZAGA Imperij Princeps & Castillionis Stiverorum in Gallia Cisalpina Marchio, ex Mantuæ Ducibus: cùm ex MARTHA FANA SANTENIA Illustrissima apud Taurinos fœmina, ALOYSIUM natu inter liberos maximum tulisset: nihil antiquius habuit, quàm ut eundem statim â prima juventa Nobilium exercitijs erudiret, sperans fore, uti prosapiæ splendori, ijs gradibus ad gloriam niteretur. Sed cùm è diverso Deus juvenem divinarum rerum illicijs captum Societati sensim initiaret: gravis concertatio exorta est: ALOYSIO hinc abeundi facultatem, inde parente Marchione repulsam pertinaciter agitantibus. Cùm igitur ALOYSIUS frustrà captatas, & occlusas precibus paternas aures animadverteret: jámque voti sui impatientior: ad CLAUDIUM AQUAVIVAM, qui per id tempus Societatem universam cum supremo Imperio Romæ administrabat, hanc Epistolam scribit. In qua & animi sui affectum votúmque aperit, quo Societati se se addixerat: vetare autem parentem obstinatiùs: quo tamen nequidquam pensi habito, postulat in Societatem admitti. Inflexit hic adolescentiæ

tiæ

gis ardor, non modo AQUAVIVÆ, *sed & parentis animum; adeoque factum, ut Societati pòst paulò adscriberetur: in qua interea sexennium, quod vixit, ita ad virtutem sese exercuit, ut vita functus, ac miraculorum famâ clarus,* Beati & Angelici *nominibus, Summorum Pontificum auctoritate, insignitus fuerit. Obijt Romæ Anno Christi 1591.*

P. Virgilius Cepario, in ejus vita.

Aloy-

Aloysius Aquavivæ.

182.

SYMBOLUM.

Cervus hic ad fontem, ut vides, cursu emicans, pro ingenti desiderio est: ita enim & suum prodidit Vates Regius Ps. 41. Neque in *Aloysio* id desideres, qui per Epistolam ad *Aquavivam* accedere festinat. Quare bene de utroque:

Vivit, si repperit undam.

Aloysius Aquaviæ,

Mittit ALOYSIUS, quam non habet ipse, salutem;
Et nisi Romanâ non habiturus ope.
Mittit aquæ sitiens violento torridus æstu;
Quam nec, si cupiat, dissimulare potest.
Attamen ut scripto prodam mea vota libello;
Et calamo nigræ vix fluit humor aquæ.
Sed bene, quòd nostros ut scribere possit amores,
Quóque fluat, lacrimas combibit ille meas.
Scribimus, atq; utinam quo scribimus ire liceret,
Próque manu, pedibus conficeretur opus:
Tunc ego, cerve, velim rapido te vincere cursu,
Ad gelidas quando curris anhelus aquas,
Novimus & fontes: & quæ sic currere cogit,
Majus nostra sitis, quàm tua calcar habet.
Differor interea: solùm brevis iste libellus
Romanum pro me carpere gestit iter,
Hæc ego dum scribo: pernix i littera, dixi:
Pro penna, meus hic, quem geris, ignis erat.
I, licet. ad Latios propera, mea pagina, fontes,
Puráque Romani quære fluenta soli.
Sed cave fallaris: neque primi fluminis undas
Sedandis aptas ignibus esse puta.
Nil tibi cum Tibri: mediam licèt influat urbem,
Spumantíque vado turgidus arva riget.
Est qui 1 felici fons illic labitur unda.
Est qui 2. Virgineas egerit alter aquas.

Ah!

1. 2. *Præcipui urbis Romæ fontes, vulgò dicti*, Aqua Felice, Aqua Virgine.

Ah! moneo, ne te speciosa hæc nomina fallant;
Non facit ad flammas ille, nec ille meas.
Sed propè quá primo surgunt Capitolia clivo,
3. Et 3. Jesu Matris nomine templa tenet,
Illic, quas petimus lymphas, AQUAVIVA ministrat,
Non alio nostra est fonte levanda sitis.
Hei mihi! jam toto currunt ea flumina mundo,
Quósque bibat rivos Indus, & Indus habet.
Jam novus insolitas Japon miratur aristas,
Germináque ex istis non sua cernit aquis.
Maurica (sic fama est) isto quoque fonte rigata
Edidicit culto mollior esse solo.
Castiiio tamen aret adhuc; neque littora circùm,
Quod læto vireant cespite, lympha fuit!
Jam scio, reddiderint cur parcas jugera messes
Non terræ vitium, fluminis illud erat.
Interea dum vana queror, fons irrigat urbem;
Illuc sunt animi vota ferenda mei.
Vera loqui certum est; nec enim, Pater optime, fallit,
Qui calet in nostro pectore verus amor.
Ad nova bella vocat, quorum est IGNATIUS auctor,
Dúxque ciet fortes ad nova signa viros.
Sæpius ille (alto seu sol micat igneus orbe,
Seu vaga nocturnis Cynthia fulget equis.)

Sæpiu

3. *Templum Domûs Professæ Societatis JEsu, quo antea Maria de Strada appellabatur.*

Sæpius ille mihi, GONZAGA, susurrat in aurem
Quando novus JESU nomine miles eris?
Quid tibi cum titulis? quid magna palatia prosunt?
Quid tibi, quòd claros Mantua donat avos?
Pars quota laudis erit, variâ si Marchio linguâ
Castilionæi diceris esse soli?
Respice LOIOLAM: titulorum insignia ponit,
Major ut abjecta nobilitate foret.
Dic age: cur illo nondum duce tendis in hostem,
Adstringísque tuas ad sua bella manus?
Hæc ubi fatus Amor, lateri se junxit amicum;
Primáque militiæ signa fuêre novæ
Néve recusarem, tedis ardentibus urget,
Et sacro totas occupat igne fibras,
Quid facis? exclamo. GONZAGAM mitiùs ure:
Porrigimus victas in tua jura manus.
Aut ego succumbam properati vulnere lethi:
Aut ego LOIOLA sub duce miles ero.
Si tempus petitur, quo primùm exarsimus; æstas
Incaluit flammis jam propè quinta meis.
Aspice 4 LOIOLIDÛM juvat ut præludere castris:
Præcingunt nostrum pallia nigra latus.
Scilicet ex illo, quo nunc quoque carpimur igne!
Purpura (crede) mihi nil nisi visa rubor.

Adde,

4. *Impetrat à parente Marchione, ut Ecclesiastico habitu utatur.*

Adde, quòd & Christo 5. castum mea corpori munus
Tradiderim, Paphiâ non violenda face.
Lilia Virgineis inerant tum forsitan aris;
Illa mei, dixi, signa pudoris erunt.
Hinc flos ille placet, istísque coloribus olim,
Inque meâ pingi 6. lilia casta manu.
Nec tamen idcirco fulgor mihi displicet ostri,
Sertáque purpureæ sanguinolenta rosæ,
Nimirum, quod amo, nomen bene pingitur illâ,
Sanguineo JESU convenit iste color.
Milite me crescat LOJOLÆ exercitus uno;
Dignáque sanguineâ bella movebo rosâ.
Sive jubes, visam postremis Japonas oris.
Sive jubes, Brasilæ barbara tesqua plagæ.
Audacem me fecit Amor: sit copia tantum;
Clausa petam rigidâ Sinicâ regna serâ.
Riccius 7. hos Italo perrupit robore vectes:
Ut sequar, hic justa plùs mihi parte favet.
Nec vereor tepidis stillantia funera cultris;
Est mihi, qui fosso pectore sanguis eat,
Si Japon Italo de sanguine crescere debet,
Crescat; at ille meo sanguine crescat ager.
Extera quid memoro? me bella domestica cingunt:
Non expectato septus ab hoste premor.

Nam

5. Octennis castitatem Deo & Mariæ vovet.
6 Cum liliis depingi solitus est
7. P. Matthæus Ricci Italus, primus Sociorum in Sinense regnum penetrat anno 1582.

Nam pater immeritâ clausum me detinet irâ,
 Víxque pedem primo limine ferre sinit,
Credideram certè flecti potuisse rogando:
 Seu prece, seu lacrimis aggrederemur opus;
Ivimus in blandas demisso poplite voces;
 Mollior at nostrâ non fuit ille prece.
Addidimus lacrimas: lacrimæ volvuntur inanes;
 Excipe, quòd flammas hæc alit unda meas.
Sic ego detineor patriis sine crimine septis?
 Nec video faciles inde, nec inde vias.
Ah! utinam verum, quod primis mater in annis
 Sæpe mihi puero vaticinata fuit?
Angele mi, (sic me puerum vocitare solebat)
 Angele mi, puris Angele digne rosis.
Scilicet ut patrio de carcere liber abirem,
 Jam foret optatæ penna parata fugæ.
Desererem patrios, septa invidiosa, penates,
 Aëriâ properans ad mea vota viâ
Et licèt effusis stagnet 8. Benacus in undis,
 Tranarem liquidum jam novus ales iter,
Non ego formido, ne lapsus ab æthere signem
 Nomine ALOYSAS naufragus alter aquas.
Dædalus 9. Icarias cerâ malè finxerat alas?
 Non metuunt solvi, quas mihi finxit Amor,
Sed fateor, locus hic tales non efficit: at quò
 Tendimus, IO. ANGELICOS efficit iste locus.
Quid referam, quoties volui, cùm nascerer infans,
 Prima mihi tenuem tecta fuisse casam?

Quid

8. *Benatus*, *vulgò* Lago di garda; *Jabus est prope Castilionem.*

Quid referam, quoties GONZAGÆ nomina genᵃ-
tis,
 Esse queror votis invidiosa meis?
I nunc, quisquis amas, magno de sanguine nasci:
 Pœna mihi, magnos quòd numeremus avos.
Interea toto quid versem tempore, quæras
 Forsitan à patria dum vetor ire domo?
Sæpe fugã meditor: nec enim sic fugero primus;
 Fecit & hoc nobis 11 KOSTKA Polonus iter.
Austriaca fertur juvenis fugisse Viennâ,
 Et Larij ignotas corripuisse vias:
Ne tamen incerto captaret devia gressu;
 Lampade succensa prævius ibat Amor.
Nec fratrem impediit frater, licèt usque secutus
 Nec fuit abruptâ præda retenta fugâ.
Sic fugiturus ego nuper quoque (vera fatebor)
 Ni fratrem frater præpediisset, eram.

Quid

9. Dædalus Atheniensis faber egregius fuit: quem Poëtæ fabulantur, alas cerâ sibi finxisse ad volandum, ut è Creta, ubi cum filio attinebatur, fugeret. Cùm autem Icarus altiùs volaret, ardore solis liquefacta alarum cera in mare decidit, quòd ex eo Icarium mare dictum est. De quo Ovid lib. 3. Tristium Icarus Icarias nomine fecit aquas.

10. Angelici Juvenis titulo à Gregorio XV. Pontifice auctus est, anno 1612.

11. Stanislaus Kostka Vienna, ubi operam litteris dabat occultè in Italiam profectus est, quò Societati se traderet, per iter multis favoribus ab Angelis & B. Maria cumulatus.

Quid, Rudolphe, paras? quid contrà niteris? inquam:
Obsistis votis quid puer ipse tuis?
Ah! sine me, quò ducit Amor: ditabere facto:
Grande fugæ pretium, Marchio, frater eris.
Nequidquam fugit ille citus, meditatáque prodit,
Fortiùs occlusâ præpedienda domo.
Intereà causis non apparentibus æger,
Nescio quis dudum corpora languor habet.
Sæpe dapes inter, gemitus sine voce profundo:
Miscentur lacrimis pocula sæpe meis.
Quósque imbres oculos vino impluit, ora resorbent?
Ne desit pluviæ vena perennis aquæ
Prima mihi genitrix, inquit, GONZAGA, laboras?
Prima malum febrem dixit: amoris erat.
Accitur Medicus, tentatur pollice vena:
Jussáque dilutæ potio fertur aquæ.
Quid facitis? (dixi) si me tenet ignea febris,
Sedare hos æstus unica lympha potest.
Parce parens, natum medico corrumpere potu:
Sanus erit; tantùm, quò cupit ire, sine
Sic mihi lux agitur, neque noctis amicior hora est,
Nec minùs est lacrimis fertilis illa meis.
Et quid enim toties deludor imagine somni,
Dum subit irrepens lumina fessa sopor.
Nam prope nunc videor Latios accedere muros:
Nunc LOIOLÆAS, tecta cupita, fores.

Jam videor ſacro deſcribere nomen in albo ;
  Et circum pullâ corpore veſte regi ,
Eſt etiam , qui me ſuſpiria ducere narret ;
  Verbáque cum ſomnis miſta ciere meis.
Jam fontem , GONZAGA , tenes : (ita dicere narrat)
  Plenáque jam *Vivæ* pocula ſumis *Aquæ*.
Ah ! utinam mediâ dicamus talia Româ ,
  Nec toties ſenſus fallat imago meos !
Certè ego cùm ſomno linquor ; ſeu manè rubente ,
  Seu ſubito caſu , lumina noſtra madent.
Vel quia ſopitos luſerunt gaudia ſenſus :
  Vel quia cum ſomno rapta fuère meo.
Eſt mihi funereâ pendentis ab arbore Chriſti
  Effigies 12. rubeis conſpicienda notis.
Illi ſæpe meos commendo mœſtus amores :
  Accipit amplexus ſæpius illa meos.
Chriſte, per has lacrimas , per & hæc ſuſpiria , dico :
  Fac, precor , ô! ſocium me tibi jungat Amor.
Nec labor efficere eſt , ſimiles propè dicimur ambo :
  Tu cruce , detineor carcere fixus ego.
Effundis lacrimas , oculis rorantibus aſto ?
  Sanguine membra rubes,& mihi ſanguis abit.
Ite flagra in fontem , rubicundi currite rivi ,
  Quo mea ſanguineis culpa lavetur aquis.

Et

12. Solitus fuit Aloyſius ſecreto in cubili , coram Crucifixi imagine ſepius orare , & flagellis acriter ſe cædere.

Et sitio exclamas : sitio quoque : scilicet intus
Quo cremor, ad *Vivas* ignis anhelat *Aquas*.
Ulterius nihil est, nisi tecum ut dicere possim,
(Et cupio) Natum deseris ergo Pater ?
Deserat, ô ! utinam, quem sic malè servat & odit :
Ah ! precor, admissi pœna sit illa mei.
Hæc ego : sed quoties Christo damus oscula; méq;
Applicitum blandâ crux fovet ista morâ.
Nescio, quæ mihi vox tacitè demissa per aurem ;
Quid GONZAGA, times ? Tu meus, inquit, eris.
Fac tantùm ut constes : Romã tua vota ferantur ;
Postmodò cum votis ipse ferêre tuis.
Altera vox vera est : Romam mea vota feruntur ;
Altera sed mallem vox modò vera foret.
Quis prohibet ? jubet ire Deus : mea dextra, siste ;
Cætera sunt pedibus conficienda meis.
Fallimur ? an toties duro placuisse parenti,
Quæ meruit pietas præmia, carcer erit ?
Huc adhibe vultus, pœnæ solamen, 13. Alexi ;
Túque fave cœptis, O ! 14. Calibyta, meis.
Grande rudimentũ posui, neq; vicimus hostem ;
Sanguine quò propior, fortiùs ille nocet.
Quid ? patrios vobis licuit fugisse penates ?
Si fugiam, facti criminis, author ero ?
Ah ! meliùs, redeat prisci bona temporis ætas ;
Et faveat, vobis qui bene favit Amor.
Tu quoque KOSTKA fave, cupidúmque amplectere fratrem,
15. Si pater ille mihi, qui tibi frater erat ;
Quid ? quòd jam cælo MARIÆ jungeris ? illinc,
Quod cupio auxilium, tu mihi ferre potes,

Dic age, si profugus præeunti jungar Jësu;
Judice vel tanto quod mihi crimen erit?
Hunc Solyme vidit sine matre, & crimine: quamvis
MARIÆ madidas viderit illa genas.
Cur sic non fugio? non hoc ego læsero matrem:
Porrigit hæc victas in mea vota manus.
Attamen expecto, donec, pater optime, Romā
Des mihi captandæ signa cupita viæ.
Inde velim discas, quàm jussa capessere promptus;
Et, precor, ut tantæ sint ea lucra moræ.
Ergo fave, longas neque gaudia differ in horas:
Sed citò, (namque potes,) me properare jube.
Per lacrimas oro (quoniam tibi scribimus illis)
Aspice, in hoc pallent quàm mea scripta loco.
Per sacros Nati, per castos Matris amores:
Utraque visceribus nomina scripta meis.
Per si quid terris usquam post sacra, Deúmque
LOIOLIDÛM populo charius esse potest.
Da mihi te facilem, nec duro perlege vultu,
Quæ postrema meus verba libellus habet.
Uror, ut accenso peritura bitumine cera:
Liquor, ut expressa de nive manat aqua.
Adde meas socio lacrimas, AQUAVIVA, fluenti
Et domitor flammæ sis, AQUAVIVA, meæ.

EPI

13. 14. Ambo enim paternos penates reliquerunt ut Deo vacarent.

15 Claudius Aquaviva, cui quondam Stanislau Kostka in Tyrocinio Romano convixerat.

EPISTOLA SEPTIMA.

ARGUMENTUM.

JOANNES BERCHMANNUS *Belga Diesthemij Brabantiæ oppido natus honestis parentibus, cùm à primâ pueritiâ virtutem coluisset: tandem B. Virginis patrocinio, quam eximiè ac singulariter semper in amoribus & cultu habuit, in Societatem admissus est, Mechliniæ Anno Christi 1616. ætatis circiter 18. Cùm autem absoluto Tyrocinio inde Romam missus esset ad Philosophica studia: mirùm quanto illic animo, litteris juxtà & virtuti incubuerit. Quippe crescente in dies erga Deiparam Virginem ejúsque immaculatam Conceptionem, affectu; eò tandem processit; uti coram venerabili Sacramento, ejusdem Virginis Conceptionem Immaculatam propugnandi, quà voce, quà stylo, votum, etiam scriptâ syngraphâ nuncuparit. Hanc igitur cum Epistola ad* B. VIRGINEM ASPRICOLLENSEM *in Belgio, ubi iter ex Diesthemij vicinia frequentior, primósque ad virtutem igniculos conceperat, ab eo trantmitti hîc fingimus, inter alia ejusdem Sacelli anathemata & donaria, appendendam Porrò in hac Epistola varia commemorat beneficia, quæ privatim sibi ipsi, publicéque Societati à B. Virgine collata prædicat; atque eò*

animum erigit ad ejusdem Virginis Conceptio- nem Immaculatam, quocumque terrarum mit- tatur, propugnandi: & scriptis etiam postero- rum memoriæ asserendi. Sed eo BERCHMAN- NI *affectu Deus ipse, ac Deipara contenti fuêre: siquidem pòst paulò annos duntaxat* 22. *natus Romæ obiit, relicta non exigua sancti- tatis opinione, anno Christi* 1621. *Idibus Au- gusti.* P. Virgil. Cepario in ejus vita parte 2.

Berch

Berchmannus B. Virgini Aſpricollenſi.

195·

SYMBOLUM.

Ægyptij ciconiâ & cane gratitudinem exprimebant : nos eiſdem *Berchmanni* gratum animum, quo *Virgini*, quidquid boni poſſidet, acceptum refert. Ne igitur mirêre, expreſſam in Symbolo celeritatem : bene enim in referendis gratijs aut curritur, aut volatur.

Ne fors oblivia culpent.

Berchmannus B. Virgini Aspricollensi.

DIVA cùi *Montis* culmen sacratur *Acuti*,
Quà tibi vicinas 1. Demera volvit aquas;
Da veniam, & parvæ cursum permitte tabellæ;
Natalem 2. repetit scilicet illa locum.
Nec tamen illa venit patrios visura penates.
Missáque ab Ausonijs Belga futura plagis.
Te petit, & pictis tua templa micantia votis.
Hæc illi captæ caussa fuêre viæ
Exiguâ (fateor) constant mea munera chartâ;
Charta tamen flammas continet illa meas.
Nempe mihi, tacitis dum texo rosaria labris,
Et vultu, & pallâ constitit albus Amor.
Casta placent: cultu sic te quoq; visimus, inquit;
Primáque MARIÆ tempora casta placent.
Hæc ubi: templa petit, manibúsque prehensat amicis;
Móxque Deo coram plura loquemur, ait.
Vix loca contigeram, quà devenerandus in ara
Triticeo Jesus conditus orbe latet. (dixit:
Cùm subitò, ecquid adhuc dubitas subscribere,
Scribe; Deus voti testis & auctor adest.
Scribo igitur, movet ille manum; juramus uterque:
O, Amor! ah! voti fida tabella mei.

Jám-

1. *Demera fluvius Sichemium alluens, juxta quod Aspricollensis Virgo colitur.*
2. *Diesthemium oppidum, Berchmanni patria, milliari parvo Sichemio distans.*

Jámque parabat iter, propè quà Sichemia tellus
Porrigit umbroſo templa colenda jugo.
I felix (dixi) pia pagina: nomina tolle,
Nec locus hic ASPER, nec tibi durus erat:
Sæpe jugum ſcandi ſaxis acclive: nec nunquam
Læſerunt teneros aſpera ſaxa pedes.
Quin meminiſſe juvat, faciliſq; recurſat imago,
Cùm puer huc ſociâ matre ſequebar iter.
Manè erat, vitreas Auroræ ſemina guttas.
Sparſerat irriguo Lucifer ortus equo.
Protinus egredior portis, circùm undique ſylvæ;
Pérque viam molli gutture cantat avis.
Crediderim, didiciſſe meos de Virgine ſenſus:
Et tibi, DIVA, ſacros inſtituiſſe choros.
Interdum, quoties effingimus ore MARIAM.
Et ſilet, & flexo poplite plaudit avis.
Ipſe ego de globulis (globulos tua ſerta tenebam)
Permiſtas cupidis paſſibus addo preces.
Mox ubi conſpecta eſt primùm domus addita colli,
Auget & hæc animos; ut properémque, facit.
Ah! quoties (recolo) curâ ſtudióque videndi
Proruit, & ſummam pes malè fixit humum!
Templa tenebamus: tua me rapiebat Imago
Querna; ſed ad flammas cerea facta meas.
Hîc ego BERCHMANNI (dicebam) Virgo clientis
Si memor es, vultu nec minùs aure fave
Parvus amans quamvis, magno tamẽ igne peruri
Optat, & in cultus fortiter ire tuos.
Scis? mea lux, inquam, materna 3. ut fuſus ab (alvo
Conceſſi in titulos, & tua jura puer.

Sabbata lucebant niveo ſplendentia cultu;
Ille dies vitæ candidus augur erat.
Non ego diffiteor: ſenſi tua ſpicula, ſenſi
Spicula Virgineâ tunc bene facta manu.
Nec cruor hoc fluxit de vulnere, lacrima fluxit;
Et pueri molles immaduêre genæ.
His mihi creſcebant repetitis corpora votis,
Ménſque mihi pariter fortior intus erat.
Peſtifer invidit, ſed caſſis viribus Orcus;
Non profecturas induit ille minas.
Scilicet à ſacris Laribus fortaſſe redibam,
Et vagus implexo calle viator eram.
Cùm [4] nigra nox cælo prætexitur, humida nimbis,
Et tonitru rutilas mox paritura faces.
Saga fuit (memini) ſic ſic, ô perfida, dixi,
Bella cie, ſtimulos nil niſi felis habes.
Vix ea fatus eram: cùm lapſo fulmine, felis
Ungue minax noſtros, corruit ante pedes,
Interea, Virgo, caſtris adſcribor Jësu:
Nec fuit hoc ſine te, præſidióque tuo.
Prima rudimenti tellus [5] Mechlinia teſtis:
Hæc mores vidit, compoſuítque meos,

Imus

3. Sabbato natus eſt Berchmanus, eodémque Societatem ingreſſus, ac demum eodem ſepultus.

4. Revertens ab æde Virginis, & per ſylvam errabundus, ſubito atque horribili tonitru percellitur maleficio ſagæ, quæ ſpecie felis ad pedes ejus evanuit tonitru ipſo ac fulgure, intra fragorem ac metum ſævientibus. *5. Mechlinia Brabantiæ urbs ſuper alia Concilio Regio nobilis: in qua Domus probationis Provinciæ Flandrobelgicæ Societatis JEſu.*

Imus in Ausoniam: (sed quid tamen omnia narrem)
Et comes ad Latias sis mihi, DIVA, plagas.
Ah! quoties sensi pluvio data vincula cælo,
Ne rueret subitis turbidus imber aquis.
Te duce concretas nivibus transcendimus 6. Alpes,
Saxáq; nocturno lubrica facta gelu.
Nec tamen obrigui, cecidi minùs: arcuit isthæc.
Qui tuus in nostro pectore flagrat amor.
Mox ubi Lauretæ tandem successimus ædi,
Sensi me totis incaluisse fibris.
Scilicet 7. intus eras, sed erat quoque parvulus intus:
Jactabas geminas túque puérque faces.
Hinc Latiæ postquam penetravi mœnia Romæ,
Templáque polluto non adeunda pede.
Nescio quî mémet 8. *Ferrati* nominis ædes,
Nilæǽque rapit relligionis opus,
Aspera cesserunt, redeunt *Ferrata*: sed ambo
Sub duro blandum nomine pondus habent.
Aspera sic nunquam, sic nunquam *Ferrea* Virgo
Esse solet, votis semper amica meis.
Quid tamen hæc memoro? LOIOLÆ plura ministras,
Quæ post in natos dividit ille suos.

6. *Alpes montes altissimi, & perpetuis nivibus operti, Italiam à Gallia separantes.* 7. *Pridie Natalitiorum Christi Lauretum appulit, ubi totam noctem magno æstu, animiq; solatio transegit.* 8. *Templum B. Virginis Romæ, quod vocant,* Di grotta Ferrata; *prodigiosè à S. Nilo, ubi ejusdem etiam corpus asservatur, conditum: ad quem locum magnus est populi concursus, eóque itare solitus Berchmannus;*

Testis 9. eris, Guttiere, cüi testata MARIÆ.
Fœdera Virgineus prodere jussit Amor.
Forsitan orabas primo calefactus Eoo,
Inque tuis oculis Virginis ara fuit.
Da veniam, Mater, votis traducimus, inquis;
Quæ tibi cura mei, discere gestit Amor.
Integra fovisti maternas castra sub ulnas;
Nunquid & exiguæ cura Cohortis erit:
Dixerat hæc; subitóque in lumina DIVA refulsit,
Virgineum laxo pectus operta sinu.
Et prior: ecquid adhuc dubitas, Guttiere? vereri
Desine, LOIOLÆ castra fovemus, ait.
Nec mora; laxa togæ subter confinia, tutus
LOIOLIDÆ populus Virginis hospes erat.
Hac mihi sub palla quæ non fiducia crescit,
Et rapit obstrictas ad pia bella manus?
Vincimus hinc, Mater: 10. nudóque rosaria collo
Erudiunt somnos in mea lucra meos.
Si quis (ut in somno) furvus surrepserit hostis,
Turbidáque ignavis sensibus arma movet,
Protinus appositi pavefactus imagine serti
Diffugit obscurâ noctis in antra fugâ.
Quid moror hîc, Virgo! tuus ô! BERCHMANNUS ad Indos
Gestit, & extremos orbis adire Sinas.

Quà-

9. P. Martinus Guttierez Hispanus coactam sub toga B. Virginis Societatem universam conspicit,
10. Berchmannus rosario B. Virginis collo imposito cubare & dormire solitus.

Quáque nigris Brasilus Phœbeâ lampade membris
Horret, & humanam dicitur esse dapem,
Proruet huc velox, motáque citatior aurâ:
Nil hunc barbaries, nil fera tela movent.
Candida Virgineis agitabit prælia signis,
Candidus & nivea te duce victor erit.
Quin & te PURAM cùm toto edixerit orbe,
Impressis II. figet casta trophæa typis.
Interea dum crescit adhuc, & fingitur ætas.
Pendeat ad postes ista tabella tuos:
BERCHMANNUS *puros* DIVÆ *tutabitur ortus;*
Sic amat, & scripto testificante vovet.
Tu quoq; fac, mea DIVA, *nigro quàm carus amictu,*
Tam tibi sit niveo pectore carus amans.

II *Votum emittit, primum librum (si edere contingat) de Immaculata Virginis Conceptione scribendi,*

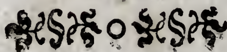

EPISTOLA OCTAVA.

ARGUMENTUM.

Cum hactenus hoc Tertio Epistolarum Libro nonnulla tractaverim, quæ ad SOCIETATEM *pertinebant: placuit hic quasi corollarij in modum, ejusdem* SOCIETATIS, *quam per prosopopœiam hîc inducimus, Epistolam addere. Scribit autem illa ad SUOS, qui in acie, & campo (ut ita loquar) cæteris ad cælestes palmas admissis, adhuc decertant. Et verò consentaneum visum est, quando annum Sæcularem fundatæ ab* IGNATIO SOCIETATIS *agimus: præclara facinora commemorare, quæ Majores nostri ad Dei gloriam, salutémque animarum patraverunt. Quod ipsum hac Epistola attingere studui:* SOCIETATEM *ipsam SUIS scribentem inducendo, eísque Majorum exempla ad virtutum veluti imaginem quandam exhibendo, quò quisque acriùs stimuletur, accendatúrque ad imitandum. Porrò neque inter scribendum rationes alias omisimus, quibus momenti aliquid inesse videri poterat ad suasionem: tametsi ad animatos suâpte SOCIOS sermo sit; neq; enim vetitum, quod vulgato proverbio discimus,*

Currentibus addere calcar.

Socie-

Societas JESU Filijs ſuis anno ſuo Sæculari.

103

SYMBOLUM.

Palma arbor & phœnix avis ſæcula patiuntur: nihilo ſeciùs *Societas* centum jam annos adulta, & florens. Quippe ut Palma adverſorum pondere preſſa, at non oppreſſa: & ſupra Phœnicis annos ſenectam ignorat, nedum exuit. Quam ergo jure, faventibus cælo terráque, ejusdem poſtibus affixeris!

A Sæculo & uſque in Sæculum.

SOCIETAS JESU FILIIS SUIS ANNO SUO SÆCULARI.

ILla ego transmissis cœlo notissima turmis,
  LOIOLÆ proles, LOIOLIDÚMQUE parens:
Pauca MEIS scribo, quos Magni castra Tonantis,
  Exercent, & adhuc infimus orbis habet.
Scribendi neque causa levis: centesima messis
  Exijt, & nivibus cana cucurrit hyems:
Ex quo Romani sacras ad Præsulis arces,
  LOIOLIDAS cœpi Mater habere viros.
Est aliquid, Phœnix toto cùm vivida sæclo,
  Instruit aggestos in sua busta crocos,
Est aliquid palmæ, centum crevisse per annos
  Tótque hyemes nitidâ sustinuisse comâ.
Talis ego: talem chari spectate Nepotes.
  LOIOLIDÆ peperit quos mihi fortis Amor.
Noscimur? an quoniam mihi littera fulgurat auro,
  Nescitur præsens unde movetur opus?
Illa ego sum, Magni qui Nomine dicor Jësu
  Semper in hostiles fortis itura globos.
Forsan at hìc aliquis motus novitate requirat,
  Cur mea sit rutilâ scripta tabella notâ.
Lætitiâ prodendus amor, victoria luce:
  Non facit ad palmas littera nigra meas.

Sic

1. Pauli Tertij Pontificis Maximi anno 1540. DD. Cosmæ & Damiano sacris ferijs. 27. Septembris.

Sic 2. quoque LOIOLIDES rutilo pinxisse colore
 Fertur, cœlitibus quod bene cessit opus.
Inspice quæ scribo, proles mea, disce parentem:
 Materies oculos exigit illa tuos.
Mons fuit, Empyreo similem propè dixeris: illi
 Diffusum toto vertice lumen erat.
Huc ego, centenus vixdum diluxerat annus,
 Rapta fui, Natos intuitura meos.
Scilicet exceptam passâ me sustulit alâ
 Penniger, & JESU nomine pictus Amor.
O! ibi quid vidi! fas sit mihi visa referre,
 Nec pigeat scriptis quæque notare meis.
Montis in ascensu, primíque ad limina clivi,
 Quá structus rutilâ fronte micabat apex.
Aliger occurrit vultúque, habitúque decorus,
 Atque prior: Genitrix Optima, vivis? ait.
Bis tibi lustra decem partu fluxêre secundo;
 Nec tamen hinc ulli facta videris anus.
Non tibi dens putris, non fœdo pupula fluxu?
 Infecit castas non tibi ruga genas. (astris,
Junge manum, & quantis cælum depinxeris
 Quæque illi dederis sidera, visa dabo.
Dixerat hæc, junxíque manum, rapidóque volatu
 Constitimus claras protinus ante fores.
Aurea gemmatis prostabant limina valvis,
 Ostiáque 3. appicto splendidiora Deo,

Pro-

2. *Solebat Ignatius Sanctorum res gestas, vario pictura genere, & quàm clarissimis litteris in codicem referre* Maffeius lib. I. c. 3.

3. *Nomine JEsu quod Societatis Symbolum, atque insigne est.*

Protinus agnovi, tacitóque in pectore dixi:
 LOIOLIDÆ populum continet iste locus.
Mox mihi diducto patuerunt atria poste,
 Atria conspectus detinuêre meos.
Et stupor invasit: nec sic tamen ille nocebat,
 Quin fierent oculis pervia quæque meis.
Scilicet hæc aderant Natorum longa meorum
 Agmina, pérque gradus stantia cuncta suos.
Parte loci summâ claros LOIOLA per ignes,
 Ut bello, palmâ sic quoque primus erat.
Ponè pares curâ, quos vidit Roma 4. quaternos
 Flectere sollicitâ publica lora manu.
Stabat & hîc, sed parva cohors, quos 5. Insula cinxit,
 Abstulerántque meo maxima jussa sinu.
Cæteráque Imperiis gens didita néve lateret,
 Tractabant docta júsque, piúmque manu.
Parte alia domitis stabat XAVERIUS Indis,
 Primáque Japonicæ faxque, salúsque plagæ.
Plurimus hunc populus circúmque 6. minutula turba
 Constiterat, sacris lota recenter aquis.

Can-

4. *Quatuor Præpositi Generales, qui S. Ignatium in administranda Societate exceperunt, videlicet, Jacobus Lainus, Franciscus Borgia, Everardus Mercurianus, Claudius Aquaviva.* 5. *Societas enim voto se obstringit non admittendi honores, aut prælaturam Ecclesiasticam, nisi summi Pontificis imperio: quo pacto creati Cardinales Toletus & Bellarminus, & Patriarcha Æthiopiæ Andreas Oviedo, & Joannes Nugnes Barretus, aliique pauci Episcopi,*

Candidulæ veſtes illis, meliórque parentum
Sanguine formoſo lacteus ore color.
RICCIUS 7. hîc etiam, Sinas qui primus in oras
Venit, & à Batavis 8. BARZIUS ortus aquis.
Vidimus & claros 9. ANCHIETÆ ad lumina vultus,
Cui quondam æquoreæ vela dediſtis aves.
Quid reliquos memorem, perſtringere crimina doctos,
Fauſtáque pacificis bella movere tubis?
Hîc 10. STRADA, 11. BARRADAS, facundi 12. PALMIUS oris
13. AUGERIO comes hac parte 14. COTONUS erat.
Hîc etiam, quondã qui 15. Nomine notus, & ore
Dicitur impuros perdomuiſſe canes.
Inde per & ſedes, quà ſe aurea pulpita tollunt,
Vidimus aggeſtis lucida caſtra libris.

SUA-

6. Infantes innumeri, quos ſacro baptismate abluit, cæloq; tranſmiſit. 7. Mattheus Ricci Italus, primus Sociorum in regnum Sinenſe penetrat. 8. Gaſpar Barzæus Hollandus, mira in Indijs operatur. 9. Joſeph Anchieta Braſiliæ Apoſtolus, & ſui temporis Thaumaturgus: cui aliquando aves marinæ advolarunt eum à ſolis ardoribus obtenſis alis defenſuræ. 10. Franciſcus Strada Hiſpanus. 11. Sebaſtinus Barradius Luſitanus. 12. Benedictus Palmius Italus. 13. Edmundus Augerius, & 14 Petrus Cotonus Galli, eximijq; divini Verbi præcones. 15. Itémque Petrus Caniſius Belga Noviomagenſis Germaniæ Apoſtolus.

SUARIUS 16. hîc aderat, ſed & hîc quoque 17. LESSIUS: & tu
Auſus es 18. immundâ qui ſacer ire viâ.
PAZIUS 19. oratæ clarus quoque nomine Divæ,
Aptabat Latios ad ſua ſcripta modos.
Cætera quid referam? longum eſt memorare, quod illic
Spectandos dederint aurea caſtra duces.
Interea medio quà ſe locus explicat igne,
In liquidas circùm viſus abire faces:
Proſtabant rutili Heroës, quéis purpura teſtis,
Cingebátque ſacras laurea vitta comas.
Ante alios iſthic 20. ANTONIUS emicat: illi
Heu! malè quàm nomẽ criminis horror erat,
Ponè enſes, fractæque rotæ, palique jacebant,
Lignáque in arſuros non reditura rogos.
Vidimus 21. affuſam deno quater ordine turmam,
Quæ fuſo æquoreas ſanguine tinxit aquas.

Vidi-

16. Franciſcus Suarez Luſitanus. 17. Leonardus Leſſius Belga, inſignes Theologi. 18. Thomas Sanchez vitæ Sanctitate & Caſtimonia clarus, qui de Sacramento Matrimonij ingentem librum compoſuit. 19. Jacobus Alvarez de Paz. Theodidactus à B. Virg. Latinæ linguæ uſum accipit, & libros ſcribens in ecſtaſim rapitur.

20. Antonius Criminalis, domo Parmenſis, ad cujus nomen fit alluſio, primus Sociorum Martyrium ſubit.

21. Ignatius Azebedius dum in Braſiliam navigat, cum 40. Socijs, ab Hæretico Pirata capiuntur, & in odium fidei occiduntur.

Vidimus 22. HENRICUM, pictósque in sanguine vultus,
Quos orbi quondam spica Britanna tulit.
Plurimus hîc etiam 23. Japon, seu clarior igni,
Fortior aut potâ sæpe superstes aquâ.
Has ego dum coràm lucentes conspicor umbras,
Visáque 24. MASTRILLI Martyris umbra fuit.
Scilicet à collo restis pendebat 25. Imago,
Sæpius extremis facta medela malis.
Quid? quòd & his fulgent argentea turmis,
Quæ properus casto pollice legit Amor.
Hîc KOSTKÆ GONZAGA comes, flos additus albet,
Quíque 26. Brabantino prodiit alter agro.

Plu-

22. Henricus Garnettus, dum ab Hæreticis in Anglia suspendio interimitur, & secatur: spica sanguine ejus conspersa, Martyris vultum prodigiosè exhibet. 23. Plurimi Martyres in Japonia, è Societate, uti Carolus Spinola Italus, & alij, lento igne adusti. Nonnuli violenta aquæ infusione novo tormento excruciati. 24. Franciscus Mastrillus Neapoli 3. Jan. 1634. à S. Xaverio prodigiosè sanatus, invitatusq; ad conversionem Gentilium, Nangasachi in Japonia pro fide occiditur 1637.
25. Imago, ad S. Xaverij, quâ apparuerat, speciem depicta, multis terrâ, mariq; prodigijs inclaruit: Uti hoc anno sæculari Societatis 1640. Atrebati, in Philippo Penantio Adolescente, qui atrocibus morbis agitatus, eadem Imagine sanitatem recuperavit. Quod P. Pennequius lib. 3. Eleg. Anni Sæcularis Societatis JEsu, quinque Elegijs eleganter expressit.

Plurima prætereo; vos facto insistite calli,
Si patrum virtus, si pia facta movent.
Neu frustra moneam; locus est quoque plurimus illis;
Elige, quo demum quisque manere velis.
Audior? an contrà studijs frigentibus, edat
Dissimilis proavo facta pudenda nepos?
Fallimur ô! certum est, sensu peccavimus isto;
LOIOLIDES nullus degener esse potest.
Utque sit hoc verùm: tabulæ servatur imago,
Est ubi promissi littera scripta memor.
Scripsisti, certum est; hoc saltem parce negare;
LOIOLIDÆ *proles, tu mihi mater eris.*
Quin etiam (memini) dixisti sæpe: *videbit*
(*Hoc voveo*) *ignavum me quoque nulla dies.*
Per probra detur iter: probris tentabimus ire;
Materies pugnæ convenit illa meæ.
Cur (rogo) sacratos dum JEsu sector amores,
Illius renuam signa, probrúmque sequi?
Hoc, quisquis Meus es, vovisti: cur modò solvit
Te metus, aut repens in tua facta pudor.
Eja age, pone metũ: duce quo nova prælia captas,
Is tecum innumeri militis instar erit.
Huc igitur properate mei, gens æmula, Nati;
Nec mea mobilibus tradite verba Notis.
Paucis multa fero: montes vitate propinquos;
Iste locus crebro fulminis igne tonat.
Tutiùs est imas gressu percurrere valles:
Aureus hoc vobis calle præivit Amor.

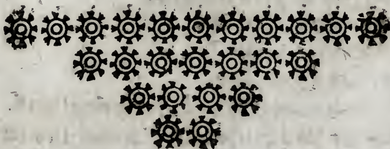
Si

26. *Joannes Berchmannus Belga Romam missus, ubi sanctissimè obijt anno ætatis 22. Christi 1621.*

Et tamen & formam fors expectatis ? & unde,
Quóve modo cœptum conficiatis iter
LOIOLIDES vobis, ne quid peccetis eundo;
XAVERIUS vobis sæpe legendus erit.
Ite igitur, totóque alacres excurrite mundo;
Sic bene vos JESUS DIVÁQUE semper ament,
Sic bene conceptis crescant incendia flammis,
27. Pérq; malè affusas non minuantur aquas.
Interea sæclo primùm, labente, secundi
Dux etiam vobis 28. MUTIUS alter eat,
Ille novos cunctis feliciter inchoet annos,
Impleat, & serus quæ canat acta nepos.
Cúmque sibi tardè venientibus ordine fatis,
Supremum emoriens clanxerit albus olor;
Addemus tumulo: *Rexit feliciter omnes,*
Nec me, quamquam auctam prole, reliquit anum.

27. B. Franciscus Borgia dicere solitus erat, Societatem tamdiu florentem fore, quamdiu obtrectatorum calumniis impeteretur.

F I N I S.

INDEX EPISTOLARUM
LIBRI PRIMI.

INDEX EPISTOLARUM
LIBRI SECUNDI.

INDEX EPISTOLARUM
LIBRI TERTII.

FINIS.

APPROBATIO.

ELegantes hæ, Sacris Heroidibus affictæ Epiſtolæ, prætērquam quòd ſuaves ſunt, & lacteo decurrunt flumine, nihil habent, quod non pietatem ſimul, & bonos mores ædificet; ob ídque quo minùs ſecurè imprimi, legíque poſſint. Actum Tornaci ſeptimâ Julij. 1640.

J. BOUCHER Sacræ Theologiæ Doct. Archid. & Canonicus Tornacen.